

32/446(458)2^eex

Belangennetwerken in de sportvisserij

M.A.C. Breedijk

Rapport 458

DLO-Staring Centrum, Wageningen, 1997

BIBLIOTHEEK "DE HAAFF"
Droevendaalsesteeg 3a
6708 PB Wageningen

Usngugig6 *

REFERAAT

Breedijk, M.A.C., 1997. *Belangennetwerken in de sportvisserij*. Wageningen, DLO-Staring Centrum. Rapport 458. 94 blz.; 4 fig.; 33 ref.

In het kader van de Toekomstverkenning Sportvisserij is het gewenst meer inzicht te krijgen in de organisatiestructuur van de sportvisserij en de daarmee samenhangende belangennetwerken. Via literatuuronderzoek en interviews met sleutelinformanten zijn de relaties tussen sportvisserij-organisaties onderling en met verschillende actoren binnen en buiten de sportvisserij onderzocht. Kenmerk is een concentratietendens: eerst ontstonden hengelsportverenigingen, pachtfondsen en pootvisfondsen. Deze gingen samenwerken binnen federaties, die zich vervolgens verenigden onder grotere koepels. Deze koepels verkeren in verschillende stadia van een professionaliseringsproces waarbij, uit de onderling versterkende werking van de interne dienstverlening en het aantal aangesloten leden, (financiële) ruimte ontstaat voor externe belangenbehartiging.

Trefwoorden: sportvisserij, belangenbehartiging, belangenorganisaties

ISSN 0927-4499

©1997 DLO-Staring Centrum, Instituut voor Onderzoek van het Landelijk Gebied (SC-DLO)
Postbus 125, 6700 AC Wageningen.
Tel.: (0317) 474200; fax: (0317) 424812; e-mail: postkamer@sc.dlo.nl

DLO-Staring Centrum aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van DLO-Staring Centrum.

Inhoud

	blz.
Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	13
2 Theoretisch kader	15
2.1 Verenigingen en organisaties	15
2.2 Sociale structuur van verenigingen	16
2.3 Belangenbehartiging door verenigingen	17
3 Organisatie van de sportvisserij in historisch perspectief	19
4 Actoren in de sportvisserij	27
4.1 Inleiding	27
4.2 Nederlandse Vereniging Van Sportvisseriefederaties	30
4.2.1 Oprichting en doelstellingen	30
4.2.2 Bestuurlijke organisatie	31
4.2.3 Dienstverlening	31
4.2.4 Financiering	32
4.2.5 Activiteiten	32
4.3 Vereniging Nederlandse Autonome Sportvisserij Organisaties	33
4.3.1 Oprichting en doelstellingen	33
4.3.2 Bestuurlijke organisatie	34
4.3.3 Dienstverlening	34
4.3.4 Financiering	34
4.3.5 Activiteiten	35
4.4 Stichting Viscentra Gehandicapten	35
4.5 De federaties	35
4.5.1 Functies van een federatie	36
4.5.2 De NVVS-federaties	37
4.5.3 Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas'	39
4.6 De hengelsportverenigingen	41
4.6.1 Functies van een hengelsportvereniging	41
4.6.2 Verschillen op basis van visrechten	41
4.6.3 Verschillen op basis van organisatie	43
4.6.4 Verschillen op basis van omvang	44
4.7 Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij	45
4.7.1 Oprichting en doelstellingen	45
4.7.2 Bestuurlijke organisatie	46
4.7.3 Dienstverlening	46
4.7.4 Financiering	47
4.7.5 Activiteiten	47
4.8 Raad voor de Binnenvisserij	48
4.9 Kamer voor de Binnenvisserij	49
4.10 Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport	49

5 Organisatiestructuur in de sportvisserij	51
5.1 Structuur met betrekking tot de dienstverlening	51
5.2 Structuur met betrekking tot belangenbehartiging	57
6 Relaties met actoren buiten de sportvisserij	63
6.1 Overheid	63
6.2 Beroepsbinnenvissers	66
6.3 Eigenaren/beheerders	67
6.4 Belangenorganisaties	68
6.5 Onderzoeksinstellingen en kenniscentra	69
6.6 Overlegorganen en samenwerkingsverbanden	70
6.7 Particuliere ondernemers	70
7 Belangenbehartiging door de landelijke organisaties	73
7.1 Mogelijkheden voor belangenbehartiging bij de overheid	73
7.2 Effectiviteit van belangenbehartiging	74
8 Belangenbehartiging in de praktijk	75
8.1 De herziening van de Visserijwet 1963	75
8.2 De vrije hengel	76
8.2.1 De geschiedenis van de vrije hengel	77
8.2.2 De vrije hengel en de herziening van de Visserijwet 1963	78
8.3 Zwartvisserij	81
8.4 Landinrichting	83
9 Conclusies	87
Literatuur	91

Woord vooraf

Onderzoek voor de sportvisserij is al geruime tijd een wens vanuit de directie Groene Ruimte en Recreatie (voorheen directie Openluchtrecreatie) van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Dit onderwerp past in de lopende programma's voor Recreatie en Toerisme en in de strategische lijn voor de expertise-ontwikkeling bij de afdeling Recreatie en Toerisme van DLO-Staring Centrum. Van belang bij dit onderzoek is het verbinden van de drie onderzoeksthema's (1) vraag en gebruik, (2) regionale produktontwikkeling en (3) relatie recreatie en natuur. Voorts is het van belang dat het onderzoek zich uitstrekt over een breed scala aan planningscriteria: bereikbaarheid, gebruikswaarden, belevingswaarden, bekendheid enzovoort.

Dit deelonderzoek naar belangennetwerken in de sportvisserij is uitgevoerd in het kader van een stage van vijf maanden bij DLO-Staring Centrum. Het deelonderzoek is een onderdeel van de deskresearch sportvisserij, een deelproject van de Toekomstverkenning Sportvisserij. Met dit deelproject deskresearch sportvisserij wordt getracht het algemene beeld van de sportvisserij te verhelderen en aan te vullen. Het rapport schetst de situatie in 1996. De deskresearch bouwt voort op de voorlopige resultaten van de voorbereidende activiteiten in 1994 en dient ter voorbereiding van de andere deelprojecten. De resultaten van de deskresearch dienen ook relevant te zijn voor beleidskeuzen bij rijk, lagere overheden en particuliere organisaties.

Aan dit onderzoek is medewerking verleend door dhr. Post van de directie Groene Ruimte en Recreatie van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, dhr. Walder van de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVb), dhr. den Bakker van de Nederlandse Vereniging Van Sportvissersfederaties (NVVS), dhr. de Boer van de Vereniging Nederlandse Autonome Sportvisserij Organisaties (NASO), dhr. Sweep van de Federatie van Hengelsportverenigingen 'De Maas'. Verder is telefonisch medewerking verleend door de secretarissen van de NVVS-federaties.

Dr. H.J.J. Kroon en ir. J. Spijker hebben mij tijdens dit onderzoek begeleid en mij van commentaar voorzien. Hierbij wil ik hen beide daarvoor bedanken.

Samenvatting

De georganiseerde sportvisserij heeft een geschiedenis van bijna honderd jaar. De eerste landelijke belangenorganisatie voor sportvissers, de Nationale hengelaarsbond, werd opgericht in 1903. Deze Nationale Hengelaarsbond werd echter snel weer opgeheven. Onder invloed van ontwikkelingen op onder andere het gebied van visserijwetgeving, ontstond in 1906 de Algemene Hengelaars Bond (AHB). Deze belangenorganisatie heeft bestaan tot 1975, in welk jaar deze bond onder invloed van een herstructurering van de georganiseerde sportvisserij overging in de huidige Nederlandse Vereniging Van Sportvissersfederaties (NVVS). Een andere belangenorganisatie, het Centraal Nederlands Hengelaars Verbond (CNHV), ontstond in 1922 als gevolg van een conflict binnen de georganiseerde sportvisserij over de snoekhengel.

Op lokaal niveau ontstonden er allerlei hengelsportverenigingen, pachtfondsen en pootvisfondsen. De hengelsportverenigingen ontstonden in eerste instantie ter verkrijging van vis- en looprechten. Deze hengelsportverenigingen konden door middel van pacht- en pootvisfondsen het pachten en beheren van viswater gezamenlijk coördineren en toch ieder hun eigen identiteit behouden. Later ontstonden er op regionaal niveau federaties als samenwerkingsverbanden tussen hengelsportverenigingen. Voordelen van een federatie waren dat zo'n organisatie de huur van visrechten op grotere wateren makkelijker kon opbrengen en het beheer van die wateren beter kon uitvoeren.

In de loop van de tijd zijn met name veranderingen in wetgeving een belangrijke voedingsbodem geweest voor discussies tussen de verschillende belangenorganisaties. Voorbeelden van onderwerpen van discussie waren (de wetgeving met betrekking tot) de aassoorten, de vrije hengel, de zwartvisserij en de visakten.

Eind jaren zestig heeft er vanwege een ondoorzichtige organisatiestructuur in de sportvisserij een herstructurering plaatsgevonden. Doel van deze herstructurering was te komen tot één landelijke sportvisserij-organisatie. De partijen die deelnamen aan dit overleg waren de AHB, het CNHV en enkele federaties. Het CNHV haakte echter af omdat zij zich niet in de nieuwe opzet kon vinden. De herstructurering leidde echter in 1975 wel tot het ontstaan van de Nederlandse Vereniging Van Sportvissersfederaties (NVVS) waarbij alle federaties, op één na, zich aansloten. De Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas' trok zich om globaal dezelfde redenen als het CNHV terug uit het herstructureringsoverleg.

Het CNHV en de NVVS hebben nog een aantal jaren regelmatig tegenover elkaar gestaan, maar eind jaren tachtig begon het CNHV door de toenemende noodzaak tot professionalisering te erkennen dat de georganiseerde sportvisserij het meest gebaat zou zijn bij één krachtige landelijke organisatie. Deze constatering heeft in 1993, na een periode van samenwerking tussen CNHV en NVVS, geleid tot het zichzelf opheffen van het CNHV. In dezelfde periode ontstond echter de Vereniging Nederlandse Autonome Sportvisserij Organisaties (NASO). Deze vereniging werd

onder andere opgericht om te voorkomen dat de NVVS een monopoliepositie zou krijgen.

Op dit moment bestaan er in de georganiseerde sportvisserij twee landelijke organisaties: de NVVS als vereniging van twintig regionale federaties met gezamenlijk ruim 900 aangesloten hengelsportverenigingen en ruim 350 000 aangesloten sportvissers, en de NASO als vereniging van 35 hengelsportverenigingen met gezamenlijk ca. 40 000 aangesloten sportvissers. Verder zijn er nog de onafhankelijke Federatie van Hengelsportverenigingen 'De Maas', van een honderdtal hengelsportverenigingen met gezamenlijk ruim 40 000 aangesloten sportvissers, en een aantal onafhankelijke hengelsportverenigingen.

De belangenorganisaties hebben een aantal taken die globaal te verbinden zijn aan de twee rollen van verenigingen: de dienstverleningsrol en de belangenbehartigingsrol. Taken met betrekking tot de dienstverleningsrol hebben te maken met: verzorging van mogelijkheden voor uitoefening van de sportvisserij, beheer en behoud van mogelijkheden voor uitoefening van de sportvisserij, geldstromen, deskundigheid en kennis, onderzoek, onderwijs en voorlichting naar de leden toe en wedstrijden en evenementen. De taken die voortvloeien uit de belangenbehartigingsrol liggen op het gebied van: beleid en planning, instrumenten en wet- en regelgeving, natuur, milieu en dierenwelzijn, imago en beeldvorming van de sportvisserij en voorlichting naar buiten toe.

Naast de belangenorganisaties spelen nog een aantal andere actoren een belangrijke rol binnen de sportvisserij. Allereerst is van belang de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVV). Dit is een publiekrechtelijk orgaan waarvan het bestaan voortvloeit uit de Visserijwet 1963. De OVV voert haar taak echter op privaatrechtelijke wijze uit. De taak van de OVV luidt formeel: het kweken en leveren van pootvis en het (mede)financieren van maatregelen die dienen ter verbetering van de binnenvisserij. Van het kweken en leveren van pootvis is de nadruk de laatste jaren meer en meer komen te liggen op onderzoek en voorlichting. Naast de OVV spelen ook de Raad en de Kamer voor de Binnenvisserij, de DIBEVO en de Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport een rol binnen de sportvisserij. De Raad voor de Binnenvisserij en de Kamer voor de Binnenvisserij zijn beide organen bij de overheid. De Raad voor de Binnenvisserij (opgeheven met ingang van 1997) adviseert de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij inzake het te voeren beleid. De Kamer voor de Binnenvisserij heeft de in de Visserijwet 1963 neergelegde taak de bevissing van de Nederlandse wateren te toetsen op haar doelmatigheid. De DIBEVO is een branche-organisatie op het gebied van diervoeders en -benodigdheden. De Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport is een samenwerkingsverband tussen de NVVS, DIBEVO en OVV, op het gebied van publiciteit en voorlichting.

De belangenorganisaties hebben, als gevolg van hun belangenbehartigingsrol en dienstverleningsrol, te maken met een aantal actoren 'buiten' de sportvisserij. Een zeer belangrijke actor in deze categorie is de overheid. De belangenbehartiging van de sportvisserij-organisaties is met name gericht op deze actor. De overheid bepaalt immers voor een groot deel de (on)mogelijkheden voor sportvisserij. Er bestaan een aantal manieren om de belangen van de sportvisserij te behartigen bij de overheid.

De sportvisserij-organisaties kunnen (situatie 1996) het rijksbeleid beïnvloeden via de Raad voor de Binnenvisserij, waarin ook sportvisserij-organisaties zitting hebben. Daarnaast kunnen de organisaties via brieven aan de minister en aan de leden van de Vaste Commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van de Tweede Kamer hun standpunten duidelijk maken. Ook zijn overlegprocedures en inspraakmogelijkheden van belang voor de belangenbehartiging bij overheden op alle drie niveaus. Naast de overheid zijn andere belangrijke actoren: de beroepsvissers, eigenaren en beheerders van grond en wateren, belangenorganisaties buiten de sportvisserij, onderzoeksinstellingen, overlegorganen en particuliere ondernemers.

De behoefte om de belangen te laten behartigen is een belangrijke reden tot oprichting van sportvisserij-organisaties geweest. De te behartigen belangen vloeiden voort uit het bezit en beheer van de verkregen vis- en looprechten. In de loop van de tijd is als gevolg van de gezamenlijk verworven voorzieningen de interne dienstverlening een belangrijker rol gaan spelen bij de sportvisserij-organisaties. Dit hangt samen met de groei van het ledenaantal. Door een toename van het aantal contributies komt er meer geld beschikbaar om de dienstverlening uit te breiden. Vervolgens kan de uitgebreide dienstverlening weer leiden tot een groeiend ledenaantal. Ook ontstaat er ruimte voor externe belangenbehartiging.

Deze ontwikkeling is terug te vinden in de geschiedenis van de inmiddels sterk geprofessionaliseerde NVVS. Bij de NASO is eenzelfde ontwikkeling waar te nemen, maar deze bevindt zich nog in een vroeger stadium. Te verwachten is, dat als de NASO meer leden krijgt, de interne structuur verder zal worden uitgebouwd en de dienstverleningsrol groter zal worden.

De belangenbehartiging in de sportvisserij lijkt in belangrijke mate te zijn gebaseerd op gezamenlijk bezit of beheer van voorzieningen of rechten daarop. Onderzoek bij andere recreatievormen zou kunnen uitwijzen of deze veronderstelling juist en meer algemeen geldig is. Daarmee zou een mogelijke verklaring gevonden zijn voor het feit dat recreanten die zich richten op algemeen toegankelijke voorzieningen, en dus niet te maken hebben met privaatrechtelijke regelingen, zich niet of nauwelijks als belangengroep laten verenigen.

1 Inleiding

De deskresearch sportvisserij is een deelproject van de Toekomstverkenning Sportvisserij en richt zich op bestaande kennis uit onderzoek en praktijk ten aanzien van de meeste aspecten voor de diverse deelonderzoeken:

- a Het feitelijk gebruik van viswater in relatie tot bezit van visakten, lidmaatschap van hengelsportverenigingen en bestedingen.
- b Bepaling van recreatieve kwaliteiten van ruimtelijke kenmerken voor sportvisserij.
- c Relaties met andere functies en voorwaarden. Het gaat hier voornamelijk om mogelijke conflicten, zoneringen en gecombineerde ontwikkelingen.
- d Effectiviteit en efficiency van beleidsinstrumenten en sturingsprocessen. Hierbij is het van belang een beeld te krijgen van de wijze waarop publieke en particuliere actoren omgaan met elkaar (belangennetwerken) en met de instrumenten en processen zelf.

Dit rapport geeft resultaten weer voor het onderdeel d van de deskresearch sportvisserij. De doelstelling van het betreffende stage-onderzoek is het krijgen van een beeld van de georganiseerde sportvisserij in Nederland. Om dat beeld te krijgen, zijn de volgende aspecten van belang: de structuur van de georganiseerde sportvisserij, de actoren die direct met de sportvisserij te maken hebben en de actoren die zijdelings met de sportvisserij van doen hebben, de wijze waarop deze actoren met elkaar omgaan en de wijze waarop de actoren omgaan met de instrumenten die zij tot hun beschikking hebben.

Hiertoe zijn de belangenorganisaties geïnventariseerd: de hengelsportverenigingen met hun regionale en landelijke koepels, evenals de andere bij de sportvisserij betrokken actoren. Tot deze laatste groep behoren onder andere:

- de meest betrokken beleidsdiensten bij rijk, provincies en gemeenten, waterschappen, recreatieschappen en dergelijke;
- de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVV);
- andere publieke waterbeheerders en particuliere eigenaren en beheerders van viswateren.

Verder is informatie verzameld uit officiële en officieuze documenten, sectortijdschriften en dergelijke en is dankbaar gebruik gemaakt van bestaande publikaties met betrekking tot belangenbehartiging en/of sportvisserij. Daarnaast is ook informatie verzameld door middel van interviews met sleutelfiguren.

De aldus verkregen informatie is geordend langs de volgende lijnen:

- relaties tussen landelijke belangenorganisaties onderling en met de overheid;
- relaties met andere belangenorganisaties, in en verwant aan de recreatiesector;
- relaties tussen landelijke belangenorganisaties, federaties en lokale verenigingen;
- relaties tussen verenigingen en federaties onderling en met eigenaren van viswater;
- relaties met overlegorganen.

Onderzoek naar de belangennetwerken en de organisatiestructuur in de sportvisserij

is van belang gezien de decentralisatie van beleid en taken van rijk naar provincies en gemeenten. De provincies krijgen hierdoor meer gewicht op het gebied van recreatie en toerisme. Op het provinciale niveau zullen de recreatief-toeristische organisaties hun belangenbehartiging moeten verstevigen. Om de recreatief-toeristische sector te versterken en de inbreng van deze sector in de diverse besluitvormingsprocessen in de regio te verbeteren, is een nieuwe overlegstructuur nodig (ROR, 1995). Tot nu toe verloopt de belangenbehartiging van deze organisaties via de grotere organisaties en is grotendeels gericht op het rijk. Er zal dus vanuit de recreatief-toeristische organisaties een heroriëntering op de decentrale niveaus plaats moeten vinden. Niet alle recreatief-toeristische organisaties zijn hier even goed op voorbereid of hebben een flexibele structuur. Om, gezien deze ontwikkelingen, tot een effectieve belangenbehartiging door de recreatief-toeristische organisaties te komen, is inzicht in de organisatiestructuur alsmede de belangennetwerken en belangenbehartiging voor zowel de rijksoverheid als de provinciale overheden noodzakelijk.

Het rapport begint met een theoretisch kader. Vervolgens zal in hoofdstuk 3 een beeld worden geschetst van de geschiedenis van de binnenvisserij en de georganiseerde sportvisserij. Hoofdstuk 4 beschrijft de actoren binnen de georganiseerde sportvisserij. In hoofdstuk 5 zal de structuur van de georganiseerde sportvisserij worden beschreven aan de hand van het theoretisch kader (hoofdstuk 2). In hoofdstuk 6 wordt de relatie beschreven tussen de sportvisserij-organisaties en de actoren die zijdelings met de sportvisserij te maken hebben. In hoofdstuk 7 wordt een beeld geschetst van de belangenbehartiging van de sportvisserij-organisaties ten opzichte van de overheid. Hoofdstuk 8 geeft aan de hand van een aantal cases een beeld van de belangenbehartiging in de praktijk. In hoofdstuk 9 worden kort de belangrijkste conclusies weergegeven. Hoofdstuk 10 tenslotte bevat de relevantie van dit deelproject voor onderzoek naar belangennetwerken in andere sectoren.

2 Theoretisch kader

Om een goed beeld te kunnen krijgen van de belangennetwerken in de sportvisserij, is eerst een beter begrip nodig van verenigingen en hun belangenbehartiging in het algemeen. Hieronder worden enkele aspecten van verenigingen en belangenorganisaties toegelicht.

2.1 Verenigingen en organisaties

In onze samenleving vinden (en vonden!) we allerlei soorten verenigingen. Ook in de recreatie vinden we veel soorten verenigingen terug. "De recreatie is een wereld van uiteenlopende en vaak tegenstrijdige belangen. Voor de meeste vrijetijdsactiviteiten zijn wel verenigingen of andere collectieve verbanden ontstaan om eigen voorzieningen te creëren en de belangen ervan te behartigen" (Lengkeek, 1994).

Elke vereniging bestaat uit mensen die samen een eigen wereld vormen op basis van datgene wat ze gemeen hebben. In de recreatie is dat vaak een bepaalde activiteit die door alle leden ondernomen wordt. Rondom die gemeenschappelijke basis (bijvoorbeeld zeilen, bergbeklimmen, paardrijden) ontstaat zo een 'sociale ruimte' waarin sprake is van gedeelde idealen, voorkeuren en gedragsregels. In deze 'sociale ruimte' zullen de actoren met elkaar samenwerken en wedijveren om te kunnen verwezenlijken wat als de moeite waard wordt omschreven (Lengkeek, 1994). Deze 'sociale ruimte' is ook op te vatten als 'veld', zoals Bourdieu doet in zijn veldtheorie (Laermans, 1984). Zo'n 'veld' kan worden opgevat als sociaal systeem dat gericht is op voortbestaan (inzet en medeplichtigheid), vanwege het al dan niet bewuste streven van de dominante groep om zowel profijt en posities als de condities daarvoor te reproduceren en van onderliggende groepen om de inzet te bemachtigen.

Dit systeem-handhavingsproces brengt twee processen in beeld:

- de interne beheersing van de krachtsverhoudingen;
- de externe beheersing van de omgeving.

Deze twee processen zijn vergelijkbaar met de twee rollen van verenigingen die Berkers (1995) geeft:

- "- het binnen de vereniging voor de leden verschaffen van accommodaties, wedstrijdvoorzieningen, uitwisseling van contacten, kennis en informatie en de eigen subcultuur; men consumeert als het ware wat men zelf, met elkaar produceert;
- het behartigen van het belang dat ontstaat als gevolg van de eerste rol tegenover de buitenwereld. Soms is die buitenwereld bedreigend, bijvoorbeeld als overheidsbeleid het voortbestaan van verenigingsaccommodaties of ruimte voor de verenigingsactiviteiten blokkeert. Soms kan die buitenwereld een middel betekenen om het belang van de club te helpen bevorderen, bijvoorbeeld door het verlenen van subsidies, vergunningen etcetera."

Globaal kennen verenigingen dus een dienstverleningsrol die door en voor de leden vervuld wordt en een belangenbehartigingsrol die ten bate van de leden naar buiten toe vervuld wordt. Bij elk van deze twee rollen zijn een aantal aspecten te onderscheiden waaraan de taken van een vereniging gerelateerd zijn. Bij de dienstverleningsrol zijn de volgende aspecten te onderscheiden:

- Verzorging van mogelijkheden voor uitoefening van de verenigingsactiviteit;
- Beheer en behoud van mogelijkheden voor uitoefening van de verenigingsactiviteit;
- Geldstromen/financiering;
- Deskundigheid/kennis;
- Onderzoek, onderwijs en voorlichting naar de leden toe.

De taken van een vereniging op deze vlakken worden verricht om het uitoefenen van de verenigingsactiviteit mogelijk te maken en te houden.

Bij de belangenbehartigingsrol zijn de volgende aspecten te onderscheiden:

- Beleid/planning;
- Instrumenten en wet- en regelgeving;
- Natuur, milieu en dierenwelzijn;
- Imago en beeldvorming van de verenigingsactiviteit en voorlichting naar buiten toe.

De taken op deze vlakken worden verricht om het belang dat ontstaat als gevolg van de eerste rol, te behartigen. Dit houdt in dat de door de dienstverleningsrol verkregen mogelijkheden voor uitoefening van de verenigingsactiviteit, beschermd worden tegen de buitenwereld.

Verenigingen hebben dus een eigen cultuur die zijn eigen ontwikkelingen en revoluties kent en die verdedigd moet worden tegenover de omgeving. Door zich te verenigen, ontstaat een structuur waarin de afzonderlijke leden samen sterker staan in die verdediging en wordt tevens de onderliggende cultuur gevoed en in stand gehouden. Zo kan een vereniging door aantal en gewicht van leden die zij vertegenwoordigt als volwaardiger gesprekspartner fungeren dan individuele leden en kan ook een bundeling van deskundigheid worden verkregen.

2.2 Sociale structuur van verenigingen

Als afbakening van het fenomeen 'vereniging' geeft Lengkeek in zijn proefschrift (1994) de volgende vier kenmerken:

- er is sprake van een afgebakend geheel, met een zekere identiteit (naam);
- er zijn mensen betrokken in zekere georganiseerde interrelaties;
- het geheel is gericht op bepaalde doeleinden, die in eerste instantie gemeenschappelijk zijn, maar indirect ook individuele doelen kunnen raken;
- de verrichtingen ter instandhouding van het geheel zijn gebaseerd op contributies en op onbetaalde uitwisseling of inspanning.

"Binnen de doeleinden en activiteiten die verenigingen hanteren, moet een onderscheid worden gemaakt naar: georiënteerdheid op anderen (vrijwilligerswerk) en georiënteerdheid op zichzelf op de eigen groep (men consumeert wat men produceert). Een voorwaarde voor het functioneren van een vereniging vormen de besturen, de commissies of de subcommissies. Deelname in deze organen geeft een duidelijke rol, die bepaalde vaardigheden of eigenschappen vereist" (Lengkeek, 1994). Dit illustreert de interne machtsverhoudingen die zich binnen een 'veld' voordoen. Conflicten die voortkomen uit deze machtsverhoudingen kunnen zelfs een splitsing van het 'veld' inhouden.

Een andere rol die verenigingen vervullen is het geven van een gevoel van 'erbij horen', door Lengkeek (1994) aangeduid met het begrip 'communitas'. Het lidmaatschap kan dan positie of status verschaffen die de eigen identiteit ondersteunen. Het saamhorigheidsgevoel verstevigt dan het gezamenlijk belang wanneer dat op het spel komt te staan.

2.3 Belangenbehartiging door verenigingen

Belangen kunnen volgens Van der Krogt en Vroom (1988) omschreven worden als: "een complex geheel van vooronderstellingen die gebaseerd zijn op doelen, waarden, verlangens, verwachtingen en andere oriëntaties, kortom op zaken die door individuen of groepen belangrijk worden geacht" (Van der Krogt en Vroom, 1988). Aan deze omschrijving voegen zij nog toe dat: "het begrip belang nog een meer ruimtelijke betekenis heeft: het vormt als het ware een domein dat wij tegen de invloed van derden wensen te beschermen." Deze laatste opmerking geeft duidelijk de onderliggende gedachte van belangenbehartiging weer.

Dit laatste begrip wordt door Kruithof (1973) weergegeven als "het proces dat de overgang van een bestaande naar een nieuwe toestand realiseert. De dynamiek van dit proces ligt in het ontplooiën van een activiteit gericht op de verwezenlijking van een doel" (Kruithof, 1973). Kenmerkend voor belangenbehartiging is, dat vrijwel altijd wordt aangestuurd op een confrontatie van belangen die gekoppeld zijn aan oppositionele posities. Om een en ander in goede banen te leiden zijn aan belangenbehartiging een bindend, ordenend en een vormelijk aspect toegekend. Personen die activiteiten ondernemen ten behoeve van belangenbehartiging zijn hierbij aan regels gebonden. Ter vergroting van de effectiviteit van activiteiten is het geheel opgenomen in een planmatige actie. Tegenover de omgeving is belangenbehartiging veelal gebonden aan vormelijke eisen (reglementen en dergelijke) (Kruithof, 1973).

Aangezien belangenbehartiging de belangrijkste taak vormt van (recreatie)verenigingen, worden deze door Berkers (1995) 'belangenorganisaties' genoemd. Hieronder vallen zowel de toeristisch-recreatieve organisaties als de toeristisch-recreatieve koepelorganisaties. Voor toeristisch-recreatieve organisatie gebruikt hij de definitie van Meijer (1994): "een formele organisatie, bestaande uit vrijwillige en/of beroepskrachten, die (zonder winstoogmerk) gericht is op de behartiging van belangen die met toeristisch-recreatieve activiteiten zijn verbonden". Toeristisch-recreatieve organisaties bestaan doorgaans uit leden, die direct via activiteiten en/of indirect via

contributies bijdragen aan het functioneren van de organisatie en uit 'officials' die op vrijwillige of betaalde basis de dagelijkse belangen (m.n. activiteiten) van de organisatie behartigen" (Berkers, 1995). Een koepelorganisatie omschrijft Berkers als "een samenwerkingsverband tussen organisaties die op een gelijksoortige activiteit zijn gericht". Het verschil tussen organisaties en koepelorganisaties is dat bij koepelorganisaties de draagwijdte van belangen groter is (Kruithof, 1973). "Waar organisaties vaak sterk op activiteiten zijn gericht, houden koepelorganisaties zich veelal bezig met de voorwaarden waaraan voldaan moet zijn, willen alle door hen vertegenwoordigde organisaties de gewenste activiteiten kunnen uitoefenen" (Berkers, 1995). De koepelorganisaties vervullen dus een soort vaderrol voor de kleinere organisaties en onderhouden de contacten op een centraal niveau. In deze koepelorganisaties vinden we dan ook vaak meer deskundigheid, die dan ook noodzakelijk is voor het fungeren als gelijkwaardige gesprekspartner van de overheid en andere landelijke organisaties.

Naar buiten toe houden de verenigingen hun belangen goed in de gaten. "Menselijke actoren handelen echter altijd in een context van voorwaarden die voor het handelen gunstiger of minder gunstig zijn. Ieder heeft een belang bij zowel de realisatie van eigen specifieke doelen als bij het instandhouden van gunstige condities." (Lengkeek, 1994). Die condities zijn niet alleen van belang voor de verwezenlijking van de eigen specifieke doelen maar ook voor die van anderen. Toch kunnen juist hier de problemen ontstaan omdat binnen het veld van recreatie, er weer tal van andere velden bestaan waarvan er steeds enkele afhankelijk zijn van dezelfde gunstige condities. Een voorbeeld hiervan is de watersport en de sportvisserij. Beide maken gebruik van het water en beide zijn dus gebaat bij gunstige condities om van dat water gebruik te kunnen maken. Wanneer nu het gebruik van dat water voor beide 'velden' door de overheid ontnomen dreigt te worden, ontstaan er toch conflicten omdat beide 'velden' op hun eigen specifieke doelen gericht zijn. Hierdoor staan de afzonderlijke, vaak kleine 'velden', niet sterk wanneer de gunstige condities van het water op het spel staan. Het gevaar bestaat dan dat van geen enkel 'veld' de belangen goed behartigd worden omdat ze te weinig gewicht in de schaal leggen.

De verdediging van de belangen is dus aan de orde zowel tussen de verschillende 'velden' van recreatie als tussen (de 'velden' binnen) de recreatie en de overheden (en beheersorganisaties). Daarnaast moeten de belangen ook behartigd worden tegenover de markt. Ook uit het handelen van die partij kunnen situaties voortvloeien waarbij belangen van (een 'veld' binnen) de recreatie in het gedrang komen, zeker gezien de toenemende privatisering.

3 Organisatie van de sportvisserij in historisch perspectief

Al sinds de vroege Middeleeuwen vormde de visserij in het noorden en westen van Nederland een belangrijke bron van bestaan. Mede in verband met de vele kerkelijke vasten- en onthoudingsdagen bestond er een uitgesproken behoefte aan vis. Er ontstond een levendige handel in vis binnen en buiten Nederland, temeer daar de vele rivieren en meren genoeg transportmogelijkheden boden. Het ging daarbij met name om paling, haring, zalm, elft, spiering en de zoetwatervissen brasem, snoek en karper. De handel in deze vissen vormde voor veel dorpen en steden een belangrijke bron van inkomsten (Van Drimmelen, 1987).

Sinds de Middeleeuwen is er nogal wat veranderd. De bevolking groeide, meren werden drooggelegd en processen als vervuiling gingen een rol spelen. Begin deze eeuw werd duidelijk dat alleen ingrijpende maatregelen van de overheid de zoetwatervisserij van de ondergang konden redden. Een nieuw vooruitgangsgeloof werd tekenend uitgesproken door de voorzitter van de Nederlandse Heidemaatschappij in een toespraak op een algemene ledenvergadering in 1905 waarin hij de opvatting uitsprak dat: "115 000 hectare water, die daar liggen in ons vaderland: uitgemoord, doodgevischt en leeggeplunderd, bij doelmatige exploitatie tot grotere opbrengsten zijn te brengen".

In deze tijd ontstonden ook de eerste grotere belangenbehartigingsorganisaties voor de sportvisserij. Een belangrijke reden voor organisatie was de aantasting van de hengelsechten door eigenaren waardoor de mogelijkheden voor sportvisserij soms in ernstige mate bedreigd werden. De hengelaars organiseerden zich daarom in verenigingen die als rechtspersoon konden optreden, die eigen water pachtten of die het doel nastreefden goed beheerd viswater te krijgen. In 1903 werd de Nationale Hengelaarsbond opgericht als landelijke organisatie van sportvissers. Samen met de Leidse Hengelaars Bond waren dit de eerste overkoepelende organisaties. De Nationale Hengelaarsbond was echter geen lang leven beschoren (Schreiner, 1969).

Voor de beroepsbinnenvisserij werd voor een sterkere organisatie initiatief getoond door de Nederlandse Heidemaatschappij. In 1898 had deze maatschappij al gelden uitgetrokken voor het stichten van een op visteelt gerichte afdeling Zoetwatervisserij. In 1905 volgde de instelling van een Hoofdafdeling Zoetwatervisserij, welke belast was met de belangenbehartiging van de zoetwatervissers. Een jaar na de oprichting van deze Hoofdafdeling telde deze al 54 afdelingen in heel Nederland met 2500 leden. Het ledenaantal bereikte in de jaren twintig een maximum van 5400 leden om in de jaren dertig, de crisisjaren, weer terug te vallen naar 2500 leden. De Hoofdafdeling was niet te beschouwen als een vakbond. Dat paste niet in de op het algemene nut gerichte doelstellingen van de Nederlandse Heidemaatschappij en daarnaast bleek dat ook uit het feit dat er ook gelegenheidsvissers, vishandelaren en sportvissers onder de leden voorkwamen. De Hoofdafdeling Zoetwatervisserij kon beschikken over professionele krachten uit de staf van de Heidemaatschappij en gaf tevens adviezen aan personen en instellingen inzake visserijproblemen, exploitatie van viskwekerijen, pootvisvoorziening en deelname aan beleidsbepalende staatscommissies. Een van

de zwakke punten van de Hoofdafdeling Zoetwatervisserij was dat de contributies voortdurend te laag waren om de Hoofdafdeling draaiende te houden. De Heidemaatschappij moest ondanks een overheidssubsidie een deel van het budget bijpassen.

De ontwikkelingen in de binnenvisserij leidden in 1908 tot een nieuwe Visserijwet die qua strekking geënt was op de ideeën van de beroepsvissers over beter toezicht op stroperij en betere reglementering tegen de "moordvisserij". De sportvissers werden toen nog door de beroepsvissers gelijkgesteld aan stropers die hun vis wegvingen en de uitoefening van hun beroep belemmerden.

Mede door deze nieuwe visserijwetgeving, maar ook omdat de Hoofdafdeling van de Nederlandse Heidemaatschappij de opkomst van de sportvisserij zoveel mogelijk trachtte tegen te gaan, ontstond onder de hengelaars de behoefte aan een landelijke organisatie die de behartiging van de belangen van de sportvissers op zich nam. Op 11 februari 1906 werd de Algemene Hengelaars Bond (AHB) opgericht door een groep van ongeveer 150 sportvissers. Een jaar later telde de bond 800 leden, in 1940 telde de bond 23 000 leden, verdeeld over 105 verenigingen. In 1907 begon de AHB het blad "De Nederlandsche Hengelsport" uit te geven. (Schreiner, 1973 en Van Drimmelen, 1987).

Op lokaal niveau ontstonden er allerlei hengelsportverenigingen, pachtfondsen en pootvisfondsen. Reden hiervoor was de steeds grotere toepassing van het pachten van viswater. Dit riep namelijk allerlei vragen op. Moest elke vereniging eigen viswaterbeheer gaan uitoefenen voor eigen leden of moest er gedacht worden aan uitwisseling van visvergunningen? Door middel van de pachtfondsen en de pootvisfondsen konden verschillende hengelsportverenigingen het pachten en beheren van viswater coördineren waarbij ze toch ieder hun eigen identiteit konden behouden (Van Drimmelen, 1987).

In de jaren twintig speelde op nationaal niveau het vraagstuk van de vrije hengel, het vissen met één hengel in openbaar vaarwater met door de minister aangewezen aassoorten. Tot die aassoorten behoorde toen ook het stukje vis, waarmee op snoek gevist kon worden. De beroepsvissers wilden dat het vissen op snoek met een stukje vis verbonden werd aan de visakte en de vergunning. Dit stuitte op hevige bezwaren van de sportvissers. De Raad voor de Visserij, een adviesorgaan voor de overheid, moest de minister hierover adviseren. In deze Raad voor de Visserij waren de sportvissers echter maar met één stem vertegenwoordigd. De minister probeerde het conflict op te lossen door het instellen van een zogenaamde snoekcommissie. Hierin waren beroeps- en sportvissers in gelijke mate vertegenwoordigd. Tot een oplossing kwam het echter niet en toen de snoekcommissie in 1932 werd opgeheven, waren de problemen tussen de beroeps- en de sportvissers eerder groter dan kleiner geworden (Van Drimmelen, 1987).

Dit conflict rond de vrije hengel veroorzaakte zelfs een breuk binnen de georganiseerde sportvisserij. Als gevolg hiervan ontstond op 1 november 1922 het Centraal Nederlands Hengelaars Verbond (CNHV). Voornaamste aanleiding was het verschil in de zienswijze omtrent het te voeren beleid (onder andere met betrekking tot de vrije hengel) tussen de AHB en het CNHV. In de oprichtingsakte

van het CNHV wordt als doel vermeld: "de bevordering, veredeling en verbetering van de hengelsport in het algemeen en voor haar leden in het bijzonder, met terzijdestelling van alle vraagstukken op het gebied van godsdienst en partijpolitiek".

De vrijheid van keuze van de hengelaar en de vrijheid van meningsuiting hebben altijd hoog in het vaandel van het CNHV gestaan. Het CNHV maakte zich daarom sterk voor de vrije hengel. Daarnaast was een ander belangrijk standpunt van het CNHV dat het beheer van viswateren en de 'hengelpolitiek', het hengelsportbeleid van de belangenorganisaties, gescheiden moesten blijven. De AHB en het CNHV hebben elkaar, onder andere op dit punt, vaak bestreden omdat hun doelen met betrekking tot de sportvisserij tegenover elkaar stonden.

Het CNHV kende een structuur waarbij meerdere verenigingen in een stad of dorp samen een afdeling vormden, alsmede regionale districten. Later waren plaatselijke verenigingen direct lid van het CNHV.

Op regionaal niveau ontstonden de eerste federaties als samenwerkingsverbanden tussen hengelsportverenigingen. Veel van deze federaties zijn ontstaan op basis van het beter kunnen uitvoeren van viswaterbeheer door een grotere organisatie. De visrechten op de grotere wateren waren daarnaast ook vaak te duur voor een enkele vereniging en dus ontstonden er regionale federaties van hengelsportverenigingen die de huur van die visrechten wel konden opbrengen en het beheer konden uitoefenen. De oudste federatie is het Provinciaal Groninger Fonds dat werd opgericht op 7 april 1930. Het was een initiatief van enkele hengelsportverenigingen die op deze manier tot een uitwisseling van visvergunningen wilden komen. De jongste federatie is de Federatie Randmeren, opgericht in 1986. Reden voor oprichting van deze federatie was het vrijkomen van de visrechten op de Randmeren. De huur van deze visrechten was te hoog voor een enkele hengelsportvereniging zodat tot samenwerking in de vorm van een federatie besloten werd.

In 1931 vond er een wetwijziging plaats nadat duidelijk was geworden dat de Visserijwet van 1908 niet tot de gewenste resultaten had geleid. Verbetering en regionalisering van de visserijreglementering en inperking van het vissen door gelegenheidsvissers en sportvissers waren in die periode de belangrijkste wensen van de kant van de beroepsvissers. Deze wensen vonden uiteindelijk bekrachtiging door de wijziging van de Visserijwet in 1931 (Van Drimmelen, 1987).

De beroepsvissers hadden tot en met de Tweede Wereldoorlog een grote invloed op het overheidsbeleid. De beroepsvisserij genoot duidelijk grotere aandacht dan de sportvisserij. Vanaf de vijftiger jaren werd de sportvisserij voor de overheid belangrijker dan de beroepsvisserij. Voor die tijd was de beroepsvisserij nog zeer belangrijk voor de voedselvoorziening. Vanaf begin jaren vijftig kwamen er echter weer andere soorten voedsel beschikbaar, deed de verontreiniging van de binnenwateren zich meer gelden en kregen de mensen meer vrije tijd. De sportvisserij is toen harder gaan trekken en kreeg meer politiek gewicht, ook gezien het grote recreatieve belang van de sportvisserij. De discussie tussen beroeps- en sportvissers laaide hoog op en er speelde allerlei zaken op het ministerie. Er werd toen een plaatsvervangend directeur van de directie Visserij en de dienst sportvisserij/

beroepsvisserij benoemd. Hij moest al het commentaar op het beleid, voornamelijk met betrekking tot de plannen voor splitsing van visrechten, het hoofd gaan bieden.

In de op handen zijnde wijziging van de Visserijwet, die uiteindelijk in 1963 plaatsvond, werd splitsing van het visrecht mogelijk op basis van vrijwilligheid. Deze mogelijkheid bestond sinds 1959 (Koninklijk Besluit d.d. 7 januari 1959, nr.76) en werd nu ook in de Visserijwet opgenomen. Bij splitsing van visrecht zou het aalvisrecht verhuurd worden aan beroepsbinnenvissers en het schubvisrecht aan de sportvissers. Dit betekende wel dat er voor een goed visstandbeheer overleg nodig was tussen beroepsvissers en sportvissers. Hieruit volgde het beleidsvoornemen van het ministerie van Landbouw en Visserij om voor Staatsbinnenwateren het instellen van visstandbeheerscommissies verplicht te stellen. Voor de overige binnenwateren zou het instellen van zulke commissies gestimuleerd worden.

In de nieuwe Visserijwet van 1963 werden ook de voor het uitoefenen van de sportvisserij benodigde documenten aangegeven. Om te mogen vissen in het binnenwater moest men voorzien zijn van een akte of een bewijs van bijdrage. De Visserijwet 1963 kent een tweetal akten, de kleine en de grote visakte. Met de kleine visakte mocht gevist worden met één speciale hengel, of twee gewone hengels of een peur. De grote visakte geldt voor het vissen met alle geoorloofde vistuigen ongeacht het aantal waarmee wordt gevist. Het bewijs van bijdrage was nodig indien men wilde vissen met één gewone hengel. Vrijstelling van het bewijs van bijdrage bij het vissen met een gewone hengel geldt voor kinderen jonger dan vijftien jaar en wanneer de gewone hengel naast een speciale hengel gebruikt wordt.

In 1967 werd in Noord-Brabant de Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas' opgericht. Deze federatie verwierf in korte tijd een grote hoeveelheid aan visrechten. De Federatie 'De Maas' deelde het standpunt van het CNHV dat de 'hengelpolitiek' en het visstandbeheer gescheiden moesten blijven. De Federatie 'De Maas' heeft zich dan ook sinds de oprichting voornamelijk beziggehouden met het zo goed mogelijk uitvoeren en het verbeteren van het visstandbeheer. De Federatie nam samen met de Deltafederatie in Zeeland en de Federatie 'de Randstad' in Zuid-Holland deel aan een confederatie. Deze confederatie had het doel om tot een uitwisseling van visrechten te komen.

Eind jaren zestig bestonden er dus vele niveaus van organisatie. Op landelijk niveau waren er de AHB en het CNHV, beide als verenigingen van verenigingen. Verder bestonden er op regionaal niveau een aantal federaties. Ook dit waren verenigingen van verenigingen. Deze federaties waren over het algemeen niet zelf aangesloten bij de AHB of het CNHV maar de bij hen aangesloten verenigingen konden dat wel zijn. Daarnaast waren er de zelfstandige hengelsportverenigingen die zich niet bij een federatie of landelijke organisatie hadden aangesloten. Deze organisatiestructuur was weinig overzichtelijk en leverde op enkele plaatsen praktische problemen op. Gezien deze onoverzichtelijkheid werd het gewenst om tot een andere structuur binnen de sportvisserij te komen. Daarnaast had de overheid in de zeventiger jaren het beleid om het vormen van sterke koepels van particuliere belangengroepen te stimuleren. De reden hiervoor was dat de overheid zo het visrecht van wateren van meer dan lokaal belang kon privatiseren door het aan grotere organisaties te verhuren.

Daarmee werden concentratiepunten gevormd voor overleg met en taakoverdracht naar de particuliere sportvisseren. Hierdoor dienden de toegankelijkheid en de functie ten algemene nutte versterkt te worden. De toenmalige Directeur van de Directie Visserij van het Ministerie van Landbouw en Visserij heeft het uiteindelijk op zich genomen om leiding te geven aan het proces tot herstructurering van de sportvisserij. Aanvankelijk werd het overleg met name gevoerd tussen het CNHV en de AHB, waarbij ook enkele federaties en hengelsportverenigingen betrokken werden.

Het CNHV heeft de ontwikkeling van deze herstructurering nauwlettend gevolgd. In het verenigingsblad 'Piscator' werden de bezigheden van de AHB geregeld bekritiseerd. Het voornaamste bezwaar van het CNHV tegen de herstructurering was dat het viswaterbeheer vermengd werd met de hengelsportbelangen zoals die door de bonden behartigd werden. Deze 'hengelpolitiek' en het visstandbeheer zouden naar de mening van het CNHV gescheiden moeten blijven. Wanneer dat namelijk niet gebeurde, zou volgens het CNHV het gevaar ontstaan dat er strijd ontbrandt over het viswater 'en wel zo dat het bezit van viswater een middel wordt in de politieke zeggenschap' (Piscator, 1974, no.10). Het gaat hierbij vooral om visrechten in openbaar water die volgens het CNHV niet mogen worden ingezet in de strijd om de politieke zeggenschap.

Het CNHV noemde de AHB en de latere NVVS een 'dwangorganisatie' omdat de sportvismogelijkheden gekoppeld waren aan het lidmaatschap van de AHB en later aan het lidmaatschap van de NVVS. Dit leidde zij af uit het feit dat de nu rechtstreeks bij de NVVS aangesloten federaties zich over en weer hebben verplicht geen vergunningen uit te reiken aan verenigingen die niet bij de NVVS zijn aangesloten. 'Daarom heeft het CNHV zich op het standpunt gesteld dat, zolang er nog een "vrije hengel" en een "speciale hengel" is en viswaterbeheer nog kan bestaan als een vrijwillige functie van belanghebbenden die zich daartoe in federaties verenigen, die federaties alle "open" moeten zijn en niet gebonden aan het lidmaatschap van een speciale bond en dat exclusieve hantering van de vergunning een inbreuk moet heten op de huur van openbaar water' (Piscator, 1974, no. 10).

Het overleg met betrekking tot de herstructurering van de sportvisserij verliep in eerste instantie goed maar toen het CNHV zich dus niet meer in de nieuwe opzet kon vinden, haakte zij op 14 april 1972 af. Het overleg ging verder met de AHB en de federaties en leidde op 4 februari 1975 tot het ontstaan van de NVVS, de Nederlandse Vereniging Van Sportvisserenfederaties. De Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas' sloot zich uiteindelijk bij geen van beide organisaties aan, omdat zij eveneens het standpunt was toegedaan dat 'hengelpolitiek' en viswaterbeheer niet vermengd moeten worden.

De eerste jaren stonden de NVVS en het CNHV nog regelmatig tegenover elkaar. Belangrijke strijdpunten waren de vrije hengel, de verwerving van de looprechten op IJsselmeerdijken door de NVVS en de toenemende 'organisatiedwang' door de NVVS. Een andere ontwikkeling die veel protest uitlokte van de sportvisserijorganisaties, was het voornemen van het ministerie van Landbouw en Visserij om het bewijs van bijdrage en de kleine visakte samen te voegen in één document. Dit hield in dat de hengelaars met een gewone hengel die tot dan toe konden volstaan

met het kopen van het bewijs van bijdrage, meer zouden moeten gaan betalen. De kleine visakte kostte namelijk gemiddeld zes gulden meer, de zogenaamde retributie, en door de samenvoeging tot één visdocument zouden ook de hengelaars met een gewone hengel die retributie moeten gaan betalen. Bovendien vonden de sportvisserij-organisaties dat deze wijziging de controle op visdocumenten zou bemoeilijken. De protesten van de sportvisserij-organisaties hadden weinig effect want in 1985 werd de wijziging toch doorgevoerd en was de Sportvisakte een feit. De prijs van de Sportvisakte werd uiteindelijk vastgesteld op f 11,00, twee gulden goedkoper dan de kleine visakte in 1985 en vier gulden duurder dan het bewijs van bijdrage in 1985.

Toen in de jaren tachtig decentralisering en afstoting van taken door de overheid werd doorgezet, moest de sportvisserijsector meer voor zichzelf gaan zorgen. Dit hield onder andere in dat de Visserijkundige ambtenaren van het Ministerie van Landbouw en Visserij, geleidelijk zouden verdwijnen. Voor de NVVS hield dit een aanzienlijke financiële druk in aangezien zij de taken van deze ambtenaren nu zelf moesten gaan vervullen. Ook het CNHV kwam in de problemen. Gezien het feit dat het CNHV op velerlei terreinen de belangenbehartiging van de Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas' op landelijk niveau waarnam, werd het CNHV door deze federatie financieel gesteund. Ook kregen enkele bestuursleden van de Federatie zitting in het CNHV-bestuur.

Tegen het eind van de jaren tachtig begon het CNHV door de toenemende noodzaak tot professionalisering te erkennen dat de sportvisserij het meest gebaat zou zijn bij één krachtige, landelijke organisatie. In eerste instantie zijn er toen gesprekken gevoerd met de NASO om samen verder te gaan, maar die gesprekken hebben niet tot een overeenkomst geleid. Hierna zijn er gesprekken gevoerd met de NVVS welke in mei 1990 leidden tot een samenwerkingsovereenkomst tussen de NVVS en het CNHV. Aanleiding hiervoor was het standpunt van het CNHV: "dat de belangenbehartiging van de sportvisserij in Nederland gebaat zou zijn met één landelijke organisatie. Een belangenorganisatie die in ieder geval beschikt over een adequaat, professioneel apparaat" (Bestuurskontakt nr. 92, oktober '93). Hierbij speelde ook mee dat het in stand houden van twee van zulke organisaties ten bate van de belangenbehartiging van de sportvisserij niet efficiënt en ook overbodig was.

Uiteindelijk moest deze samenwerkingsovereenkomst leiden tot het ineen schuiven van de twee grote landelijke sportvisserij-organisaties. Na één jaar samenwerking werd de fusie voltooid. Op 26 augustus 1993 heeft de CNHV besloten het Verbond op te heffen. Het batig saldo is ter beschikking gesteld van de Stichting Viscentra voor Gehandicapten. In 1993 telde het CNHV nog een dertiental aangesloten verenigingen. De meeste daarvan zijn inmiddels toegetreden tot een NVVS-federatie.

In 1987 werd de Nederlandse Autonome Sportvisserij Organisaties (NASO) opgericht op initiatief van twee grote hengelsportverenigingen. Een van de redenen voor oprichting was te voorkomen dat de NVVS een monopoliepositie zou krijgen. Echter, het beleid toen en nu van het ministerie was bij elke recreatiesector te streven naar één overkoepelende landelijke organisatie. Toen de NASO werd opgericht is het verzoek om erkenning van de NASO hierom ook vrij lang afgehouden. Uiteindelijk heeft de NASO, na de opheffing van het CNHV in 1993, beroep aantekend bij

de Raad van State om toch erkend te worden. In 1994 werd de NASO, op grond van de beslissing van de Raad van State, erkend door het ministerie als landelijke sportvisserij-organisatie. Daarmee werd zij in de gelegenheid gesteld leden voor te dragen voor het bestuur van de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij, de Raad voor de Binnenvisserij en de Kamer voor de Binnenvisserij.

De relatie tussen sportvisseren en beroepsbinnenvissers is sinds de Tweede Wereldoorlog verbeterd. Steeds meer werken beroeps- en sportvisseren samen bij het beheren van de binnenwateren. Sinds de jaren zeventig voert het ministerie van Landbouw en Visserij het beleid om voor Staatsbinnenwateren visstandbeheerscommissies verplicht in te stellen. Visstandbeheerscommissies zijn organen waarin visrecht-hebbers, sportvisserijorganisaties en beroepsvisseren, in samenwerking met water-en/of natuurbeheerders de visstand zodanig beheren dat dit past in het integraal waterbeheer van het betrokken water. Het onderliggende beleidsdoel bij het voornemen tot verplicht stellen van deze commissies, is de bevordering van een doelmatige bevissing en een geïntegreerd beheer van de binnenwateren op landelijk niveau. Geïntegreerd beheer wil zeggen dat naast de visserijkundige aspecten ook rekening gehouden wordt met aspecten van natuurbeheer en waterkwaliteitsbeheer. Dit beleid zal worden bekrachtigd middels een wijziging van de Visserijwet 1963, zoals is voorgenomen door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1995). De noodzaak van dit beleidsvoornemen volgt ook uit de Notitie Beroepsbinnenvisserij (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1991).

Gezien het beleidsvoornemen om het instellen van visstandbeheerscommissies voor Staatswateren verplicht te stellen, is een goede verstandhouding van groot belang. Inmiddels wordt door zowel de sportvisseren als de beroepsvisseren het belang ingezien van een goede samenwerking. "De organisaties actief op en verantwoordelijk voor het terrein van het visstandbeheer [...] kunnen door een gezamenlijke aanpak veel werk en onderzoek zelf verrichten en dus ook veel verspilling van geldmiddelen voorkomen", aldus Van Santvoort van de Combinatie van Binnenvissers, de overkoepelende organisatie voor beroepsbinnenvissers (OVB-bericht, 1993-2;53).

Op dit moment bestaat er dus een aantal soorten organisatiestructuren. Allereerst de NVVS als landelijke vereniging van federaties, waarbij die federaties weer verenigingen zijn van verenigingen. Ten tweede is er de NASO als landelijke vereniging van verenigingen en individuele sportvisseren. Ten derde is er de Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas', ook als vereniging van verenigingen maar dan op regionaal niveau. Verder zijn er dan nog de hengelsportverenigingen en individuele sportvisseren die zich nergens bij hebben aangesloten.

4 Actoren in de sportvisserij

4.1 Inleiding

Essentieel voor de sportvisserij zijn de mogelijkheden om te vissen. "De vismogelijkheden zijn de beschikbaarheid en karakteristieken van het water, de aanwezige vis, het visrecht, de toegankelijkheid van water en oevers en eventuele specifieke visvoorzieningen" (Lengkeek, 1989a). Voor deze vismogelijkheden en het beheer ervan kunnen verschillende partijen verantwoordelijk zijn. "Het beheer betreft de zorg voor de hiervoor genoemde vismogelijkheden. Het beheer en onderscheiden beheerstaken voor de genoemde elementen kunnen op basis van eigendom of andere rechten in handen zijn van uiteenlopende partijen. Er komt in de praktijk een grote variëteit aan eigendom- en beheerssituaties voor, waarmee de sportvisserij wordt geconfronteerd. Zo kan het voorkomen dat een water eigendom is van het rijk, de omringende grond verpacht is aan een natuurorganisatie, terwijl een hengelsportvereniging is gemachtigd om visvergunningen uit te geven" (Lengkeek, 1989a).

Hierboven werden al drie soorten actoren genoemd: de overheid, de beheersorganisaties en de hengelsportorganisaties. Aan deze drie soorten partijen kunnen nog een aantal mogelijke actoren worden toegevoegd: de particuliere ondernemers die het aanbod van vismogelijkheden op een of andere wijze exploiteren, de overlegorganen, de beroepsbinnenvissers etc.

Elk van deze partijen heeft zo zijn eigen doelstellingen die in het veld van de sportvisserij wel eens kunnen botsen. Die doelstellingen hebben meestal betrekking op het water en het beheer en gebruik daarvan. Enkele voorbeelden van conflicterende belangen kunnen zijn:

- De overheid die tot landinrichting in een gebied besluit waardoor de toegankelijkheid van het water slechter kan worden;
- De beheersinstanties (zoals Vereniging ter behoud van Natuurmonumenten) kunnen besluiten om ter bescherming van de natuur de toegang tot een gebied te verbieden;
- Private ondernemers die, na aankoop van een terrein met viswater, hogere prijzen vragen voor toegang tot het terrein (voorbeeld Maasplassen: Aqua Terra);
- Andere recreanten die door van hetzelfde gebied gebruik te maken, de rust voor de sportvisser verstoren (voorbeeld conflict sportvissers-plankzeilers).

Daarnaast komen er nog conflicten voor tussen natuur- en dierenbeschermingsorganisaties en de sportvisserij. "Een miljard beesten wordt getreiterd zonder dat iemand er een poot naar uitsteekt" (Dekkers, 1983). De natuur- en dierenbeschermingsorganisaties vinden over het algemeen dat het vangen van vis voor het plezier niet meer kan en dat vissen wel degelijk pijn lijden. Dit is echter een conflict waar niet zo gemakkelijk een oplossing voor gevonden zal worden, temeer daar er zoveel sportvissers zijn en sportvissen één van de goedkoopste vormen van openlucht-

recreatie is. Dit maakt dat de sportvisserij sterker staan bij de overheid dan de natuur- en dierenbeschermingsorganisaties.

Met betrekking tot de sportvisserij zijn er een aantal actoren te onderscheiden die relaties met elkaar hebben.

De actoren zijn (situatie 1996):

- *sportvisserij;*
- *hengelsportverenigingen;*
- *federaties;*
- *landelijke organisaties;*
Nederlandse Vereniging van Sportvisserijfederaties (NVVS), Nederlandse Autonome Sportvisserij Organisaties (NASO), Stichting Viscentra Gehandicapten (SVG).
- *internationale organisaties op het gebied van sportvisserij;*
European Anglers Alliance (EAA), Confédération Internationale de la Pêche Sportive (CIPS) met twee federaties: Fédération Internationale de la Pêche Sportive en Mer (zoutwater) en de Fédération Internationale de la Pêche Sportive en douce (zoetwater), European Federation of Sea Anglers (EFSA).
- *eigenaren en beheerders van viswateren en oevers (particulieren en overheidsinstanties met privaatrechtelijke taken);*
Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden (LBL), gemeenten, particulieren etc.
- *beroepsvisserij;*
bonden van beroepsbinnenvissers, Combinatie van Binnenvissers (overkoepelend orgaan).
- *andere belangenorganisaties (binnen de recreatie of met betrekking tot andere sectoren);*
ANWB, Koninklijk Nederlands Watersport Verbond (KNWV), Nederlands Bureau voor Toerisme (NBT), Vereniging voor de Vrijtijdssector, Vereniging tot behoud Natuurmonumenten, Stichting Viscentra Gehandicapten (SVG), Stichting Vrije Recreatie, Dierenbescherming, Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport (NVH), Stichting Reinwater, natuur- en milieu-organisaties, organisaties van beroepsvaarders.
- *overheidsinstellingen (met publiekrechtelijke planning en regelgeving op drie niveaus);*
Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Ministerie van Economische Zaken, Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Sport, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Landinrichtingsdienst, Raad voor de Openluchtrecreatie (ROR), provincies,

gemeenten, Waterschappen, Recreatieschappen, Kamers van Koophandel, Kamer voor de Binnenvisserij, Raad voor de Binnenvisserij, Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVB).

- *onderzoeksinstellingen en kenniscentra;*
Rijks Instituut voor Visserij Onderzoek, Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVB), Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT), Landbouwniversiteit Wageningen (LUW), DLO-Staring Centrum (SC-DLO), DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (IBN-DLO), Stichting Recreatie/Kennis- en informatiecentrum (SR/KIC).
- *overlegorganen;*
Overleg Samenwerkingsorganen Openluchtrecreatie (OSO), Watersportberaad, Platform "Ruimte voor Recreatie", Overlegplatform Zeesportvisserij Organisaties Nederland (OZON).
- *particuliere ondernemers;*
Recron, DIBEVO, HISWA, rederijen, H.H. Hengelsportspecialisten

De relaties tussen deze actoren zijn in het onderstaande schema weergegeven:

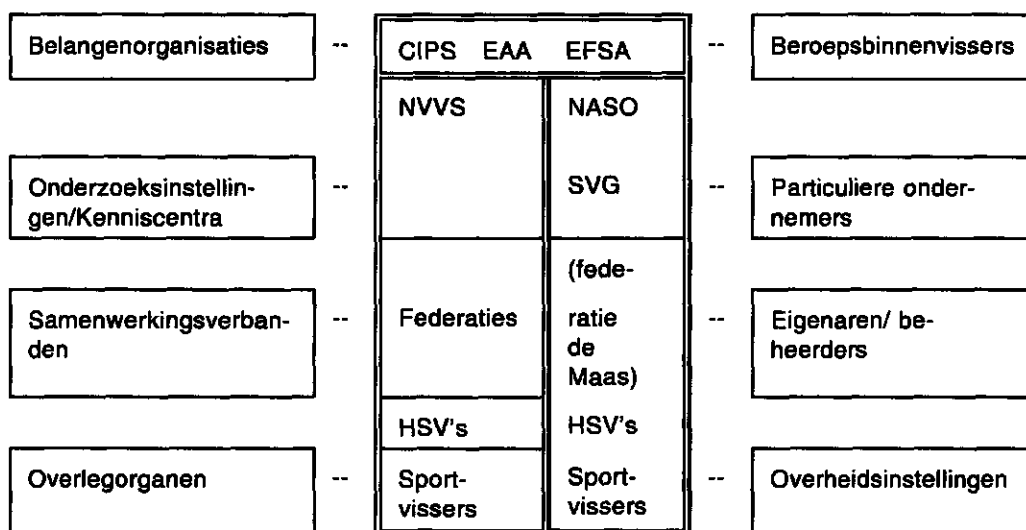

Fig. 1 Relatieschema

In het relatieschema worden in het middelste, dubbel omkaderde, blok de sportvisserij-organisaties weergegeven waarbij in de linker kolom de aansluiting bij organisaties van onder naar boven is weergegeven (NVVS-lijn). In de rechterkolom van het middelste blok staan de verschillende lagen aangegeven die zowel onafhankelijk kunnen zijn als aangesloten bij een volgende organisatielaag. In de rechterkolom bestaan dus de volgende mogelijkheden: niet-aangesloten sportvissers, sportvissers aangesloten bij onafhankelijke hengelsportverenigingen, sportvissers die aangesloten zijn bij de NASO aangesloten hengelsportverenigingen, sportvissers die aangesloten zijn bij de onafhankelijke Federatie 'De Maas' aangesloten hengelsportverenigingen en sportvissers die direct bij de NASO aangesloten zijn

(toekomstig). Verder kunnen de NVVS en de NASO lid zijn van de internationale organisaties die op de bovenste rij van de middelste blok zijn weergegeven. Links en rechts naast het middelste blok staan de actoren waarmee de sportvisserij-organisaties te maken hebben.

In de volgende paragrafen zullen de actoren worden besproken die direct met de sportvisserij te maken hebben (interne actoren). In hoofdstuk 5 worden de actoren besproken waarmee de interne actoren binnen de sportvisserij te maken kunnen hebben. De hierboven schematisch aangegeven relaties worden voor de interne actoren in paragraaf 4.2 tot en met 4.10 besproken, de relaties tussen de interne en de externe actoren komen in hoofdstuk 6 aan de orde.

4.2 Nederlandse Vereniging Van Sportvisseriefederaties

4.2.1 Oprichting en doelstellingen

De Nederlandse Vereniging Van Sportvisseriefederaties (NVVS) is de grootste landelijk overkoepelende organisatie van de sportvisserij. Zij vertegenwoordigt twintig regionale federaties waarbij ruim negenhonderd plaatselijke verenigingen zijn aangesloten. Die verenigingen tellen gezamenlijk 354.692 leden.

De NVVS is in 1975 ontstaan uit de Algemene Hengelaars Bond en de regionale federaties. De NVVS was het resultaat van een herstructurering van de georganiseerde sportvisserij zoals die in gang was gezet door de AHB en begeleid werd door het ministerie van Landbouw en Visserij (zie ook hoofdstuk 3).

Doelstelling van de NVVS is het bevorderen van de sportvisserij door op te komen voor de belangen van vis en visser. Het formele doel van de vereniging volgt uit artikel 3 van de statuten (NVVS, 1993):

"Artikel 3

1. Het doel van de *vereniging* is:

- a. het behartigen van de belangen van de sportvisserij in Nederland in de ruimste zin van het woord en het bevorderen van de sportvisserij als sportieve recreatie;
- b. het behartigen van de belangen van haar leden en van de leden van de federaties;
- c. het behartigen van de belangen van de aangesloten sportvisseren en van alle overige personen die in Nederland de sportvisserij beoefenen;
- d. het bevorderen dat zoveel mogelijk aangesloten sportvisseren in zo veel mogelijk viswater tegen redelijke kosten kunnen vissen."

4.2.2 Bestuurlijke organisatie

Leden van de NVVS zijn de twintig federaties. Van elke federatie heeft één afgevaardigde zitting in het algemeen bestuur. Dit algemeen bestuur bepaalt het beleid van de NVVS. De beleidsbeslissing vindt plaats in de ledenvergaderingen door de leden (de 20 federaties). De beleidsvoorbereiding is in handen van een zestal commissies, namelijk de Wedstrijdcommissie, de Commissie Water- en Visstandbeheer, de Commissie Jeugdzaken, de Financiële Advies Commissie, de Commissie Uitwisseling Vergunningen, de Wedstrijdcommissie en de Commissie Zeehengelsport.

De uitvoering van het beleid is de taak van het dagelijks bestuur, ondersteund door het bureau van de NVVS.

4.2.3 Dienstverlening

Het vrijwillige kader van de NVVS, de federaties en de hengelsportverenigingen wordt professioneel ondersteund door het bureau van de NVVS. Het NVVS-bureau kent 25 medewerkers waarvan er 5 als adviseur in de regio werkzaam zijn. Deze adviseurs in de regio zijn de NVVS-adviseurs Sportvisserij (NASSers) die in het land gestationeerd zijn ter ondersteuning van de regionale en lokale hengelsportorganisaties. Zij zijn belast met advisering, belangenbehartiging en ondersteuning bij alle lokale en regionale sportvisserijaangelegenheden zoals: visstandbeheer (eventueel als onderdeel van integraal waterbeheer), natuurbeheer, kennis van de biotoopeisen van vis, kennis van ruimtelijke ordening, regelingen en procedures, kennis van technische en financiële zaken ten aanzien van sportvisserijvoorzieningen, kennis van subsidieregelingen, advisering en begeleiding inzake ontwikkeling sportvisserijvisies, kennis van wetgeving die op de sportvisserij betrekking heeft en participatie namens de hengelsport in overheidsklankbordgroepen.

Het bureau van de NVVS kent een directie, een secretariaat, een administratie, de afdelingen Voorlichting, Promotie, Water- en Visstandbeheer, Ruimtelijke ordening en Accommodatie en de afdeling Juridische Zaken. Deze afdelingen houden zich voornamelijk bezig met dienstverlening aan de federaties en hengelsportverenigingen. In het land zijn bij de regionale federaties en plaatselijke verenigingen circa 7000 vrijwilligers actief om ervoor te zorgen dat de aangesloten sportvissers hun hobby kunnen beoefenen.

Voor de hengelsportbestuurders verzorgt de NVVS het blad "NVVS-contact" (voorheen "Bestuurskontakt", oplage 9000); voor de aangesloten sportvissers verschijnen de maandbladen "Hét Visblad" (oplage 150 000) en "Zeehengelsport" (oplage 15 000).

Daarnaast verstrekt de NVVS aan de leden van de NVVS-hengelsportverenigingen gratis de "Grote Vergunning". Hiermee mag men in een groot deel van het Nederlandse binnenwater vissen. De eerste Grote Vergunning werd in 1975 uitgegeven en bevatte 40 000 ha viswater. De Grote Vergunning wordt uitgereikt "om niet" aan alle via de federaties en verenigingen aangesloten sportvissers van de NVVS. Met

deze vergunning hebben aangesloten sportvisser de mogelijkheid om in heel Nederland in alle in deze Grote Vergunning ondergebrachte viswateren te vissen (circa 300 000 ha). De Commissie Uitwisseling Vergunningen van de NVVS tracht het aantal hectare viswater dat in de Grote Vergunning is opgenomen, elk jaar uit te breiden. De Grote Vergunning wordt door de aangesloten sportvisser hoog gewaardeerd (NVVS, 1995).

Volgens artikel 13 lid 3 en 4 van de statuten verplicht iedere federatie zich onderscheidelijk tot het openstellen van viswateren voor houders van de Grote Vergunning (CNHV, 1980 nr 1: 3). Iedere federatie is tevens verplicht te bevorderen dat het met de aangesloten hengelsportverenigingen, zoveel mogelijk overeenkomsten sluit of andere afspraken maakt, om anderen in hun viswater te laten vissen. Voor federaties is het dus verplicht de visrechten op wateren van (boven-)regionaal belang in de Grote Vergunning in te brengen. Over het algemeen zijn de federaties de visrechthebbenden op de (boven-)regionale wateren.

Voor lokale wateren is het niet verplicht de visrechten in de Grote Vergunning in te brengen. Voor de visrechthebbenden van die wateren, meestal hengelsportverenigingen, is dat facultatief. Wanneer visrechten in de Grote Vergunning worden ingebracht, levert dat voor de visrechthebbende geen financieel voordeel op.

4.2.4 Financiering

De NVVS wordt gefinancierd door de federaties die van elke aangesloten hengelsportvereniging per sportvisser een bepaald bedrag krijgen. Hiervan dragen de federaties per aangesloten sportvisser een vast bedrag af aan de NVVS. Per 1996 is deze afdracht verhoogd van f 8,25 tot f 9,25. Verder krijgt de NVVS een (tijdelijke) professionaliseringssubsidie van de overheid. Deze subsidie werd in 1985 ingesteld om de NVVS de mogelijkheid te geven vijf regio-adviseurs voor de sportvisserij aan te stellen. Deze regio-adviseurs gingen de taken van de visserijkundige ambtenaren met betrekking tot de sportvisserij overnemen, omdat de functie van visserijkundig ambtenaar ging verdwijnen. De professionaliseringssubsidie wordt echter in 1997 stopgezet.

4.2.5 Activiteiten

De NVVS is, naast een belangenbehartigende organisatie, een dienstverlenende organisatie. Federaties en hengelsportverenigingen kunnen in principe altijd een beroep doen op het bureau van de NVVS. Verder is de NVVS actief op het gebied van promotie en voorlichting. De NVVS verzorgt het secretariaat van de Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport (NVH). Doel van die stichting is het verbeteren van het imago van de sportvisserij.

Op het gebied van voorlichting verzorgt de NVVS in samenwerking met de OVB cursussen op het gebied van visstandbeheer, controle visdocumenten etc.

Ook is de NVVS betrokken bij natuur en milieu en probeert zij deze aspecten steeds meer bij het beheer van water en visstand te betrekken.

De activiteiten van de NVVS met betrekking tot de zeesportvisserij worden gecoördineerd door de Commissie Zeehengelsport. Deze commissie heeft tot taak de bevordering van de zeehengelsport vanaf de kust en vanaf daartoe geschikte boten, alsmede het geven van voorlichting omtrent de zeehengelsport. Verder geeft de NVVS jaarlijks een 'Botengids' uit, organiseert zij wedstrijden en laat zij controles uitvoeren op sportvisserij schepen.

Met betrekking tot de sportvisserij mogelijkheden voor gehandicapten en ouderen: de NVVS werkt samen met de Stichting Viscentra Gehandicapten. Deze samenwerking heeft geresulteerd in vele voorzieningen, een technische richtlijnenbrochure en een gids met in Nederland voorkomende voorzieningen. De technische richtlijnenbrochure stamt uit 1980 en is in 1995 herzien en opnieuw uitgegeven.

Een andere belangrijke activiteit van de NVVS is het onderhouden van de contacten met internationale organisaties zoals de European Anglers Alliance (EAA) en de Confédération Internationale de la Pêche Sportive (CIPS). De EAA is een Europese organisatie die de belangen van sportvissers behartigt op Europees niveau. Ze vertegenwoordigt hengelsportorganisaties uit achttien Europese landen met in totaal vijf miljoen leden. De EAA onderhoudt contacten en uitwisselingen binnen Europa en neemt beslissingen die gemeenschappelijk gedragen en geïmplementeerd worden. Daarnaast houdt de EAA zich bezig met de kwaliteit van het milieu en de promotie van educatie op het gebied van hengelsport. Het secretariaat van de EAA wordt gevoerd door de NVVS. De CIPS is een internationale organisatie die zich globaal met dezelfde zaken bezighoudt als de EAA maar dan op een grotere schaal. De CIPS kent twee federaties: Fédération Internationale de la Pêche Sportive en Mer (zout water) en de Fédération Internationale de la Pêche Sportive en Douce (zoet water).

4.3 Vereniging Nederlandse Autonome Sportvisserij Organisaties

4.3.1 Oprichting en doelstellingen

De Vereniging Nederlandse Autonome Sportvisserij Organisaties (NASO) is in 1987 opgericht op initiatief van twee hengelsportverenigingen. Reden voor oprichting was een sterk terugtrekkende overheid en een actievere NVVS. Een aantal hengelsportverenigingen was huiverig voor een monopoliepositie van de NVVS en besloot tot de oprichting van de vereniging Nederlandse Autonome Sportvisserij Organisaties. Het woord autonoom staat voor zowel zelfstandigheid als voor het niet aangesloten zijn bij de NVVS.

Doelstelling van de NASO was tevens om medezeggenschap krijgen in het Nederlandse sportvisserijbeleid. Na een beroep bij de Hoge Raad, werd in 1994 de NASO erkend door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij als landelijke sportvisserijorganisatie. De NASO mocht daardoor dus leden voordragen voor de Raad voor de Binnenvisserij, de Kamer voor de Binnenvisserij en de Organisatie ter

Verbetering van de Binnenvisserij (OVb). Een meer algemene doelstelling van de NASO is ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk sportvissers in zoveel mogelijk wateren voor zo weinig mogelijk geld kunnen vissen. Daarnaast is het behouden van de vrije hengel een belangrijke doelstelling van de NASO. De NASO heeft zich in haar relatief korte bestaan al meerdere malen sterk gemaakt voor het behoud van de vrije hengel.

Bij de NASO zijn 35 hengelsportverenigingen aangesloten. Deze verenigingen vertegenwoordigen gezamenlijk 40 000 sportvissers.

4.3.2 Bestuurlijke organisatie

De NASO is een vereniging van verenigingen en wordt bestuurd door vrijwilligers uit enkele van de aangesloten hengelsportverenigingen. De NASO is bezig de mogelijkheid te scheppen dat individuele sportvissers zich ook kunnen aansluiten. Dit zou betekenen dat bijvoorbeeld vrije hengelaars zich op landelijk niveau kunnen laten vertegenwoordigen.

4.3.3 Dienstverlening

De NASO heeft geen professioneel bureau om haar leden te ondersteunen. De diensten die de NASO verleent aan haar leden, liggen met name op het vlak van de belangenbehartiging. Medezeggenschap in het beleid op nationaal niveau is dan ook één van de doelstellingen van de NASO. De dienstverlening van de NASO is vooral voorwaarden scheppend en betreft adviezen met betrekking tot de aankoop en huur van viswater, visserijwet en visrechten, planvorming, ruilverkavelingen en herinrichtingen, viswater- en visstandbeheer en aanverwante sportvisserijzaken. Verder regelt de NASO de uitwisseling van vergunningen tussen de aangesloten hengelsportverenigingen. Op vertoon van hun lidmaatschapskaart kunnen de leden van de NASO-verenigingen gratis een vergunning krijgen van andere NASO-verenigingen waarmee ze kunnen vissen in het viswater van andere NASO-verenigingen. Van deze mogelijkheid werd echter tot op heden niet veel gebruik gemaakt.

4.3.4 Financiering

De bij de NASO aangesloten hengelsportverenigingen dragen per aangesloten sportvisser f 1,00 af aan de NASO. In vergelijking tot de contributie die de bij de NVVS aangesloten hengelsportverenigingen per sportvisser aan de NVVS betalen (f 8,25), is dit een vrij kleine contributie. Aanleiding voor de oprichting van de NASO destijds was dan ook het steeds duurder worden van het lidmaatschap van de NVVS. De NASO vond dat behartigen van de belangen op nationaal niveau goedkoper moest kunnen en besloot de kosten van het lidmaatschap op f 1,00 te bepalen.

4.3.5 Activiteiten

Naast belangenbehartiging en de uitwisseling van vergunningen, houdt de NASO zich ook bezig met de controle op visdocumenten en op waterkwaliteit. De NASO heeft haar eigen controleurs die, vaak in samenwerking met de politie, de controles op visvergunningen uitvoeren. Daarnaast voeren leden van NASO-verenigingen controles uit op de waterkwaliteit. De gegevens die hiermee verkregen worden, worden vaak doorgegeven aan de provincie of aan andere instanties die zich bezighouden met het waterbeheer. Verder kent de NASO visstandbeheercommissies die zich voornamelijk richten op afgesloten wateren zoals visvijvers. NASO-verenigingen kunnen ook rekenen op juridische bijstand met betrekking tot de Visserijwet en visrechten, bijvoorbeeld bij verlenging van visrechtverhuurovereenkomsten.

4.4 Stichting Viscentra Gehandicapten

Een landelijke organisatie die veel te maken heeft met sportvisserijmogelijkheden is de Stichting Viscentra Gehandicapten (SVG). Het grootste deel van ons oppervlaktewater heeft een 'natuurlijk' karakter en dus zullen door sportvisserij in meer of mindere mate hindernissen overwonnen moeten worden om aan de waterkant te komen. Juist voor gehandicapten (en ouderen) levert dit problemen op.

Onder gehandicapte sportvisserij worden de sportvisserij verstaan die door motorische, zintuiglijke of lichamelijke handicaps alleen kunnen vissen wanneer er voor hen speciale aangepaste visplaatsen zijn aangebracht. Er zijn vaak nogal wat aanpassingen nodig om een visplek geschikt te maken voor gehandicapten. De SVG komt voor de belangen van de gehandicapte (en oudere) sportvisser op en strijdt voor meer en beter aangepaste visplaatsen voor gehandicapten en ouderen. De SVG werkt al jaren samen met de NVVS bij de advisering over de aanleg van voorzieningen voor gehandicapten. Dit heeft geresulteerd in vele tientallen voorzieningen voor gehandicapten, een technische richtlijnenbrochure en een gids met in Nederland voorkomende voorzieningen. Tot dusver bestaan er in Nederland ruim 220 zogenaamde aangepaste visplaatsen, echter uitsluitend aan het binnenwater. Deze visplaatsen zijn mede gefinancierd door de overheid.

De SVG heeft zelf de beschikking over het viscentrum Fort Abcoude. Gehandicapte sportvisserij hebben daar de mogelijkheid om te vissen op veertien aangepaste visplaatsen. Er worden warme maaltijden geserveerd en er is een mogelijkheid tot overnachten. Ook kunnen er viswedstrijden gehouden worden.

4.5 De federaties

De hengelsportfederaties zijn regionale verenigingen van hengelsportverenigingen, verspreid over Nederland. De federaties hebben geen uniforme structuur. Federaties kunnen van elkaar verschillen qua grootte van het belangengebied, de verzameling

van visrechten, de uitgifte van vergunningen enzovoort. Ook zit er verschil in de mate van dienstverlening aan een hengelsportvereniging.

De federaties hebben in het algemeen de visrechten op de (boven-)regionale wateren. Hiervoor kunnen meerdere redenen aangegeven worden. Allereerst is het zo dat de visrechten op deze wateren vaak te duur zijn voor een enkele hengelsportvereniging. Verder is het voor de eigenaren van de (boven-)regionale wateren, (in veel gevallen de provincie of het rijk), overzichtelijker als die visrechten in één hand zijn. Ook kan het feit dat er zoveel mogelijk sportvissers in zijn wateren moeten kunnen vissen, voor een eigenaar een reden zijn om juist aan een federatie te verhuren. Verhuur van de visrechten aan een federatie houdt in dat alle bij deze federatie aangesloten sportvissers daar kunnen vissen. Daarnaast levert de verhuur van de visrechten op viswateren van (boven-)regionaal belang aan een federatie nog een voordeel voor de sportvisserij-organisaties. Deze wateren overschrijden namelijk vaak meerdere gemeente- en provinciegrenzen. Wanneer de visrechten op zo'n water per gemeente aan hengelsportverenigingen zouden toebehoren, zou het visstandbeheer voor dat water veel overleg tussen de verschillende verenigingen vragen. Verhuur van die visrechten aan een federatie is daarom overzichtelijker en efficiënter.

4.5.1 Functies van een federatie

Een federatie heeft een aantal functies voor haar leden, de hengelsportverenigingen. De federaties hebben als belangrijkste taak het visstandbeheer in de (boven-)regionale wateren. Verder hebben de federaties over het algemeen een dienstverlenende taak voor de aangesloten hengelsportverenigingen. Ze vormen een aanspreekpunt voor de hengelsportverenigingen wanneer die een probleem hebben met bijvoorbeeld het visstandbeheer of een landinrichtingsplan. In veel gevallen kan de federatie niet zelf hulp bieden maar bemiddelt zij tussen de verenigingen en de NVVS of de OVB. Daarnaast hebben de federaties vaak een coördinerende rol met betrekking tot de waterbemonstering en de controle op visdocumenten.

Een andere belangrijke taak van federaties is het onderhouden van de contacten met overheden, waterkwaliteits- en -kwantiteitsbeheerders, recreatieschappen en andere actoren. Per regio zijn de federaties ook verantwoordelijk voor het sportvisserijbeleid.

De federaties onderhouden ook de contacten met de overheden en andere actoren in de regio. Daarnaast worden de federaties steeds meer betrokken bij het oprichten van visstandbeheerscommissies. De overheid heeft het beleidsvoornemen de vorming van deze commissies voor Staatswateren verplicht te stellen bij het sluiten of verlengen van een visrechtverhuurovereenkomst (zie ook hoofdstuk 3).

De federaties kunnen verschillen in de mate waarin ze de hierboven genoemde functies vervullen. Deze verschillen ontstaan doordat de federaties elk een eigen ontstaansgeschiedenis en belangengebied hebben en kunnen verschillen op punten zoals het wel of niet aangesloten zijn bij de NVVS, interne organisatie, uitgifte vergunningen, bezit van visrechten en dergelijke. Het is dan ook mogelijk om op deze punten onderscheid te maken tussen de federaties.

Een eerste onderscheid tussen federaties kan gemaakt worden op basis van het wel of niet aangesloten zijn bij de NVVS. In Nederland bestaan er 21 federaties waarvan er 20 aangesloten zijn bij de NVVS. Een federatie, de Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas', is zelfstandig.

Hieronder zal eerst worden ingegaan op de NVVS-federaties en hun relatie met de NVVS en de hengelsportverenigingen, waarbij tevens wordt ingegaan op de verschillen tussen de federaties. Tenslotte zal een paragraaf worden gewijd aan de Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas'.

4.5.2 De NVVS-federaties

De twintig NVVS-federaties vormen de daadwerkelijke leden van de NVVS. Zij zijn als het ware een soort tussenstap tussen de NVVS en de bij de federaties aangesloten hengelsportverenigingen. Nederland is in zogenaamde belangengebieden verdeeld die erg in grootte kunnen verschillen. In Limburg zijn bijvoorbeeld vijf federaties actief en in Groningen één. Elke federatie heeft dus een eigen regio of belangengebied. Tussen deze belangengebieden kan wel wat overlap bestaan doordat er hengelsportverenigingen bij een federatie buiten hun belangengebied aangesloten kunnen zijn. Een reden hiervoor kan zijn dat de vereniging al voor de oprichting van de NVVS bij die federatie aangesloten was.

Tezamen vertegenwoordigen de federaties circa 900 hengelsportverenigingen met 354.692 leden. De aangesloten leden betalen hun contributie aan de hengelsportvereniging die vervolgens per lid een bepaald bedrag afdraagt aan de federatie. De federatie draagt vervolgens per aangesloten sportvisser een bedrag af aan de NVVS. Dit bedrag is per 1996 verhoogd van f 8,25 tot f 9,25 (NVVS, nr 101, 1995). Van elke federatie heeft er een vertegenwoordiger zitting in het Algemeen bestuur van de NVVS. In dit bestuur wordt het beleid van de NVVS bepaald en worden de beslissingen genomen. De federaties kunnen dus direct invloed uitoefenen op het beleid van de NVVS.

Binnen het belangengebied van een federatie heeft de federatie in de regel de visrechten op de (boven-)regionale wateren. De NVVS-federaties zijn verplicht de visrechten op deze wateren in te brengen in de Grote Vergunning van de NVVS. Hiervan kan worden afgeweken als de eigenaar van zo'n water van (boven-)regionaal belang er bezwaar tegen heeft vanwege bijvoorbeeld de kwetsbaarheid van een gebied.

Sommige federaties hebben een Federatieve vergunning die in ieder geval de wateren omvat waarvan de visrechten in handen zijn van de federatie. Bij twee federaties, Provinciaal Groninger Fonds en de Drentse Federatie, omvat de Federatieve vergunning ook de wateren van lokaal belang omdat de federatie ook van die wateren de visrechten heeft. Bij andere federaties kunnen de leden via de Grote Vergunning in enkele wateren van andere hengelsportverenigingen vissen.

De federaties vormen een tussenstap tussen de overkoepelende NVVS en de hengelsportverenigingen. Zij geven dus informatie door van NVVS naar hengelsport-

verenigingen en vice versa. Voor de NVVS zijn de federaties aanspreekpunt voor de leden van de federaties, de hengelsportverenigingen. Over het algemeen verlopen de contacten tussen de NVVS en de hengelsportverenigingen via de federaties. De federaties bemiddelen tussen de NVVS en de hengelsportverenigingen als het gaat om adviezen met betrekking tot visstandbeheer of juridische kwesties.

Het aantal aangesloten hengelsportverenigingen kan per federatie verschillen. Dit aantal varieert tussen de 16 (Federatie Midden Noord-Holland) en 156 (Provinciaal Groninger Fonds) aangesloten hengelsportverenigingen. Ook kan het verschil tussen hengelsportvereniging en federatie heel klein zijn wanneer het een relatief grote hengelsportvereniging betreft. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de Federatie Noord-West Nederland. Bij deze federatie is de relatief grote Amsterdamse hengelsportvereniging aangesloten. Deze hengelsportvereniging heeft een professioneel bureau. Het secretariaat van de federatie wordt gevoerd door de Amsterdamse Hengelsportvereniging. In dit geval is er weinig verschil tussen federatie en hengelsportvereniging.

Tussen de twintig federaties van de NVVS kan het verschillen hoeveel visrechten men heeft. De visrechten op viswateren van (boven-)regionaal belang zijn over het algemeen in handen van een federatie en verder hangt het ervan af wat de aangesloten hengelsportverenigingen aan visrechten inbrengen in de federatie (en in de Grote Vergunning).

Het kan echter voorkomen dat het belangengebied van een federatie geen (boven-)regionale wateren bevat of dat deze visrechten al verhuurd zijn aan een andere federatie. De federatie heeft dan geen visrechten op (boven-)regionale wateren. Het kan dan wel zo zijn dat een federatie visrechten heeft op viswateren van lokaal belang. Een voorbeeld van een federatie zonder visrechten is de Hengelsport Combinatie Oostelijke Mijnstreek. Bij deze federatie zijn 21 hengelsportverenigingen aangesloten die samen 5.049 sportvissers vertegenwoordigen. Deze federatie heeft als belangrijkste taak het onderhouden van de contacten met de overheden en de waterbeherende instanties. De Hengelsport Combinatie Oostelijke Mijnstreek heeft een consul die zich met name met deze taak bezig houdt en een tussenpositie heeft tussen de NVVS en de Hengelsport Combinatie Oostelijke Mijnstreek.

Aan de andere kant zijn er federaties die praktisch alle visrechten in een belangengebied hebben. Dit zijn de federaties 'Provinciaal Groninger Fonds' en de Drentse Federatie. Deze twee federaties huren vrijwel alle visrechten in hun belangengebied en verstrekken via de hengelsportverenigingen de visvergunningen. Om in Groningen of Drenthe te kunnen vissen is aansluiting bij een NVVS-hengelsportvereniging dus noodzakelijk, tenzij gevist wordt met de vrije hengel.

Tussen deze twee uitersten van geen visrechten en alle visrechten zitten de andere federaties die voornamelijk visrechten hebben op wateren van (boven-)regionaal belang.

Hieronder is het bovenstaande schematisch weergegeven:

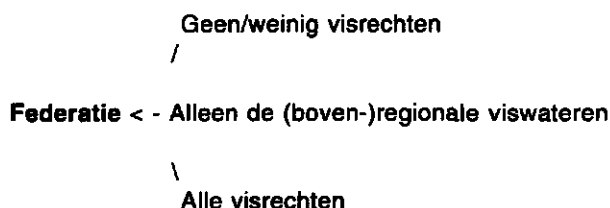

Fig. 2 Verschil tussen federaties op basis van visrechten

4.5.3 Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas'

De Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas' is een vereniging van verenigingen met een algemeen en een dagelijks bestuur. Alle bestuursleden zijn vrijwilligers. Er zijn 105 verenigingen aangesloten die bij elkaar 45 000 sportvissers vertegenwoordigen. Van veel wateren in Noord-Brabant zijn de visrechten in handen van de Federatie 'De Maas'.

De verenigingen hebben via de Algemene Ledenvergadering invloed op het beleid van de Federatie. In deze ALV wordt ook het bestuur gekozen. Eens per maand verschijnt het kaderblad van de Federatie.

De Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas' is in 1968 opgericht op initiatief van drie Brabantse verenigingen. Nadat de Federatie opgericht was, zijn in korte tijd heel wat visrechten verzameld. Vervolgens is de Federatie gaan overleggen met de Deltafederatie en de Federatie de Randstad met het doel om tot uitwisseling van visrechten te komen. Er kwam toen een zogenaamde confederatie tot stand tussen deze drie federaties. Toen er uiteindelijk ook gesprekken werden gevoerd met een andere federatie in het oosten des lands over aansluiting bij deze confederatie, begon de toenmalige Algemene Hengelaars Bond (AHB) te protesteren. Het protest had betrekking op de voorzitter en secretaris van het District Brabant van de AHB die beiden ook bestuurslid waren van de Federatie 'De Maas'. De AHB was van oordeel dat beide heren in hun functie van bestuurder van Federatie 'De Maas' handelden in strijd met de belangen van de AHB. Wanneer immers de goede samenwerking in het zuiden des lands met een zeer aantrekkelijk areaal aan viswater zich nog verder zou ontwikkelen, zouden de AHB-leden in dat gebied mogelijk overwegen uit te treden. Het liep uiteindelijk uit op een conflict. De AHB heeft toen haar beide bestuursleden voor de keuze tussen één van beide gesteld. Deze twee bestuursleden weigerden een keuze te maken en zijn uiteindelijk geroyeerd door de AHB.

De AHB had vervolgens in Brabant een probleem: de visrechten op nagenoeg alle Staatswateren in Brabant waren in handen van de Federatie 'De Maas', de enige federatie in Brabant, en dus kon geen enkele vereniging in Brabant zich aansluiten bij de AHB. De AHB heeft toen samen met enkele hengelsportverenigingen initiatieven genomen waardoor uiteindelijk tegen die achtergrond de federatie Oost-Brabant is opgericht.

Bij de herstructurering van de georganiseerde sportvisserij eind jaren zestig, was de Federatie 'De Maas' ook betrokken. Het overleg tussen AHB, CNHV en de Federatie 'De Maas' verliep in eerste instantie goed maar op een gegeven moment konden het CNHV en de Federatie 'De Maas' zich niet meer vinden in de nieuwe opzet en haakten af. Het resultaat van de herstructurering was het ontstaan van de NVVS waarbij de andere federaties in Nederland zich aansloten. De Federatie 'De Maas' heeft zich nooit aangesloten bij de NVVS omdat de mening van deze federatie was en is dat het beheer van viswateren en de 'hengelpolitiek' (de belangenbehartiging door de bonden) van elkaar gescheiden moeten blijven.

Daarnaast zag de Federatie de Grote Vergunning van de NVVS niet zitten omdat de Grote Vergunning volgens haar pretendeerde dat elke sportvisser in Nederland met dit document overal mocht vissen en omdat de Grote Vergunning ook als zodanig gepresenteerd werd. Intussen werd op velerlei terreinen de belangenbehartiging op landelijk niveau van de Federatie 'De Maas' meegenomen door het CNHV. Deze organisatie werd ook financieel door de Federatie gesteund. Ook bestuurlijk kregen CNHV en de Federatie 'De Maas' nauwere banden. Enkele bestuursleden van de Federatie namen ook zitting in het bestuur van het CNHV.

Het is altijd een basisstandpunt van de Federatie 'De Maas' geweest dat vergunningen 'om niet' met andere aangesloten verenigingen uitgewisseld werden. De kosten voor de sportvisser moesten hoe dan ook laag blijven. De contributie per aangesloten sportvisser is bij oprichting van de Federatie 'De Maas' vastgesteld op f 2,00. Vorig jaar heeft de eerste verhoging sinds de oprichting plaatsgevonden. De contributie per aangesloten sportvisser is toen f 2,25 geworden.

Binnen de Federatie 'De Maas' krijgen allerlei functies steeds meer belang gezien de toenemende professionalisering. De Federatie 'De Maas' houdt zich echter voornamelijk bezig met zaken die met het beheer van de viswateren te maken hebben. In dat verband heeft de Federatie 'De Maas' ook wel contact met overheid en andere federaties, maar ze beweegt zich niet op het vlak van de belangenbehartiging. Dit komt voort uit haar standpunt dat 'hengelpolitiek', de belangenbehartiging, en viswaterbeheer niet met elkaar vermengd mogen worden.

Het beleidsvoornemen van het ministerie om het instellen van visstandbeheerscommissies voor Staatswateren verplicht te stellen en voor overige wateren te stimuleren (zie hoofdstuk 3) hebben het gevolg gehad dat er sinds de vroegere confederatie weer contact is tussen de Federatie 'De Maas' en de buurfederaties. Gezamenlijk wordt geprobeerd om tot een samenhangend beheersplan te komen voor de Maas.

Dubbellidmaatschappen, sportvisser die zowel lid zijn van de Federatie 'De Maas' als bij een NVVS-federatie, komen wel voor in het belangengebied van de federatie maar dan hoofdzakelijk omdat veel sportvisser geïnteresseerd zijn in zowel zoet als zout viswater en zich daarom ook aansluiten bij een bij de Deltafederatie aangesloten hengelsportvereniging.

4.6 De hengelsportverenigingen

De hengelsportvereniging is het eerste, meestal lokale, niveau waarop sportvisser zich kunnen organiseren. Er zijn ongeveer 1200 hengelsportverenigingen in Nederland die geen eenduidige structuur hebben. De belangrijkste punten op basis waarvan verenigingen van elkaar kunnen verschillen zijn het bezit van visrechten, het wel of niet aangesloten zijn en de omvang. De mate waarin ze op die punten van elkaar verschillen is weer van invloed op de functies die hengelsportverenigingen voor de sportvisser en voor andere actoren vervullen.

4.6.1 Functies van een hengelsportvereniging

Globaal kan een hengelsportvereniging voor sportvisser een aantal functies vervullen. De hengelsportvereniging:

- biedt sportvismogelijkheden in de vorm van vis- en looprecht en wedstrijden;
- beheert water, oever en visstand ten behoeve van de vangstkansen en toegankelijkheid voor sportvisser;
- behartigt hetzij zelf, op lokaal niveau, hetzij via een federatie of landelijke organisatie, belangen bij inspraakprocedures ruimtelijke ordening;
- werkt mee aan controles op de Visserijwet en kan via sancties ongewenst gedrag beperken;
- levert door beheer van water, oever en visstand een bijdrage aan het behoud en verbetering van natuur en milieu;
- levert hetzij zelf, hetzij via een federatie of landelijke koepel, kennis en deskundigheid met betrekking tot het beheer van water, oever en visstand en met betrekking tot vistechnieken en hulpmiddelen;
- doet zelf of via een federatie en/of landelijke organisatie aan promotie van de sportvisserij, geeft verenigingsblad uit en/of biedt mogelijkheid tot abonnement op "Hét VISblad" of "Zeehengelsport" en houdt zich bezig met de ledenwerving;
- doet zelf onderzoek of laat onderzoek doen in geval van problemen met het viswater, geeft voorlichting met betrekking tot het vissen en geeft vaak cursussen voor de jeugd;
- biedt mogelijkheid voor vrijwilligerswerk in commissie of bestuur.
- heeft een functie als gezelligheidsvereniging.

In welke mate de hengelsportverenigingen deze functies vervullen, kan dus per vereniging verschillen, mede afhankelijk van het bezit van visrechten, het wel of niet aangesloten zijn en de omvang van de vereniging.

4.6.2 Verschillen op basis van visrechten

Een eerste onderscheid valt te maken op basis van het bezit van visrechten. Er zijn hengelsportverenigingen die wel visrechten hebben en verenigingen die er geen hebben. Binnen beide categorieën zijn weer drie groepen te onderscheiden. Bij de categorie 'met visrechten' worden drie groepen onderscheiden op basis van de manier waarop de verenigingen die rechten in bezit hebben. Bij de categorie 'zonder

visrechten' worden drie groepen onderscheiden op basis van de manier waarop de aangesloten sportvisser toch gebruik kunnen maken van viswater. Dit wordt hieronder schematisch weergegeven.

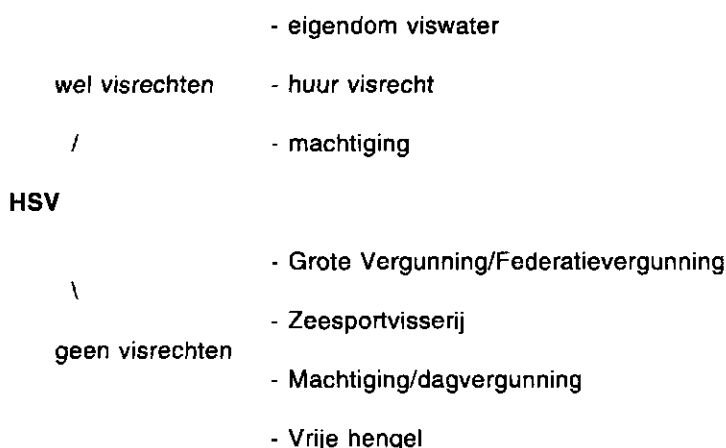

Fig. 3 Verschil op basis van visrechten

De hengelsportverenigingen met visrechten zijn dus te verdelen in de volgende drie groepen:

- hengelsportverenigingen die eigenaar zijn van viswater;
- hengelsportverenigingen die het visrecht huren van bijvoorbeeld de Staat of een beroepsvisser;
- hengelsportverenigingen die een machtiging hebben voor het uitgeven van vergunningen voor het viswater.

Het onderscheid tussen deze drie groepen hengelsportverenigingen is van belang voor het visstandbeheer. De eerste twee groepen verenigingen zijn wel gerechtigd visstandbeheer uit te voeren, de derde groep is dat niet en mag alleen vergunningen uitgeven om in het desbetreffende water vissen.

Het verschil tussen de eerste twee groepen is gebaseerd op de mate van vrijheid bij dat visstandbeheer. De eerste groep mag volledig zelf bepalen welke maatregelen genomen worden qua visstandbeheer. Bovendien gaat het bij eigendom vaak om 'gesloten' wateren, wateren die niet verbonden zijn met andere wateren. In deze wateren is de invloed van het visstandbeheer het grootst en kan de hengelsportvereniging veel zelf bepalen. Wanneer de vereniging ook eigenaar is van het viswater, kan zij ook de waterkwaliteit beheren. Hierdoor is het ook mogelijk om de verschillende vormen van beheer op elkaar af te stemmen.

De tweede groep heeft met meer beperkingen te maken. Allereerst hebben deze verenigingen altijd te maken met een eigenaar. Hoewel de visstand de verantwoordelijkheid is van de vereniging, ligt de verantwoordelijkheid voor het waterbeheer in de meeste gevallen bij de eigenaar (bijvoorbeeld het rijk). Dit kan wel eens problemen opleveren wanneer een vereniging veel tijd en geld in de verbetering van de visstand steekt en de eigenaar niets aan de waterkwaliteit doet. Een tweede beperking ligt in het feit dat het soms gaat om 'open' wateren. Een

intensief visstandbeheer is in deze wateren weinig effectief. Een derde beperking is dat een huurovereenkomst in principe elke zes jaar verlengd moet worden en door de Kamer voor de Binnenvisserij getoetst moet worden op doelmatigheid.

De hengelsportverenigingen die geen visrechten hebben, zijn onder te verdelen in de volgende groepen:

- hengelsportverenigingen waarvan de leden kunnen vissen met de Grote Vergunning van de NVVS en/of een Federatievergunning;
- zeehengelsportverenigingen waarvan de leden voor de zee- en kustwateren geen vergunning nodig hebben;
- hengelsportverenigingen waarvan de leden vissen met een dagvergunning;
- hengelsportverenigingen waarvan de leden vissen met de vrije hengel.

De leden van hengelsportverenigingen van de eerste groep, maken veelal gebruik van de Grote Vergunning van de NVVS. Voorwaarde is dan wel dat die vereniging bij een NVVS-federatie is aangesloten. Met deze Grote Vergunning kunnen de leden van deze hengelsportverenigingen vissen in ongeveer 300 000 hectare viswater in heel Nederland. Het gaat hier met name om viswateren van (boven-)regionaal belang.

Een ander soort hengelsportvereniging zonder visrechten, is een zeehengelsportvereniging. Voor het vissen in zee- en kustwateren is namelijk geen vergunning vereist. Doordat het zee- en kustvissen zijn eigen technieken en tradities heeft, die binnen de sportvisserij een eigen 'cultuur' vormen, bestaan er aparte zeehengelsportverenigingen.

De derde soort hengelsportvereniging zonder visrechten is vaak verbonden aan een bedrijf, bijvoorbeeld een politiebureau. Deze verenigingen organiseren vaak ad hoc visdagen waarbij per dag een vergunning wordt gekocht.

4.6.3 Verschillen op basis van organisatie

Hengelsportverenigingen kunnen verschillen op grond van het feit of ze wel of niet zijn aangesloten bij grotere sportvisserij-organisaties zoals een federatie en/of landelijke organisatie. Wanneer dat het geval is, kan een belangrijk deel van de functies voor sportvissers en andere actoren door de grotere organisatie vervuld worden. Daarbij komt wel dat aansluiting bij zo'n grotere organisatie voor de leden een hogere contributie inhoudt.

In het geval dat een hengelsportvereniging zelfstandig is, zal het vervullen van die functies voor een groot deel op de hengelsportvereniging zelf terecht komen. Dit vergt een grotere inzet van de leden maar gaat vaak samen met een lage contributie.

Hieronder zijn de manieren waarop de hengelsportverenigingen op dit punt kunnen verschillen, schematisch weergegeven.

Zelfstandig	
/	
HSV	
\ Aangesloten bij	<ul style="list-style-type: none"> - NVVS-federatie - NASO - Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas'

Fig. 4 Verschil op basis van organisatie

Aansluiting bij een grotere organisatie kan voor een vereniging veel voordelen bieden. Zo'n grotere organisatie verleent een groot aantal diensten op het gebied van belangenbehartiging, visstandbeheer, juridische zaken en inspraakprocedures op lokaal niveau, cursussen, promotie, voorlichting en wedstrijden. Bovendien staat de sportvisserij sterker ten opzichte van andere belangen naarmate de centrale organisatie hechter is. Bij aansluiting bij een federatie worden deze diensten ook verleend maar dan op regionaal niveau. De federaties spelen slechts een indirecte rol bij de belangenbehartiging op nationaal niveau. Een vereniging die zelfstandig is, zal veel van deze verschillende functies zelf moeten vervullen voor de leden omdat daarbij niet ondersteund worden door federaties en/of landelijke organisaties.

4.6.4 Verschillen op basis van omvang

Een ander belangrijk onderscheidingscriterium is de omvang van de vereniging. De omvang van de hengelsportvereniging beïnvloedt ook de andere twee punten, bezit van visrechten en het wel of niet aangesloten zijn.

De omvang is van invloed op het financieel draagvlak van een vereniging. Er moeten voldoende leden zijn om de huur van vis- en looprechten en andere vaste kosten te betalen. Wanneer het ledental onder het minimum komt, vinden er vaak fusies of andere vormen van samenwerking tussen hengelsportverenigingen plaats.

Daarnaast hangt de mate van dienstverlening af van het aantal leden. Door een hengelsportvereniging met veel leden kunnen meer taken ter hand worden genomen dan door een kleine vereniging. De grotere verenigingen (bijvoorbeeld de Amsterdamse hengelsportvereniging) zijn daardoor zelfstandiger en minder afhankelijk van de landelijke organisaties. De omvang bepaalt dus ook voor een groot deel de mogelijkheden van een hengelsportvereniging om hun sportvisserijmogelijkheden uit te breiden of om zich aan te sluiten bij een federatie en/of landelijke organisatie.

4.7 Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij

4.7.1 Oprichting en doelstellingen

De Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij is op 26 maart 1952 opgericht door de overheid met de doelstelling bij te dragen aan een gezonde en aantrekkelijke visstand en het verbeteren van de binnenvisserij. Het bestaan van de OVB staat voorgeschreven in de Visserijwet en de OVB is als zodanig een publiekrechtelijk orgaan maar voert haar taak op privaatrechtelijke wijze uit. De wet kent de OVB geen verordeningsmogelijkheid toe zodat de OVB geen regels kan stellen. Echter, in het kader van de zogeheten Grote Efficiency Operatie/Decentralisatie Impuls, heeft het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij besloten de uitgifte van de visakten en de inning van de daaruit voortkomende opbrengsten met ingang van 1 januari 1993 door de OVB te laten plaatsvinden. Met de overdracht van de uitgifte van de visakten is ingaande 1993 ook de besteding van de retributiegelden aan de OVB overgedragen. Teneinde deze voor de OVB nieuwe en publiekrechtelijke taak te kunnen uitvoeren, is, vooruitlopende op de daartoe aan te brengen wijzigingen van de Visserijwet 1963, in een overeenkomst tussen het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de OVB bepaald dat de te ontvangen retributiegelden uit de visakten besteed moeten worden aan maatregelen ten dienste van de binnenvisserij. Meer specifiek houdt dit in dat deze gelden ingezet zullen worden ten behoeve van de verbetering van het planmatig beheer van viswater, waaronder tevens wordt begrepen de stimulering van visstandbeheerscommissies.

De taak van de OVB luidt formeel: het kweken en leveren van pootvis en het (mede)financieren van maatregelen die dienen ter verbetering van de binnenvisserij. Binnen deze taak hebben zich sinds de oprichting van de OVB wat verschuivingen voorgedaan.

De OVB hield zich in de beginjaren voornamelijk bezig met het kweken en leveren van pootvis. Van onderzoek en voorlichting was nog geen sprake. In de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig ontstond de behoefte om te onderzoeken wat het effect was van het uitzetten van pootvis op de visstand en hoe het visstandbeheer verbeterd kon worden. Er werd toen een afdeling Onderzoek opgericht met een eigen proefbedrijf. Na jaren van onderzoek was er heel wat kennis opgedaan waarmee de OVB visstandbeheerders voorlichting kon geven. Een afdeling Voorlichting werd toen ingesteld. Waar het accent bij de oprichting op pootvis lag, kwam die steeds meer te liggen op onderzoek en voorlichting. Dit blijkt ook uit de omvang van de afdelingen door de tijd. Terwijl in het begin de meeste mensen op de afdeling Pootvis werkten, werken nu de meeste mensen op de afdeling Voorlichting.

Een nieuwe taak van de OVB komt voort uit de afschaffing van de operationele groep van de Directie Visserij van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze operationele groep deed op verzoek van visstandbeheerders die problemen hadden met hun visstand, onderzoek naar de kwaliteit van de visstand en van het milieu. Ook gaven zij advies daarover. Nu deze groep is verdwenen, heeft de OVB deze taak overgenomen.

4.7.2 Bestuurlijke organisatie

In de Visserijwet ligt vast hoe de OVB bestuurd moet worden. Dit bestuur wordt voor één derde voorgedragen door sportvisserij-organisaties, voor één derde door beroepsbinnenvisserij-organisatie en voor één derde door de overheid. Het bestuur bestaat uit negen personen en is als volgt verdeeld:

- 1 onafhankelijke voorzitter benoemd door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;
- 1 persoon afkomstig uit de waterschapswereld;
- 1 persoon afkomstig uit de ambtelijke wereld van de Directie Groene Ruimte en Recreatie (GRR) van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.
- 2 personen benoemd op voordracht van de NVVS;
- 1 persoon benoemd op voordracht van de NASO;
- 3 personen benoemd op voordracht van de Combinatie van Binnenvissers;

In het voorstel tot wijziging van de Visserijwet 1963 wordt voorgesteld om voor het bestuur van de OVB 4 personen te laten voordragen door sportvisserij-organisaties en 2 personen door beroepsbinnenvisserij-organisaties. Dit omdat de sportvissers een groter deel van de inkomsten van de OVB opbrengen dan de beroepsvissers.

Het bestuur vergadert zo'n 5 a 6 keer per jaar. De dagelijkse leiding van de OVB is in handen van de directeur. De directeur is ook de secretaris van het bestuur. Hij heeft geen stemrecht binnen het bestuur maar bereid wel de te nemen beslissingen voor.

Het ambtelijk apparaat van de OVB kent vier afdelingen: een afdeling Algemene zaken, een afdeling Pootvis, een afdeling Onderzoek en een afdeling Voorlichting. Deze laatste drie afdelingen vervullen de kerntaken van de OVB.

4.7.3 Dienstverlening

De OVB verleent diensten aan visstandbeheerders. Dit zijn dus de (rechts)personen die visrechten hebben of huren. Dit kunnen zowel beroepsbinnenvissers als hengelsportverenigingen/federaties zijn. Van de beroepsvissers behoren de beroepsvissers die op het IJsselmeer vissen niet tot de doelgroep. Op het IJsselmeer worden geen visrechten verhuurd maar krijgen beroepsvissers en sportvisserij-organisaties een vergunning om te vissen. Dit houdt in dat deze beroepsvissers en sportvisserij-organisaties geen zeggenschap hebben over het visstandbeheer en dus geen visstandbeheerders zijn. De OVB verleent aan hen dus geen diensten.

Wat betreft de dienstverlening aan verenigingen is het vaak zo dat NVVS-verenigingen in eerste instantie de regionale NVVS Adviseur Sportvisserij raadplegen. De NVVS kent namelijk vijf NVVS Adviseurs Sportvisserij, de zogenaamde NASsers, die op regionaal niveau de hengelsportverenigingen bijstaan. Wanneer een vereniging problemen heeft met de visstand en die problemen zonder onderzoek opgelost kunnen worden, zal de NVVS Adviseur Sportvisserij trachten het probleem op te lossen.

Wanneer dat niet lukt of wanneer het probleem om onderzoek vraagt, wordt de OVB verzocht een onderzoek in te stellen.

De OVB heeft een bestand waarin alleen visrechthebbende verenigingen zijn opgenomen die ooit een beroep hebben gedaan op de OVB. Hierin staan ongeveer 700 verenigingen. Daarvan zijn circa 400 verenigingen aangesloten bij de NVVS. De andere circa 300 verenigingen zijn NASO-lid of een zelfstandige vereniging. Van de verenigingen die de OVB bellen voor advies, is echter 90 % aangesloten bij de NVVS (gesprek met J. Walder).

4.7.4 Financiering

De OVB wordt gefinancierd via de gelden die verkregen worden uit de verkoop van Sportvisakten (sportvisser) en Grote Visakten (beroepsbinnenvissers). De opbrengst van die akten zijn bestemmingsheffingen, zodat de opbrengst van de verkoop weer terug moet naar de sector.

In het kader van de zogeheten Grote Efficiency Operatie/ Decentralisatie Impuls is besloten dat de uitgifte van de visakten en de inning van de daaruit voortkomende opbrengsten met ingang van 1 januari 1993 door de OVB plaatsvindt. Dit houdt in dat de hele opbrengst naar de OVB gaat, verminderd met een klein bedrag per verkochte visakte, de zogenaamde handelingsvergoeding, dat naar de weder-verkopende hengelsportverenigingen, hengelsportwinkeliers of de PTT gaat. Met de overdracht van de uitgifte van de visakten is tegelijkertijd de besteding van de te ontvangen retributiegelden uit de visakten aan de OVB overgedragen. Uit deze gelden worden onder andere subsidies verstrekt. Door de hierboven genoemde verandering is voor de "oude" LNV-subsidieregeling door de OVB een nieuw reglement opgesteld (SSB).

De OVB wordt uit de opbrengst van de visakten betaald. Andere gelden ontvangt de OVB via de verkoop van pootvis en het geven van cursussen. De cursussen leveren echter relatief weinig geld op, omdat de prijs hiervan door subsidiëring onder de kostprijs ligt. Verder doet de OVB veel praktijkgericht onderzoek om de visstand en de visserij in de Nederlandse binnenwateren te verbeteren. Ook wordt onderzoek in opdracht gedaan. Dat onderzoek vindt gedeeltelijk plaats op contractbasis en is dus een nieuwe bron van inkomsten voor de OVB.

De begroting van de OVB dient op grond van de Visserijwet aan de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij ter goedkeuring te worden ingediend.

4.7.5 Activiteiten

De OVB steunt de hengelsportorganisaties en beroepsbinnenvissers bij hun activiteiten om de visstand zo goed mogelijk te beheren. Voor het goed beheren van de visstand is veel kennis en ervaring nodig. In dit kader wordt door de OVB voorlichting gegeven. Jaarlijks verzorgt de OVB, in samenwerking met de NVVS, diverse

cursussen op het gebied van visstandbeheer en integraal waterbeheer voor visstand- en waterbeheerders. Voor controleurs van hengelsportverenigingen en politiemensen wordt de cursus 'cursus controle sportvisserij' gegeven. Tevens wordt voor (bestuurs)leden van hengelsportverenigingen een opleiding tot jeugdbegeleider sportvisserij verzorgd. Een belangrijk doel van deze opleiding is het zorgen dat de jeugd geleerd wordt verantwoord met de vis om te gaan.

Ook bij voorlichtingsprojecten en onderzoeken voor hengelsportverenigingen werkt de OVB nauw samen met de NVVS. Samen wordt geprobeerd de visstandbeheerders ertoe te bewegen planmatiger te werken. Een hulpmiddel daarbij is het visserijkundig onderzoek dat de OVB jaarlijks in circa 30, jaarlijks wisselende, wateren uitvoert.

De laatste jaren staan veel OVB-activiteiten in het kader van integraal waterbeheer. Samen met het Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling, werd een handleiding gemaakt voor Actief Biologisch Beheer. Een andere belangrijke ontwikkeling is de toepassing van de Habitat Evaluatie Procedure (HEP) in het visstandsbeheer. Dit is een methode voor het meten, vastleggen en voorspellen van de waarde van een bepaald water voor vissoorten en andere diersoorten. Deze methode kan een belangrijk middel voor besluitvorming zijn. Met HEP kan men snel bepalen of water geschikt is voor een nieuwe vissoort en zo niet, wat er moet veranderen en wat dat kost.

Een nevenactiviteit van de OVB is het verbeteren van het imago van de sportvisserij. Hiervoor werkt de OVB samen met de NVVS en DIBEVO in de Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport (NVH).

4.8 Raad voor de Binnenvisserij

In 1980 is door minister Braks van Landbouw en Visserij de voorlopige Adviesraad voor de Binnenvisserij ingesteld, die tot taak kreeg de minister te adviseren ten behoeve van het beleid inzake de binnenvisserij en te adviseren inzake coördinatie en prioriteitsstelling van onderzoek en voorlichting en inzake de nog tot stand te brengen regelgeving op het gebied van de binnenvisserij. De reden tot instelling van deze adviesraad was dat volgens de minister pas van verantwoorde beleidsvorming sprake kan zijn, wanneer daarbij zoveel mogelijk de stem doorklinkt van hen, die in het bijzonder bij de ontwikkelingen in de binnenvisserij betrokken zijn.

De leden van de Raad voor de Binnenvisserij zijn onder ander benoemd op voordracht van sportvisserijorganisaties (NVVS en NASO) en de Combinatie van Binnenvissers. De Raad kan commissies instellen waarin ook personen van buiten de raad zitting hebben. Bovendien kunnen zowel de raad als de ingestelde commissies zich laten bijstaan door deskundigen.

De Raad voor de Binnenvisserij wordt met ingang van 1997 opgeheven. Vanaf 1997 adviseert de Raad voor het Landelijk Gebied over strategische beleidsvraagstukken t.a.v. de verschillende functies van het landelijk gebied, waaronder visserij.

4.9 Kamer voor de Binnenvisserij

De Kamer voor de Binnenvisserij heeft de in de Visserijwet 1963 neergelegde taak de bevissing van de Nederlandse wateren te toetsen op haar doelmatigheid. Deze toetsing vindt plaats wanneer een regeling van de visserij in de vorm van een nieuwe verhuring van visrecht, van een verlenging van verhuring, of van een overeenkomst tot vergunninguitgifte, aan haar ter goedkeuring wordt voorgelegd. Ingevolge de Visserijwet is men verplicht nieuwe of te verlengen overeenkomsten inzake huur en verhuur en vergunninguitgifte aan de Kamer voor te leggen. Bij doelmatigheidstoetsing houdt de Kamer voor de Binnenvisserij zich vooral bezig met het zoeken van het antwoord op de vraag of en, zo ja, op welke wijze nieuw voorgestelde visserijen aan- of ingepast kunnen worden bij reeds bestaande of aanvaarde visserijen of in gang gezette ontwikkelingen in een gebied. Deze doelmatigheidstoetsing vindt plaats bij het sluiten of verlengen van een visrechtverhuurovereenkomst. Verder beslist de Kamer bij conflicten rond de visrechtverhuur.

4.10 Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport

De Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport is in 1987 opgericht op initiatief van de NVVS en de DIBEVO, verticale branche-organisatie (waarin producent, groothandel en detailhandel vertegenwoordigd zijn) op het gebied van dierenbenodigdheden en -voerders. Het doel van de stichting is het verzorgen van positieve publiciteit en het geven van voorlichting. Op dit moment zijn de NVVS, de DIBEVO en de OVB de deelnemende organisaties waarvan er één bestuurslid en één vervangend bestuurslid per organisatie in het bestuur zitten. Sinds de oprichting is de omvang van de ondernomen acties toegenomen.

5 Organisatiestructuur in de sportvisserij

Binnen de georganiseerde sportvisserij zijn vijf lagen te onderscheiden: de sportvisser, de hengelsportverenigingen, de federaties, de landelijke organisaties en de internationale organisaties.

De vijf lagen vormen tezamen een getrapt systeem van vertegenwoordiging. In dit systeem bestaan een aantal lijnen:

- sportvisser - hengelsportvereniging - federatie - NVVS - internationale organisatie;
- sportvisser - hengelsportvereniging - Federatie 'De Maas';
- sportvisser - hengelsportvereniging - NASO;
- sportvisser - hengelsportvereniging;
- sportvisser (vrije hengel/dagvergunning).

De verdeling van de taken met betrekking tot het behouden en verbeteren van de mogelijkheden voor de sportvisserij alsmede de manier en mate van belangenbehartiging, is voor iedere lijn anders. Ook heeft elke lijn en daarbinnen elke laag zijn eigen belangen. De taken van sportvisserij-organisaties zijn verbonden aan de twee rollen van verenigingen die door Berkers (1995) gegeven worden (zie ook paragraaf 2.1): de dienstverleningsrol en de belangenbehartigingsrol.

Hieronder zal allereerst worden ingegaan op de structuur van de georganiseerde sportvisserij met betrekking tot de dienstverlening binnen de organisatie en vervolgens zal worden ingegaan op de structuur met betrekking tot de belangenbehartiging. Waar algemeen gesproken wordt over verenigingen, worden ook de landelijke koepels en de federaties bedoeld. Dit zijn in principe ook verenigingen.

5.1 Structuur met betrekking tot de dienstverlening

De sportvisserij-organisaties krijgen in hun dienstverleningsrol te maken met veel verschillende aandachtsvelden, regelingen, wetten en hebben op allerlei vlakken taken te verrichten ten bate van de sportvisser. Om een duidelijker beeld te krijgen van de aandachtsvelden van de sportvisserij-organisaties en de diensten die zij verlenen aan andere sportvisserij-organisaties en sportvisser, worden een aantal aspecten onderscheiden:

- verzorging van mogelijkheden voor uitoefening van sportvisserij;
- beheer en behoud van mogelijkheden voor uitoefening van sportvisserij;
- geldstromen;
- deskundigheid/kennis;
- onderzoek, onderwijs en voorlichting naar de leden toe.

Voor de sportvisserij wordt het volgende aspect apart onderscheiden:

- Wedstrijden en evenementen.

Hieronder wordt elk van deze aspecten uitgewerkt waarbij ook de rol van de sportvisserij-organisaties wordt beschreven.

Verzorging van mogelijkheden voor uitoefening van sportvisserij

Een zeer belangrijke taak van een vereniging is te zorgen dat de leden de mogelijkheden hebben om te vissen. Om te kunnen vissen is allereerst viswater nodig. In Nederland wordt gevisd in het zogenaamde binnenwater, de kustwateren en op zee. Het zogenaamde binnenwater komt in verschillende vormen voor in Nederland: polderwater, kanalen, rivieren, plassen en meren, vijvers etc. Gezamenlijk beslaan de Nederlandse binnenwateren een oppervlakte van circa 340 000 ha. De Staat is eigenaar van een totaal oppervlak van 270 000 ha. Hiervan wordt een oppervlak van 185 000 ha ingenomen door het IJsselmeer. De resterende 70 000 is in eigendom bij lagere overheden en particulieren (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1991).

Het meeste water is eigendom van verschillende overheden:

- *het Rijk*
Rijkswaterstaat heeft het beheer (V & W) over de Staatswateren en de Directie Groene Ruimte en Recreatie (ministerie van LNV) gaat over het verhuur van visrecht van de Staatswateren. Staatsbosbeheer heeft de rijksgebieden in het beheer en daarmee ook een aanzienlijke hoeveelheid water. Tijdelijke beheer wordt uitgeoefend door de Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden;
- *de Provincie*;
- *regionale overheden*
Hieronder vallen de waterschappen en de Recreatieschappen/gewesten;
- *gemeenten*
Deze hebben vaak wateren binnen (sierwateren) en buiten de bebouwde kom in eigendom.

Private eigenaren en beheerders van wateren zijn bijvoorbeeld de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, de provinciale Landschapsstichtingen enzovoort.

De mogelijkheden voor sportvisserij zijn gekoppeld aan de noodzakelijke visvergunningen. De visvergunning wordt verkregen van de visrechthebbende. De visrechthebbende is in eerste instantie de eigenaar, erfpachter of vruchtgebruiker van (de grond onder) het water. Het visrecht kan worden overgedragen door het te verhuren of door te machtigen, vaak aan een hengelsportvereniging, federatie, een beroepsbinnenvisser of aan een vereniging van beroepsbinnenvissers. Bij verhuur van visrecht, is de huurder vervolgens de visrechthebbende en daarmee bevoegd visstandbeheer uit te voeren en vergunningen uit te reiken aan (aangesloten) sportvissers. In het kader van het visstandbeheer kan het nodig zijn dat de visrechthebbende enige (vangstbeperkende en/of maatverhogende) bepalingen in de vergunningen opneemt. Problemen met de visstand kunnen ze dus zelf oplossen of voorkomen. De hengelsportverenigingen en federaties inventariseren ook het watermilieu en controleren de waterkwaliteit maar mogen zelf geen maatregelen nemen om de waterkwaliteit te beïnvloeden. Wanneer zich daarmee problemen voordoen, moeten de verenigingen en federaties de waterbeheerder vragen er iets aan te doen. Bij overdracht van het visrecht door machtiging krijgt de hengelsportvereniging of federatie alleen het recht om te mogen vissen in het betreffende water. De gemachtigde is echter niet bevoegd visstandbeheer uit te voeren. Wel mag de gemachtigde vergunningen uitgeven aan leden en niet-leden (dagvergunningen).

De leden van een hengelsportvereniging kunnen dus door eigendom of huur van het visrecht of door een machtiging tot vissen, de mogelijkheid krijgen om in bepaalde wateren te vissen. Van ongeveer 80 % van de Nederlandse binnenwateren worden de visrechten gehuurd door hengelsportverenigingen of federaties (NVVS, 1993). De Visserijwet bepaalt dat iedere huurovereenkomst schriftelijk moet worden aangegaan. Bovendien moeten ze zijn goedgekeurd door de Kamer voor de Binnenvisserij te Den Haag.

Verder zijn de hengelsportverenigingen en de federaties betrokken bij het verkrijgen en behouden van looprecht en recht van overpad. Het looprecht is het recht om de oevers te mogen betreden. Als de visrechthebbende en de eigenaar van de oever dezelfde zijn, wordt de visvergunning tegelijk een looprechtvergunning. Wanneer de oevers niet van dezelfde eigenaar zijn als de viswateren, is toestemming vereist om die oevers te betreden wanneer men aan het viswater wil vissen. Bij de looprechtvergunning wordt vaak een "omgekeerde bewijslast" ingebouwd, wat inhoudt dat de vergunninghouder verplicht is alle schade aan de oever te vergoeden tenzij deze kan bewijzen dat de schade door een ander is toegebracht.

De visrechten op wateren van (boven-)regionaal belang zijn in de meeste gevallen in handen van federaties. De NVVS-federaties brengen die visrechten vervolgens in in de Grote Vergunning. Van een aantal wateren van (boven-)regionaal belang in het zuiden des lands, worden de visrechten gehuurd door de Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas'. Voor NVVS-federaties is het verplicht om de visrechten op wateren van (boven-)regionaal belang in de Grote Vergunning in te brengen. Deze verplichting geldt niet als de eigenaar van het water bezwaar heeft tegen het opnemen van het water in de Grote Vergunning vanwege bijvoorbeeld de kwetsbaarheid van het gebied waarin het water ligt.

Naast het zorgen voor de wettelijke sportvisserijmogelijkheden, zorgen hengelsportverenigingen en federaties er ook voor dat oevers toegankelijk en bevisbaar zijn en dat nieuwe wateren voor de sportvisserij worden ingericht. De NVVS heeft voor de hengelsportverenigingen en federaties bij de aanleg van nieuw viswater of de verbetering van bestaand viswater een adviserende rol met betrekking tot aspecten als het creëren van goede paai-, opgroei- en voedselmogelijkheden voor vissen en de bereikbaarheid, bruikbaarheid en aantrekkelijkheid voor sportvisserij.

Beheer en behoud van mogelijkheden voor uitoefening van sportvisserij

Om de verkregen mogelijkheden voor sportvisserij te behouden, dienen deze zorgvuldig beheerd te worden. Voor de sportvisserij gaat het hier om beheer en behoud van water, oever en visstand.

Met het huren van het visrecht krijgt de hengelsportvereniging ook verantwoordelijkheid voor het beheer van de visstand. Bouquet geeft de volgende definitie van visstandbeheer: "Visstandbeheer dient te zijn het binnen de door het milieu gestelde grenzen creëren en/of handhaven van een visstand die optimaal voldoet aan de wensen van de rechthebbende op het visrecht of van hen die anderzijds van het visrecht gebruik maken" (Bouquet, 1974).

Het beheer van de visstand geeft de hengelsportvereniging de mogelijkheid om de visstand gunstig te beïnvloeden waardoor de vangstkansen voor de leden groter worden en er tevens aandacht wordt besteed aan het watermilieu. Bij het beheer worden de hengelsportverenigingen ondersteund door de federaties en/of landelijke organisaties die de verenigingen adviezen geven met betrekking tot het beheer. Wanneer er grotere problemen zijn, kan ook de OVB hierbij ingeschakeld worden.

De OVB geeft in samenwerking met de NVVS via cursussen de voor een juist visstandbeheer benodigde kennis door aan de federaties en de hengelsportverenigingen.

De waterkwaliteit wordt maandelijks door zo'n 700 (NVVS-)verenigingscontroleurs bemonsterd. De begeleiding hiervan wordt verzorgd door de NVVS. Ook door de controleurs van NASO-verenigingen wordt de waterkwaliteit in de gaten gehouden. Wanneer er iets met de waterkwaliteit aan de hand is, wordt door de controleurs of door de NASO/NVVS alarm geslagen bij de betreffende instanties. Ook voeren de federaties afzonderlijk of in samenwerking met de NVVS, regelmatig controles uit op de kwaliteit van het water. Hierdoor kunnen eventuele verontreinigingen opgespoord worden waarna de verenigingen worden geïnformeerd omtrent de te nemen maatregelen.

Geldstromen

Voor het realiseren en beheren van mogelijkheden voor sportvisserij, is geld nodig. Hieronder wordt ingegaan op de verschillende geldstromen die realisatie en beheer van mogelijkheden voor sportvisserij mogelijk maken.

Sportvisserers betalen f 15,00 voor de Sportvisakte. De Sportvisakte is een bestemmingsheffing, hetgeen inhoudt dat het geld weer terug moet naar de sector van de binnenvisserij. De verkoop en inning van de Sportvisakte en de Grote Visakte (voor beroepsvissers) wordt sinds 1993 door de OVB geregeld. Dit houdt dus in dat de OVB verantwoordelijk is voor de (wijze van) besteding van die gelden aan de sector. Van de opbrengst van de Sportvisakte wordt onder andere de OVB zelf gefinancierd. Daarnaast heeft het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij bij de overdracht van de verkoop en inning de voorwaarde gesteld dat de opbrengst besteed moest worden aan verbetering van het planmatig beheer van viswater. Indirect valt hier ook onder de stimulering van visstandbeheerscommissies. De OVB heeft ook een belangrijke dienstverlenende taak voor sportvisserij-organisaties en beroepsvissers.

Per Sportvisakte gaat een klein gedeelte, de zogenaamde handelingsvergoeding, naar de wederverkopende hengelsportverenigingen, hengelsportwinkeliers of de PTT. Deze handelingsvergoeding bedraagt voor hengelsportverenigingen f 1,35 en voor winkeliers f 1,59. Dit laatste bedrag is inclusief 17,5% BTW (f 0,24) waarmee de vergoeding per saldo voor winkeliers en hengelsportverenigingen gelijk wordt.

De hengelsportverenigingen worden betaald uit de contributie van sportvisserers. De hengelsportvereniging gebruikt een deel van dat geld voor het betalen van de vis- en looprechten, een deel voor de interne kosten en activiteiten. Wanneer de vereniging is aangesloten bij een federatie en/of een landelijke organisatie, gaat ook een deel

als contributie naar die federatie en/of landelijke organisatie. De NVVS-federaties betaalden per aangesloten sportvisser f 8,25 aan de NVVS. Per 1996 is dit bedrag verhoogd naar f 9,25. Deze verhoging werd door het bestuur van de NVVS noodzakelijk geacht om de huidige activiteiten van de landelijke organisatie voor de toekomst veilig te stellen (NVVS, nr 101, 1995). De hengelsportverenigingen die aangesloten zijn bij de Federatie van hengelsportverenigingen 'De Maas', betalen per aangesloten lid f 2,25 aan die federatie. Het lidmaatschap van de NASO kost per aangesloten sportvisser f 1,00.

Voor de sportvisserij bestaat een aantal subsidiemogelijkheden. De belangrijkste is de Subsidieregeling sport- en beroepsbinnenvisserij (SSB). Deze regeling vervangt de vroegere Regeling Bijdragen Sportvisserij (RBS). De RBS had ten doel het voor de sportvisserij geschikt maken en/of verbeteren van bestaand water en het creëren van nieuwe vismogelijkheden. Voor de regeling kwamen alleen in aanmerking de lagere publiekrechtelijke lichamen, zoals gemeenten en recreatieschappen, en de hengelsportorganisaties. De RBS was een subsidieregeling van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV).

In het kader van de zogeheten Grote Efficiency Operatie/Decentralisatie Impuls werd besloten om de uitgifte van de visakten en de inning van de daaruit voortkomende opbrengsten per 1 januari 1993 door de OVB te laten plaatsvinden.

De SSB is in samenhang daarmee door de OVB opgesteld. De SSB geldt voor zowel de sportvisserij als voor de beroepsbinnenvisserij. De aanvragen voor subsidies kunnen worden ingediend door visrechthebbende sportvisserij-organisaties, door (organisaties van) beroepsbinnenvissers en door samenwerkingsverbanden van sport- en beroepsbinnen-vissers (bijv. visstandbeheerscommissies, zie hoofdstuk 3). De aanvragen dienen betrekking te hebben op het duurzaam verbeteren voor de sportvisserij van bestaande situaties en mogelijkheden volgens een planmatige structuur (OVB, 1994).

Deskundigheid/kennis

Om mogelijkheden voor sportvisserij te kunnen realiseren, beheren en behouden, is kennis en deskundigheid nodig. Op het niveau van de landelijke organisaties, de federaties en de OVB is kennis en ervaring aanwezig (sport-technisch, juridisch, organisatorisch) die niet of in veel mindere mate op het niveau van de vereniging aanwezig is. Hierdoor is voor bij federaties en/of landelijke organisaties aangesloten hengelsportverenigingen, een substantieel aantal problemen efficiënter op te lossen. Naast de inzet van de aanwezige kennis en ervaring in het overleg met de overheid en (semi-)overheidsdiensten op bestuurlijk vlak, worden er door de landelijke organisaties en de federaties ook op het vlak van visstand-, water- en vegetatiebeheer veelal intensief contacten onderhouden. Deze contacten bestaan met name met de uitvoerende overheidsdiensten (gemeentelijke technische en/of milieudienst, rijk- en provinciale waterstaat) en met publiekrechtelijke organen (water- en recreatieschappen).

Om federaties en hengelsportverenigingen directer bij te staan bij problemen, heeft de NVVS vijf adviseurs in dienst, de zogenaamde NASsers, die elk een deel van Nederland onder hun hoede hebben. Inschakeling van de adviseurs gebeurt altijd in

overleg met de federatie.

Onderzoek, onderwijs en voorlichting naar de leden toe

Om de binnen de vereniging aanwezige kennis en deskundigheid te vergroten, is onderzoek nodig. De kennis en deskundigheid van de leden kan dan via voorlichting en onderwijs (cursussen) vergroot worden.

De NVVS doet onderzoek op het gebied van het visserijkundig gebruik van viswateren en de consequenties van nieuwe nota's en beleidsplannen op de sportvisserij etc. De OVB doet onderzoek op het gebied van visstandbeheer en milieu. Ook wanneer er een specifiek probleem is bij een federatie of hengelsportvereniging op het gebied van visserijkundig gebruik of op het gebied van visstandbeheer of milieu, doen respectievelijk de NVVS en de OVB onderzoek op verzoek van die federatie of vereniging.

De voorlichting naar de sportvissers toe is een uitermate belangrijke taak van de federaties en de landelijke organisaties. Immers de sportvissers moeten wel op de hoogte blijven van nieuwe regelingen, veranderde wetten of andere veranderingen op nationaal en regionaal niveau die van invloed kunnen zijn op de individuele sportvisser. Voorlichting is ook belangrijk op het gebied van omgaan met natuur en milieu, omgaan met vissen, het visstandbeheer, omgaan met andere recreanten, zwartvissers etc. Een belangrijk onderdeel van de voorlichting wordt vervuld door de NVVS-uitgaven 'Hét VISblad', 'Zeehengelsport' en het kaderblad 'NVVS-contact' (voorheen 'Bestuurskontakt'). Onderwijs wordt verzorgd door zowel de NVVS als de OVB door middel van cursussen en handboeken voor (kader-)leden.

De NVVS fungeert ook als vraagbaak voor mensen die iets willen weten over de sportvisserij en geeft informatie over de hengelsport in het algemeen, over de NVVS en de daarbij aangesloten federaties en hengelsportverenigingen. Ook wordt informatie verstrekt aan buitenlandse sportvissers. Met betrekking tot het vergunningstelsel, de Sportvisakte en de privaatrechtelijke vergunning, geven zowel de NVVS als de OVB informatie. De OVB geeft verder informatie over visstandbeheer en de relatie visserij en milieu.

Wedstrijden en evenementen

Via de hengelsportverenigingen, federaties en de landelijke organisaties krijgen leden de mogelijkheid om deel te nemen aan wedstrijden in lokaal, regionaal, nationaal of internationaal verband.

Via regionale wedstrijden kan men meedoen aan nationale wedstrijden zoals Nederlands Kampioenschap: Jeugd, Zoetwater Individueel, Zoetwater Korpsen, Kustvissen Individueel, Kustvissen Korpsen, Bootvissen, Vliegvisserij. Over het houden van wedstrijden worden tussen wedstrijdvisserij, verenigingen en federaties vaak onderlinge afspraken gemaakt.

Verder organiseren de verenigingen speciale cursussen voor de jeugd en andere activiteiten zoals vistochten op zee, visweekenden elders in Nederland en feestavonden.

5.2 Structuur met betrekking tot belangenbehartiging

Om hun belangenbehartigingsrol te vervullen, hebben de sportvisserij-organisaties verschillende taken te verrichten. De manier waarop en de mate waarin verschilt per lijn en laag (zie hoofdstuk 5). De belangenbehartiging vindt plaats met betrekking tot een aantal aspecten. De volgende aspecten worden onderscheiden:

- beleid en planning;
- instrumenten en wet- en regelgeving;
- natuur, milieu en dierenwelzijn;
- imago en beeldvorming van de sportvisserij en voorlichting naar buiten toe.

Hieronder worden de belangenbehartigingstaken met betrekking tot deze aspecten toegelicht.

Beleid en planning

Voor de sportvisserij kunnen op nationaal niveau een aantal beleidsplannen van belang zijn. De Beleidsnota Openluchtrecreatie (BOR) uit 1991, de Derde Nota Waterhuishouding (NWH3) uit 1989, Beheersplan Rijkswateren (1993), Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra (VINEX) uit 1991, Milieubeleidsplan (NMP2) uit 1993, Natuurbeleidsplan (NBP) uit 1990.

In de Beleidsnota Openluchtrecreatie: "Kiezen voor recreatie" (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1991) wordt er, naast een aantal algemene beleids-uitspraken, in het hoofdstuk 'Recreatievormen' specifiek op de Sportvisserij ingegaan. Er worden een aantal knelpunten gesignaleerd waarna een perspectief voor de sportvisserij gegeven wordt. Het beleid spitst zich toe op onder andere de volgende punten: ecologisch herstel van wateren, verbetering van beheer van viswater en visstand, verbetering van kwaliteit van sportvismogelijkheden en verbetering van de beeldvorming van de sportvisserij. Tevens wordt meer zwaarte toegekend aan de rol van de sportvisserijorganisaties en wordt meer aandacht besteed aan afstemming van sportvisserij-, beroepsvisserij- en natuur- en milieubelangen, mede door middel van de voor Staatswateren verplicht in te stellen visstandbeheerscommissies (zie ook hoofdstuk 3).

Op nationaal niveau spelen de landelijke organisaties een belangrijke rol bij de beleidsvorming. Via allerlei overlegorganen op het gebied van recreatie en toerisme, van ruimtelijke ordening, van natuur en milieu etc., zijn zij betrokken bij de formulering van het beleid. Daarnaast hebben de landelijke organisaties invloed op het beleid via de Raad voor de Binnenvisserij (zie par. 4.8 en 7.1). Deze Raad geeft advies aan de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij inzake beleid en wetgeving over de binnenvisserij. Daarnaast wordt op alle voor de sportvisserij relevante beleidsstukken door de NVVS en de NASO gereageerd met een analyse van het betreffende beleidsstuk.

Op regionaal niveau spelen de federaties een grote rol bij de beleidsvorming. Federaties gaan steeds meer over tot het opstellen van regionale ontwikkelingsplannen voor de sportvisserij. Aan enkele van die plannen heeft de NVVS ondersteuning verleend. Naast hun eigen beleid (voor de regio) moeten de federaties ook op de hoogte blijven van streekplannen, Toeristisch-Recreatieve Ontwikkelings Plannen (TROP), landinrichtingsplannen en dergelijke om snel in te kunnen spelen op ontwikkelingen die invloed hebben op de mogelijkheden voor de sportvisserij.

Op lokaal niveau zijn de hengelsportverenigingen alleen incidenteel betrokken bij (lokaal) beleid. Toch kunnen de verenigingen daar een grote rol in spelen wanneer er bijvoorbeeld een bestemmingsplan wordt voorbereid. De NVVS acht het van belang dat in de gemeentelijke programma's een goed afgewogen beleid wordt opgenomen op het gebied van natuur, milieu en recreatie. Daarin behoort ook de sportvisserij een plaats te krijgen. Vanwege de gewenste beperking van het autoverkeer is het van toenemend belang dat in de directe woonomgeving de sportvisserij zo goed mogelijk kan worden uitgeoefend.

Wet- en regelgeving en instrumenten

De sportvisserij is aan veel regels en wetten gebonden. Het is dus van belang dat verenigingen op de hoogte zijn van die regels en wetten en hun leden daarover voorlichten en bijstaan wanneer er problemen zijn met die regels en wetten.

De voor de sportvisserij geldende regels en wetten zijn allereerst regels van publiekrechtelijke aard, neergelegd in de Visserijwet 1963 en in regelingen, en daarnaast regels van privaatrechtelijke aard die in huurovereenkomsten of machtigingen worden vastgelegd.

Uit de Visserijwet vloeit voort dat om te mogen vissen men een Sportvisakte moet kopen. De Sportvisakte geeft bevoegdheid om te mogen vissen met twee hengels, een peur of een spieringtuig. Kinderen onder de vijftien jaar hebben geen Sportvisakte nodig. De opbrengst van de Sportvisakte gaat via de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVb) terug naar de sector.

Naast de publiekrechtelijke Sportvisakte heeft men om te mogen vissen een privaatrechtelijke vergunning nodig van de visrechthebbende (zie paragraaf 5.1, *Verzorging van mogelijkheden voor uitoefening van sportvisserij*). Dit geldt ook voor kinderen onder de vijftien jaar. Uitzondering op de vereiste van vergunning, is de vrije hengel. Mits er gevist wordt in openbaar water met één (gewone) hengel met door de minister aangewezen aassoorten, is hier geen vergunning van de visrechthebbende nodig. Het verschil tussen "gewone" en "speciale" hengel is het aas dat ermee gebruikt wordt. Een "gewone" hengel is geaasd met door de minister aangewezen aassoorten, zoals brood, aardappel, wormen etc. De sportvisser die niet aangesloten zijn bij een hengelsportvereniging en dus op de hierboven beschreven manier vissen, worden 'vrije hengelaars' genoemd.

Voor het vissen met hengels in zee en kustwateren (Waddenzee, een deel van de Nieuwe Waterweg, de niet afgesloten gedeelten van het Haringvliet en de

Grevelingen, de Oosterschelde en de Westerschelde) is geen Sportvisakte of visvergunning (mits met niet meer dan twee hengels wordt gevist) nodig.

In de visserijwetgeving zijn voorts diverse regels te vinden over toegestane vangmiddelen, minimummaten en gesloten tijden met als doel overbevissing tegen te gaan.

De wet- en regelgeving met betrekking tot de sportvisserij is allereerst van belang voor de individuele sportvisser zelf en daarmee voor de hengelsportverenigingen die de directe belangen van de sportvisser behartigen.

De hengelsportverenigingen hebben de mogelijkheid om aan de door hen uit te geven vergunningen voor bepaalde viswateren, een aantal beperkingen te verbinden met betrekking tot het vissen. Dit kunnen beperkingen zijn met betrekking tot de minimummaat van vissen, de tijd van het jaar waarop gevist wordt etc. Zo kunnen de verenigingen controle houden over de visstand. Daarnaast kunnen er namens de eigenaar beperkingen worden opgelegd ten aanzien van het gebruik van het viswater. Deze worden ook aan de uitgegeven vergunningen verbonden.

De federaties en de landelijke organisaties hebben te maken met de vis- en looprechten. De NVVS bundelt de vis- en looprechten van wateren van (boven-)regionaal belang in de Grote Vergunning. Bij de NASO en bij de Federatie 'De Maas' worden vergunningen (desgevraagd) onderling uitgewisseld. Verder zijn de landelijke organisaties actief bij de beslissingen over regels en wetten en proberen die voor de sportvisserij zo gunstig mogelijk te beïnvloeden.

Met betrekking tot de zwartvisserij kunnen de verenigingen zelf in samenwerking met de politie controles uitvoeren. Bij enkele federaties zijn hiervoor een aantal 'buitengewoon opsporingsambtenaren' (BOA's) in dienst. Door de OVB, de NVVS en de NASO worden mogelijkheden bestudeerd om de controle op visdocumenten te verbeteren.

Natuur, milieu en dierenwelzijn

Vanuit de voor iedereen geldende verantwoordelijkheid voor natuur, milieu en dierenwelzijn, is het voor sportvisserij-organisaties van belang hier aandacht aan te besteden.

Vanuit natuurbeleid, natuurbehoud/-beheer en natuurontwikkeling wordt steeds meer aandacht besteed aan het gebruik van de groene ruimte. Dit hoeft echter niet negatief te zijn voor de sportvisserij. "Sportvisserij is immers een sterk op natuurbeleving gerichte bezigheid. Natuurontwikkeling kan voor de sportvisseren en in het visstandbeheer een stimulans zijn hieraan een positieve bijdrage te leveren" (NVVS, 1988). Mede daarom levert de sportvisserij door middel van het visstand- en waterbeheer een bijdrage aan de verbetering van natuur en milieu.

Bij delen van de natuur- en dierenbescherming bestaat echter een ander beeld van de sportvisserij. In dat beeld verstoren sportvisseren de rust, beschadigen de natuur door betreding van oevers en (natuur)gebieden en is het visstandbeheer een vorm van faunavervalsing. Daarnaast is het door de sportvisseren gebruikte lood vervuilend,

evenals kunstmatig gekleurd aas. Door het soms intensieve voeren is de kans op eutrofiëring groter. De dierenbeschermers vinden het sportvissen een onnodige marteling van vissen. Hierbij staat vaak de vraag centraal of vissen pijn lijden of niet.

De OVB doet regelmatig onderzoek op het gebied van sportvisserij en natuur en milieu, al dan niet in samenwerking met de NVVS. Daarnaast heeft de NVVS met subsidie van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een driejarig project opgezet dat voortkomt uit het doelgroepenbeleid uit het Natuurbeleidsplan en dat als volgt is ingevuld:

Eerste jaar: Voorlichting naar sportvisserij toe

Tweede jaar: Cursussen waterwerk voor visstandbeheerders

Derde jaar: Ontwikkelen visstandbeheerplannen met een meer integraal karakter en waarin dus ook natuurdoelstellingen worden meegenomen.

Bij dit project wordt veel samengewerkt met natuur- en milieuorganisaties.

Ook doet de NVVS onderzoek op het gebied van dierenwelzijn of financiert zij door anderen uit te voeren onderzoek op dit gebied. Onderwerp van onderzoek is de laatste jaren de vraag of vissen pijn lijden.

Imago en beeldvorming van de sportvisserij en voorlichting naar buiten toe

Om de gerealiseerde mogelijkheden voor de sportvisserij te beschermen, is het van belang dat de 'buitenwereld' een juist beeld heeft van de sportvisserij. De beeldvorming en de promotie van de sportvisserij wordt landelijk verzorgd door de Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport. Deze stichting is in 1987 opgericht door de OVB, de NVVS en de DIBEVO. Doel van deze stichting is het verzorgen van positieve publiciteit en het geven van voorlichting.

De NVVS heeft ook een belangrijke taak met betrekking tot de promotie van de sportvisserij. Het doel van de promotie door de NVVS is (NVVS, 1993):

- een bredere en meer gevarieerde deelname aan de sportvisserij;
- een groter ledental en een sterkere ledenbinding te realiseren.

Een voorwaarde voor het realiseren van deze doelen is een positief imago van de sportvisserij.

Verder wordt in de toekomst extra aandacht besteed aan:

- het imago van de sportvisserij in verband met het negatieve beeld dat niet-sportvisserij soms hebben van de sportvisserij;
- het verantwoord omgaan met de gevangen vis door sportvisserij;
- de binding tussen sportvisserij en hengelsportverenigingen.

Algemeen doel is het behouden en versterken van de positie van de georganiseerde sportvisserij. Deze positie raakt nogal eens aan het wankelen doordat de natuur- en dierenbescherming met enige regelmaat de aanval op de sportvisserij opent. De NVVS probeert daarom het natuur- en milieuvriendelijke imago van de sportvisserij te verstevigen door onder andere onderzoeken op dit gebied financieel te ondersteunen.

In een rapport van de Grontmij (1989) wordt een verbetering van het imago van de sportvisserij van belang geacht om nieuwe doelgroepen aan te trekken. De NVVS

wil dat huidige sportvissers inzien dat nieuwe vistechnieken, nieuwe visgebieden en dergelijke een extra dimensie aan het vissen kunnen geven en dat niet-vissers inzien dat vissen meer is dan uren naar een dobber kijken. Afhankelijk van hun behoeften moeten van de sportvisserij aspecten worden belicht als: de actie, spanning, de veelzijdigheid en de beleving van de natuur. Voor buitenlandse vissers moet de nadruk gelegd worden op de goede, veelzijdige en unieke vismogelijkheden die Nederland biedt.

De ledenwerving vindt concreet plaats op het niveau van de hengelsportverenigingen. De landelijke promotie en beeldvorming heeft hierop een grote invloed. Door de hengelsportverenigingen worden wel jeugdcursussen georganiseerd om de jeugd te interesseren voor het sportvissen. Op nationaal niveau wordt bijvoorbeeld op de laatste zaterdag in mei de Nationale Hengeldag georganiseerd.

6 Relaties met actoren buiten de sportvisserij

Naast de verschillende actoren die zich direct met de sportvisserij bezig houden, zijn er ook een aantal actoren die zich zijdelings met de sportvisserij bezighouden. Deze actoren hebben een andere taak die op bepaalde vlakken raakt aan de sportvisserij. De volgende categorieën actoren worden onderscheiden:

- overheid;
- beroepsbinnenvissers;
- eigenaren/beheerders;
- belangenorganisaties buiten de sportvisserij;
- onderzoeksinstellingen en kenniscentra;
- overlegorganen;
- particuliere ondernemers.

Tussen de sportvisserij-organisaties en de actoren buiten de sportvisserij, de externe actoren, bestaan een aantal relaties. Deze relaties kunnen bijvoorbeeld gebaseerd zijn op (wederzijdse) afhankelijkheid, op concurrentie, op samenwerking (wederzijds profijt). De verschillende actoren vervullen ook een aantal functies voor elkaar. In de volgende paragrafen wordt elke categorie kort toegelicht waarna de relatie met sportvisserij-organisaties wordt besproken.

6.1 Overheid

Een belangrijke actor voor de sportvisserij is de overheid. Deze stelt de randvoorwaarden voor de mogelijkheden voor sportvisserij in de vorm van wetten, regels/regelingen en beleid. Voor de sportvisserij zijn de volgende ministeries van belang:

- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Bij het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is de directie Groene Ruimte en Recreatie belast met het ontwikkelen en uitvoeren van sportvisserijbeleid op rijksniveau. Het beleid richt zich op het voldoen aan wensen, voorkeuren en eigen mogelijkheden van recreanten en op de afweging met en inpassing in niet-recreatieve belangen. De Dienst Uitvoering Regelingen en de onderzoeksinstututen van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) zijn in dit verband ook van belang.
- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
Dit ministerie heeft op het vlak van ruimtelijke ordening en milieu te maken met de sportvisserij. In dit verband is belangrijk het beleid zoals dat gestalte heeft gekregen in de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra (VINEX) en het Structuurschema Groene Ruimte (SGR).
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Dit ministerie beheert de Staatswateren en heeft via beleidsplannen en nota's met betrekking tot deze wateren invloed op de sportvisserij.
- Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
Dit ministerie is onder andere verantwoordelijk voor het sportbeleid.

- Ministerie van Justitie

Dit ministerie is van invloed op het toezicht dat wordt gehouden op het bezit van visdocumenten.

Naast de ministeries zijn ook de volgende actoren van groot belang: Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden (LBL), Raad voor de Binnenvisserij, de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij en de Raad voor de Openluchtrecreatie.

De centrale doelstelling van het Rijksbeleid voor de openluchtrecreatie bevat twee hoofdlijnen:

- 1 Het blijvend waarborgen bieden aan de recreant voor diens vrijetijdsactiviteiten in de openlucht. Ruimtelijke en financiële bereikbaarheid in een omgeving met belevingswaarden zijn hiervoor basisvoorwaarden, bekendheid en gebruikswaarden voor een breed scala aan recreatievormen zijn van doorslaggevend belang. Ruimtelijke mogelijkheden voor een specifieke recreatie-activiteit als sportvissen zijn belangrijker naarmate zij unieker zijn en minder goed uitwisselbaar met andere activiteiten of andere lokaties.
- 2 Met het oog op de waarborgen voor vrijetijdsactiviteiten bijdragen aan de leefbaarheid van ons land en de revitalisering van het landelijk gebied. Leefbaarheid en vitaliteit zijn enerzijds basisvoorwaarden voor recreatie in de openlucht, anderzijds kan zorg voor recreatie bijdragen aan leefbaarheid en revitalisering.

Voor de revitalisering van beleidsdoelstellingen is voorts van belang:

- 3 Effectiviteit en efficiency van beleidsinstrumenten en sturingsprocessen.

Voor de sportvisserij meer concrete ontwikkelingen op nationaal beleidsniveau zijn:

- een beleid gericht op integraal waterbeheer, natuurontwikkeling en herstel/verbetering van de natte infrastructuur;
- een grotere betrokkenheid van hengelsportorganisaties bij onder andere landinrichtingsprojecten, mede door een verdergaande professionalisering binnen de georganiseerde hengelsport en door de meer multifunctionele benadering van landinrichting;
- een groeiend natuur- en milieubesef bij hengelsportorganisaties, resulterend in een meer ecologisch beheer van viswater en visstand;
- een toenemend recreatief medegebruik van het landelijk gebied en een grotere verscheidenheid aan recreatievormen op en om het water;
- een toenemende belangstelling voor zelfwerkzaamheid bij hengelsportorganisaties met betrekking tot vormgeving en inrichting van viswater;
- een terugtrekkende overheid met als gevolg dat organisaties en bedrijfsleven voor nieuwe taken worden uitgenodigd die nog niet tot de huidige werkzaamheden behoren (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1990).

Voor de overheid zijn de belangenorganisaties een maatschappelijk aanspreekpunt dat door de overheid vaak ingeschakeld wordt om voorlichtende taken naar de achterban toe te vervullen. Daarnaast zijn de belangenorganisaties belangrijk voor de legitimering van het beleid. Aan de andere kant onderhouden de belangenorganisaties een dubbele relatie met de overheid. De sportvisserij is afhankelijk van de overheid om de mogelijkheden voor het beoefenen van de hengelsport te kunnen

behouden. Enerzijds voorziet de overheid in allerlei middelen (ruimte en voorzieningen) waardoor de mogelijkheden voor de hengelsport worden uitgebreid. Anderzijds worden die mogelijkheden door de overheid weer bedreigd, bijvoorbeeld door allerlei plannen (bestemmingsplannen, uitbreidingsplannen etc.) en beleidsnota's. Deze dubbele relatie met de overheid stelt wel eisen aan de sportvisserijorganisaties. Ze moeten op de hoogte zijn van juridische voorwaarden, procedures en regelingen in de ruimtelijke ordening, mogelijkheden om administratieve maatregelen aan te vechten etc. Hiervoor is een hoop deskundigheid nodig die de regionale federaties of de landelijke koepelorganisaties de hengelsportverenigingen kunnen verschaffen.

De overheid heeft een aantal instrumenten en mogelijkheden die de mogelijkheden voor sportvisserij kunnen beïnvloeden. Een aantal daarvan zijn: wet- en regelgeving, beleidsplannen, stimulering onderzoek, voorlichting en onderwijs, stimulering landelijke coördinatie en afstemming tussen regio's, versterking van de sector en het scheppen van (rand)voorwaarden voor het particulier initiatief. In dit verband zijn de Raad voor de Binnenvisserij en de Kamer voor de Binnenvisserij van belang (zie ook paragrafen 4.8 en 4.9). Vanuit de nationale overheid worden de meest bindende randvoorwaarden gesteld door de Visserijwet 1963. Deze wet heeft tot op lokaal niveau de meest bepalende invloed op de sportvisserijmogelijkheden. Daarnaast geeft de nationale overheid richtlijnen voor de ontwikkeling van de sportvisserij middels het nationale beleid. Lagere overheden kunnen het nationale beleid verdere invulling geven en zo samen met allerlei regels/regelingen ook hun invloed op de sportvisserij uitoefenen.

Op regionaal niveau zijn de betrokken overheidsinstanties de provincies, de waterkwantiteitsbeheerders en de waterkwaliteitsbeheerders (waterschappen, zuiveringsschappen, hoogheemraadschappen), de Kamers van Koophandel, de recreatieschappen, andere samenwerkingsverbanden tussen gemeenten en de politie de actoren op overheidsniveau. Deze organen kunnen door eigen beleid, beheer en verordeningen de mogelijkheden voor de sportvisserij beïnvloeden.

De gemeenten en provincies zijn voornamelijk belangrijke actoren wanneer het gaat om bestemmings- en streekplannen. Bij bestemmingsplannen en streekplannen heeft de hengelsportvereniging via inspraak de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op de sportvisserijmogelijkheden. Voor de gemeente en provincie fungeert de hengelsportvereniging als aanspreekpunt naar de sportvissers toe en anderzijds fungeert de hengelsportvereniging als spreekbuis vanuit sportvissers naar de gemeente of provincie toe. De politie kan invloed uitoefenen via het te voeren beleid met betrekking tot de controle Visserijwet. Vanwege de groter wordende invloed van de overheden op provinciaal niveau, is belangenbehartiging door de federaties en hengelsportverenigingen op dit niveau van groot belang.

Recreatieschappen zijn samenwerkingsverbanden tussen gemeenten op regionaal niveau die eigenaar zijn kunnen zijn van viswater waarvan zij de visrechten verhuren aan een hengelsportvereniging of federatie. In dit kader vallen zij dan ook onder de categorie eigenaren/beheerders.

De waterkwaliteits en -kwantiteitsbeheerders zijn op regionaal niveau overheidsactoren waarmee sportvisserij-organisaties te maken krijgen in het kader van het visstandbeheer. De visstand is mede afhankelijk van de waterkwaliteit en de waterkwantiteit. Een gezonde visstand vergt dus een goede afstemming tussen beheer van visstand en beheer van waterkwaliteit en -kwantiteit. Deze afstemming vindt ook plaats in de visstandbeheerscommissies, zoals die door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in het kader van de herziening van de Visserijwet 1963 voor de openbare Staatswateren verplicht zullen worden ingesteld. In deze commissies nemen zowel deze beheerders als beroepsbinnenvissers, hengelsportfederaties en hengelsportverenigingen deel (zie hoofdstuk 3).

6.2 Beroepsbinnenvissers

De beroepsbinnenvissers zijn de vissers die in de Nederlandse binnenwateren vissen en daar een bepaald inkomen aan over houden. Om als beroepsbinnenvisser in aanmerking te komen voor vrijgekomen visrecht is dat inkomen door de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in eerste instantie gesteld op het minimuminkomen voor zelfstandigen (Stb. 1987, 281). Op aandringen van de Vaste Commissie voor de Visserij van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft de minister deze inkomensgrens verlaagd naar 60% van het hiervoor genoemde minimuminkomen. Dit om ook de zogenaamde "professionele deeltijdbedrijven" in aanmerking te laten komen voor vrijgekomen visrecht (Brief van de minister van LNV aan de Vaste Commissie voor de Visserij, 24-4-1992).

De beroepsbinnenvissers zijn georganiseerd in een aantal regionaal-functionerende bonden. De overkoepelende organisatie van deze bonden is de Combinatie van Binnenvissers. Het beleid van de Combinatie van Binnenvissers is erop gericht de regionale bonden meer te laten inspelen op de toenemende overheveling van overheidstaken en -bevoegdheden naar lagere overheden, ook gezien de toenemende bezuinigingen. De Combinatie van Binnenvissers dient zich dan meer toe te spitsen op beleidsbepalingen en ondersteuning van de bonden. In dit kader streeft zij naar een hoger niveau van professionalisering (OVB-bericht, 1993-2).

In de Nederlandse binnenwateren zijn paling, snoekbaars, baars en forel de voor de handel belangrijkste zoetwatervissoorten. Sinds 1959 bestaat de mogelijkheid tot splitsing van het visrecht in aalvisrecht en schubvisrecht op basis van vrijwilligheid (Koninklijk Besluit d.d. 7 januari 1959, nr. 76). Het aalvisrecht wordt dan verhuurd aan beroepsbinnenvissers en het schubvisrecht aan sportvisserij-organisaties. Sinds de jaren zeventig voert de overheid het beleid voor Staatsbinnenwateren om het visrecht gesplitst te verhuren. Momenteel is het zo dat ook bij verlenging van een huurovereenkomst met betrekking tot het visrecht op Staatsbinnenwateren het visrecht wordt gesplitst.

Bij splitsing van het visrecht is overleg tussen beide partijen wenselijk om het visstandbeheer door beide partijen te coördineren. Zo'n coördinatie tussen beroepsvisser en hengelsportvereniging of federatie kan dan gestalte krijgen in de vorm van een door visstandbeheerscommissies (zie hoofdstuk 3) op te stellen

visstandbeheersplan. Om zo'n beheersplan uitwerking te geven is regelmatige bemonstering van de waterkwaliteit en de visstand nodig. Dit vergt mankracht, evenals het uitvoeren van concrete maatregelen met betrekking tot het beheer van het viswater. De beroepsvisser kan daarbij gebruik maken van de ruimere mogelijkheden (vrijwilligers) die een hengelsportvereniging of federatie heeft om zowel de regelmatige bemonstering als de meer concrete maatregelen uit te voeren.

De verzamelde gegevens over visstand en waterkwaliteit geven de informatie die nodig is voor een verantwoord biologisch beheer. Voor de interpretatie van die gegevens en het verbinden van conclusies en aanbevelingen daaraan, kan de hengelsportvereniging gebruik maken van de kennis die de beroepsvisser van oudsher heeft van visstandbeheer.

Door zo'n gezamenlijke aanpak van het visstandbeheer in de vorm van een beheersplan, kunnen zowel de hengelsportvereniging/federatie als de beroepsvisser veel werk en onderzoek zelf verrichten en dus verspilling van geld en middelen voorkomen.

6.3 Eigenaren/beheerders

Sportvissers hebben te maken met twee soorten eigenaren/beheerders: de eigenaren/beheerders van de oever en die van het water. De oever is eigendom van een persoon of rechtspersoon. Rechtspersonen die grond in eigendom hebben of beheren zijn onder andere: Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden (LBL), gemeenten, recreatieschappen enzovoort. De sportvissers zijn voor het gebruik van een viswater afhankelijk van toestemming voor het gebruik van de oevers die het betreffende viswater begrenzen. Die toestemming is meestal gevat in het woord looprecht. Verder hebben sportvissers te maken met de eigenaar van het viswater. Over het algemeen zijn hengelsportverenigingen geen eigenaar van viswater maar huren zij het visrecht. In de huurovereenkomst kan de eigenaar van het viswater bepalingen op laten nemen die zijn eigendom beschermen.

De relatie tussen eigenaren/beheerders en de sportvisserij-organisaties heeft betrekking op de vis- en looprechten. Deze zijn voor de sportvissers nodig om te kunnen vissen. Voor eigenaren en beheerders leveren de hengelsportverenigingen en de federaties in de eerste plaats inkomsten op door de verhuur van vis- en looprecht. De huur van het vis- en/of looprecht kan ook in natura betaald worden door middel van het verlenen van bepaalde diensten (onderhoud van oevers, mollenvangen etc.). Aan de verhuur van die rechten kunnen de eigenaren en beheerders allerlei bepalingen verbinden die het gebruik van het viswater reguleren waardoor de eigenaren/beheerders hun eigendom kunnen beschermen. De hengelsportverenigingen en federaties hebben de verantwoordelijkheid voor de naleving van deze bepalingen. De bij de hengelsportvereniging aangesloten sportvissers zijn gebonden aan die bepalingen en kunnen op naleving daarvan gecontroleerd worden. Die controle vindt over het algemeen plaats door vrijwilligers van de hengelsportvereniging, al dan niet in samenwerking met de politie. Ook eventueel ongewenst gedrag van niet-aangesloten sportvissers die met de vrije hengel vissen, kan door die controleurs worden

gesignaleerd. De controleurs van hengelsportverenigingen hebben geen opsporingsbevoegdheid.

Een andere functie van hengelsportverenigingen voor eigenaren en beheerders is dat beide partijen een gemeenschappelijk belang hebben bij het beheer van water, oever en visstand. De eigenaar/beheerder kan profijt hebben van de vrijwilligers van de hengelsportvereniging die zich daarvoor inzetten.

Een functie van de eigenaar/beheerder voor de hengelsportvereniging is het waterkwaliteits- en -kwantiteitsbeheer. Middels de verhuur van het visrecht is de verantwoordelijkheid voor de visstand naar de hengelsportvereniging gegaan, maar over het algemeen blijft de verantwoordelijkheid voor de waterkwaliteit en -kwantiteit bij de eigenaar/beheerder van het viswater. Dit kan afhankelijk van de gemaakte afspraken tussen beide partijen verschillen. Over het algemeen is de hengelsportvereniging echter afhankelijk van het waterbeheer door de eigenaar/beheerder. Aangezien het succes van het visstandbeheer mede afhangt van de waterkwaliteit en de waterkwantiteit, zijn goede afspraken noodzakelijk.

6.4 Belangenorganisaties

Sportvisserij-organisaties hebben ook met andere belangenorganisaties te maken. Dit kunnen andere recreantenorganisaties zijn of organisaties buiten de recreatie waarmee sportvisserij-organisaties belangen delen (bijvoorbeeld het gebruik van het water). Belangenorganisaties waar de sportvisserij (gedeeltelijk) belangen mee deelt, zijn: Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport (NVH), Stichting Viscentra Gehandicapten (SVG), ANWB, Koninklijk Nederlands Watersport Verbond (KNWV), Nederlands Bureau voor Toerisme, Vereniging voor de Vrijetijdssector, Stichting Vrije Recreatie, VVV's. Verder zijn er belangenorganisaties buiten de recreatie waar de sportvisserij-organisaties mee te maken heeft. Dit zijn belangenorganisaties uit de watersport, natuur en milieu (Vereniging tot Behoud Natuurmonumenten, Stichting Reinwater), de Dierenbescherming, dorpsbelangen enzovoort.

De sportvisserij-organisaties kunnen dus belangen delen met andere belangenorganisaties maar kunnen ook tegengestelde belangen hebben. Een goede belangenbehartiging is dan van groot belang en van invloed op de afweging van de verschillende belangen. Situaties waarbij belangen kunnen botsen zijn bijvoorbeeld beleidsbeslissingen op rijks- en provinciaal niveau, landinrichtingsplannen, bestemmingsplannen en dergelijke. Aan de andere kant kunnen belangenorganisaties ook de krachten bundelen in geval van een gedeeld belang. Hierdoor wordt de positie van deze organisaties ten opzichte van bijvoorbeeld de overheid sterker. Daarnaast kan zo'n krachtenbundeling een meer gestructureerde overlegsituatie opleveren waardoor gezamenlijke doelen gemakkelijker verwezenlijkt kunnen worden. Een voorbeeld van zo'n krachtenbundeling is het Watersportberaad. Hieraan nemen allerlei watersportorganisaties deel.

Ook binnen de sportvisserij komen samenwerkingsorganen voor. Een voorbeeld hiervan is de Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport (NVH). Hieraan nemen

deel: de NVVS, de OVB en de DIBEVO. Deze drie partijen hebben hun krachten gebundeld in deze stichting om meer doelgericht de hengelsport te promoten (zie ook paragraaf 4.10). Een andere vorm van samenwerking binnen de sportvisserij is de samenwerking tussen de NVVS en de Stichting Viscentra Gehandicapten (SVG). De SVG behartigt net als de NVVS sportvisserijbelangen maar dan voor een speciale doelgroep, de gehandicapten en ouderen (zie ook paragraaf 4.4).

Belangenorganisaties buiten de recreatie waar de sportvisserij zowel belangen mee deelt als tegengestelde belangen mee heeft, zijn de organisaties die belangen behartigen op het gebied van dierenwelzijn (bijvoorbeeld de Dierenbescherming), natuur en milieu etc. Deze organisaties kunnen een belangrijke invloed hebben op het imago van de sportvisserij. Een voorbeeld van deze invloed is het in de Visserijwet op te nemen verbod op het gebruik van levend aas. Dit verbod is het gevolg van een sterke invloed van de dierenwelzijnorganisaties op zowel de politiek als de samenleving en heeft duidelijke consequenties voor de sportvisserij.

6.5 Onderzoeksinstellingen en kenniscentra

De onderzoeksinstellingen waar de sportvisserij mee te maken kan krijgen, zijn onderzoeksinstellingen die zich bezig houden met onderzoek op het terrein van visserij (biologisch), sociale wetenschap, natuur en milieu, ruimtelijke ordening enzovoort. Hieronder vallen dus de volgende onderzoeksinstellingen: Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij, Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT), Landbouwniversiteit Wageningen, Katholieke Universiteit Brabant, Rijks Instituut voor Visserij Onderzoek, Staring Centrum en Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, de laatste drie van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek. Daarnaast is van belang de Stichting Recreatie/Kennis- en Informatiecentrum.

De voor de sportvisserij belangrijkste onderzoeksinstelling op nationaal niveau is de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVB). De OVB doet veel onderzoek op het gebied van visstandbeheer en milieu. Verder staat de OVB hengelsportverenigingen bij bij het visstandbeheer in de vorm van advies en onderzoek. De hulp die de OVB biedt aan hengelsportverenigingen, is verder onafhankelijk van een NVVS- of NASO-lidmaatschap.

Van de instituten van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, zijn de voor de sportvisserij belangrijkste instituten het Rijksinstituut voor Visserij Onderzoek, het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek en DLO-Staring Centrum. Het RIVO voert gericht wetenschappelijk onderzoek uit onder andere op het gebied van de zoetwatervisserij. Het betreft biologisch en chemisch onderzoek met betrekking tot de visstand en het milieu van de vis, alsmede onderzoek betreffende vangtechnieken met beroepsvistuigen. Het IBN en DLO-Staring Centrum houden zich bezig met onderzoek op het gebied van de sportvisserij en dan met name met betrekking tot ontwikkelingen, beleid en planning op het gebied van de sportvisserij (Staring Centrum, afdeling Recreatie en Toerisme) en de relatie met natuur (IBN, afdeling Aquatische ecologie).

De relatie van de sportvisserij-organisaties met de onderzoeksinstellingen is indirect. Het onderzoek wat de DLO-instellingen uitvoeren is voornamelijk ten behoeve van beleidsvraagstukken en in hoofdzaak in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De andere onderzoeksinstellingen (universiteiten, NRIT etc.) voeren onderzoek uit naar aanleiding van concrete vraagstukken uit het bedrijfsleven en de maatschappij.

6.6 Overlegorganen en samenwerkingsverbanden

De sportvisserij kent vele aspecten zoals beleid, natuur en milieu, wet- en regelgeving enzovoort. Om bij al die aspecten betrokken te blijven, is veel overleg nodig. De sportvisserij-organisaties hebben daarom zitting in verscheidene overlegorganen. Een aantal voorbeelden van zulke overlegorganen zijn:

- De Raad voor de Binnenvisserij;
- Kamer voor de Binnenvisserij;
- Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij;
- Begeleidingscommissie Voorlichting van de OVB;
- Watersportberaad;
- Waddenadviesraad;
- Stuurgroep Bestrijding Overmatige Algen groei Randmeren;
- Productschap voor Vis en Visproducten Beheersadviescommissie IJsselmeer;
- Stichting Recreatie/Kennis- en Informatiecentrum;
- Stichting Nationale Voorlichting Hengelsport;
- Stichting Atlas Verspreiding Nederlandse Zoetwatervissen;
- Overlegorgaan Waterbeheer en Noordzee-aangelegenheden (Verkeer en Waterstaat);
- Commissie van Advies SSB-regeling OVB.

Op landelijk niveau spelen de NVVS en de NASO in overlegsituaties de belangrijkste rol. De NVVS en de NASO hebben zitting in een aantal organen. Op regio-naal en lokaal niveau nemen de federaties en hengelsportverenigingen deel aan allerlei overlegsituaties en samenwerkingsverbanden. Deze kunnen betrekking hebben op het visstandbeheer, het recreatiebeleid, landinrichting, produktontwikkeling etc.

Een belangrijk voordeel van overlegorganen is dat een gezamenlijk doel beter nagestreefd kan worden als er overleg plaatsvindt tussen de belanghebbende actoren. Er is dan betere coördinatie en afstemming van acties mogelijk.

Het voordeel van samenwerkingsverbanden is ten eerste hetzelfde voordeel als dat van een overlegorgaan. Ten tweede staan samenwerkingsverbanden sterker naar andere actoren toe als het gaat om de behartiging van gezamenlijke belangen (zie ook paragraaf 6.4).

6.7 Particuliere ondernemers

Met betrekking tot de hengelsport zijn er verschillende categorieën particuliere ondernemers te onderscheiden: winkeliers die hengelsportartikelen verkopen, exploitanten van visvijvers, mensen die verblijfsaccommodaties hebben die speciaal gericht zijn op de sportvisserijmarkt, exploitanten van sportvisserij schepen, in visreizen gespecialiseerde reisbureaus, enzovoort.

In Nederland zijn circa 1100 winkels waar men hengelsportartikelen kan kopen. Over het algemeen zijn dit dierenwinkels met een afdeling hengelsport. Van deze 1100 winkels zijn er ongeveer 150 tot 200 te rekenen tot de categorie hengelsportspecialzaken. De detailhandel wordt voorzien door een vijftigtal hengelsport-groothandels. De overkoepelende branche-organisatie voor de hengelsport is de DIBEVO. Hierbij is een deel van de hengelsportzaken aangesloten.

Naast de verkoop van vismaterialen is in een hengelsportwinkel informatie te krijgen over de vismogelijkheden ter plaatse en over de vistechnieken die er het beste kunnen worden toegepast. Veel hengelsportwinkeliers verstrekken sportvisakten en visvergunningen. Behalve de hengelsporthandel zijn er binnen de sportvisserij in Nederland nog diverse ondernemers actief op het gebied van forelvijvers, verblijfs-accommodaties speciaal gericht op de sportvisserijmarkt, zeesportvisserij schepen en reisbureaus gespecialiseerd in sportvisserijreizen (Handboek recreatie en toerisme, 1993).

Tussen de landelijke sportvisserij-organisaties en de particuliere ondernemers bestaan een aantal overeenkomsten. Allereerst is het zo dat de OVB afspraken heeft met winkeliers die hengelsportartikelen verkopen, over de verkoop van de Sportvisakte. Tegenwoordig kan de Sportvisakte op veel meer plaatsen gekocht worden dan alleen op het postkantoor. Nu de OVB verantwoordelijk is voor de verkoop van de Sportvisakte, hoopt zij met meer verschillende uitgiftepunten de verkoop van de Sportvisakte te bevorderen. De OVB probeert de verkoop door winkeliers zo aantrekkelijk mogelijk te maken. De winkeliers kunnen de Sportvisakte per vijftig stuks kopen waarbij ze een promotiepakket krijgen. Niet-verkochte Sportvisakten kunnen worden teruggestuurd waarna de OVB het aankoopbedrag en de verzendkosten vergoedt. Er zijn dus geen risico's aan verbonden voor de winkelier. Per verkochte Sportvisakte (f 15,00 in 1995) ontving de winkelier in 1995 f 1,59, het zogenaamde handelingsbedrag. Dit bedrag is inclusief 17,5% BTW zodat de winkelier f 1,35 overhoudt. Een hengelsportvereniging die de Sportvisakte verkoopt, ontvangt f 1,35 per Sportvisakte. De winkelier krijgt dus net zoveel als een hengelsportvereniging.

Een andere overeenkomst tussen de OVB en de particuliere ondernemers, is dat de koper van de Sportvisakte bij aankoop kortingsbonnen krijgt voor hengelsportartikelen (OVB-bericht 1994-3).

Voor de particuliere ondernemers vormt de hengelsportvereniging een aanspreekpunt naar de klanten van de ondernemers toe. Door via een verenigingsblaadje te adverteren, kan een particuliere ondernemer gericht zijn doelgroep bereiken. Verder kunnen hengelsportverenigingen en particuliere ondernemers afspraken maken over bijvoorbeeld de verkoop van dagvergunningen voor het viswater van de vereniging.

7 Belangenbehartiging door de landelijke organisaties

Belangenbehartiging vindt met name plaats naar de overheid toe omdat de overheid een belangrijke invloed heeft op de sportvisserijmogelijkheden. Die invloed bestaat hieruit dat de overheid op nationaal, regionaal als lokaal niveau, zowel sportvisserijmogelijkheden kan creëren als ontnemen. De overheid heeft vaak met meerdere belanghebbenden te maken en moet dus belangen tegen elkaar afwegen. Een goede en effectieve belangenbehartiging is dus noodzakelijk. Om bij de overheid voldoende politiek gewicht te krijgen, is een grote achterban belangrijk.

Belangenbehartiging strekt zich dus ook uit naar de samenleving toe in de vorm van promotie en voorlichting. Om de belangen van de achterban goed te kunnen behartigen, wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden en instrumenten die daarvoor bestaan. De manier waarop van die mogelijkheden gebruik wordt gemaakt, bepaalt de effectiviteit van de belangenbehartiging. Hieronder worden eerst de mogelijkheden voor belangenbehartiging besproken, waarna ingegaan wordt op de effectiviteit ervan.

7.1 Mogelijkheden voor belangenbehartiging bij de overheid

Om het voor de sportvisserij-organisaties mogelijk te maken op overheidsniveau hun belangen te behartigen, is er (situatie 1996) in eerste instantie de mogelijkheid dat te doen via de Raad voor de Binnenvisserij. Hierin heeft de NVVS samen met de NASO, de OVB en de Combinatie van Beroepsbinnenvissers zitting. De Raad geeft advies aan de overheid over zaken die de binnenvisserij aangaan. Met betrekking tot de wijziging van de Visserijwet 1963 heeft de Raad ook advies uitgebracht. Hoofdpunt uit het Voorstel tot wijziging van de Visserijwet was afschaffing van de Kamer voor de Binnenvisserij, een overheidsorgaan dat visrechthuurovereenkomsten controleert. De Raad heeft zich toen sterk gemaakt voor behoud van de Kamer, zij het in afgeslankte vorm. Dit advies is uiteindelijk ook opgevolgd. De vrije hengel kwam zoals eerder gezegd, pas later ter sprake. Of de Raad hier ook over geadviseerd heeft is niet bekend.

In tweede instantie is het via brieven duidelijk maken van het standpunt aan de Tweede Kamerleden een manier om op overheidsniveau de belangen te behartigen. Door bijvoorbeeld brieven te sturen aan en/of het voeren van een lobby in de vaste Commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, kunnen de belangen van de sportvisserij behartigd worden.

In derde instantie is binnen het kader van allerlei overlegprocedures de inspraakprocedure bij verschillende beleidsplannen erg belangrijk voor de sportvisserij. Waar inspraak mogelijk is, kunnen belangen worden meegewogen. De inspraakprocedure is onder andere belangrijk bij beleidsplannen van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, besluiten van het ministerie, wetswijzigingen, besluiten van waterschappen, streekplannen, landinrichtingsplannen en bestemmingsplannen.

Ingevolge de Waterschapswet zijn waterschappen verplicht een inspraakverordening vast te stellen. In zo'n verordening is vastgelegd op welke manier ontwerpbesluiten bekend gemaakt moeten worden en hoe belanghebbenden hun mening kenbaar kunnen maken.

De verplichting tot een inspraakverordening heeft vooral betrekking op de regeling van de waterbeheersing en het aanleggen of verbeteren van waterstaatswerken. Maar ook als het gaat om waterhuishoudingsplannen die door de provincies worden opgesteld of om de beheersplannen van waterschappen zullen belanghebbenden reeds bij de totstandkoming van de planvorming in de gelegenheid worden gesteld hun mening kenbaar te maken (Geers, 1990).

7.2 Effectiviteit van belangenbehartiging

Ondanks de vele mogelijkheden om invloed uit te oefenen op het beleid van de overheid, is het maar de vraag in hoeverre die mogelijkheden gebruikt worden en in hoeverre ze effectief zijn. Het is aan de overheid om de belangen waar ze mee geconfronteerd wordt, tegen elkaar af te wegen. Deze belangenafweging wordt gecontroleerd door de vaste Commissies in de Tweede Kamer die voor een bepaald beleidsaspect en een bepaald doel ingesteld worden. Deze Commissie is ook belast met voorbereidend onderzoek voor bijvoorbeeld een wetsvoorstel. De controle op de belangenafweging vindt plaats vanuit het oogpunt van het algemeen belang. Het sturen van brieven aan deze commissies door belangenorganisaties, kan dus bewerkstelligen dat (een deel van) de Commissie achter het standpunt van die belangenorganisatie staat. De minister is gehouden de vragen van de Commissie aangaande de wijzigingen met betrekking tot het beleidsaspect te beantwoorden maar hoeft het in principe niet eens te zijn met de Commissie. Wel moet hij zijn overwegingen daaromtrent duidelijk beargumenteren.

8 Belangenbehartiging in de praktijk

In dit hoofdstuk worden een viertal voorbeelden uit de praktijk besproken waarin naar voren komt hoe de belangenorganisaties de belangen van de sportvisser behartigen.

8.1 De herziening van de Visserijwet 1963

In het wetsvoorstel van 1989 ter herziening van de Visserijwet 1963 (Kamerstukken 21436 nr.1, 1989), werd voorzien in de afschaffing van de Kamer voor de Binnenvisserij. De taken van deze Kamer zouden dan overgenomen moeten worden door de kantonrechter. De toetsing door de Kamer zou vervangen moeten worden door algemene regelgeving. De achterliggende redenen voor het afschaffen van de Kamer, waren het efficiënter, minder ingewikkeld en meer overzichtelijk maken van overheidsdiensten. Daarnaast voorzag het wetsvoorstel in een verandering van de samenstelling van het bestuur van de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVV) ten gunste van de sportvisser. Hiervoor was de achterliggende reden dat de sportvisser via de Sportvisakte ook het grootste deel van het geld van de OVV binnenbrachten. Verder werd aangegeven dat de uitgifte en de inning van het geld van de Sportvisakte voortaan verzorgd gingen worden door de OVV.

Een andere voorgestelde verandering van de Visserijwet 1963, is het instellen van visstandbeheerscommissies voor aan te wijzen Staatswateren (zie ook hoofdstuk 3). Deze commissies zullen een aantal taken meer integraal gaan uitvoeren. Deze taken hebben betrekking op:

- planmatig beheer viswateren;
- goede samenwerking tussen sportvisser en beroepsbinnenvisser;
- integraal waterbeheer;
- natuurbeheer.

Voordat het wetsontwerp uitkwam, is er mogelijkheid tot inspraak geweest en is er overlegd met belangenorganisaties. Daarna heeft er formeel overleg plaatsgevonden met de Raad voor de Binnenvisserij. De Raad heeft gevraagd en ongevraagd advies gegeven met betrekking tot de vis-biologische aspecten, de vis-wettelijke aspecten en de belangenorganisaties (NVVS, NASO, Combinatie van Binnenvissers).

De Raad achtte het voorstel tot wijziging van de Visserijwet 1963 onaanvaardbaar. Volgens de Raad tastte het voorstel van de toenmalige minister Braks de hoofddoelstellingen van de wet en de rechtszekerheid van beroepsvisser en visstandbeherende hengelsportorganisaties ernstig aan. De algemene regelgeving die de toetsing door de Kamer zou vervangen, zou volgens de Raad onvoldoende kaders bieden om doelmatige bevissing van de binnenwateren te waarborgen. Tevens zouden de kosten voor huurders van visrechten en voor het rechterlijk apparaat aanzienlijk toenemen. Weliswaar zouden de financiële lasten voor het ministerie van Landbouw en Visserij verminderen, maar per saldo zouden de kosten voor de Staat stijgen. De Raad was van mening dat er in plaats van de regeling in het wetsvoorstel een regeling voor

de uitgifte van visrechten van binnenwateren moest komen met een centraal orgaan dat huurovereenkomsten en vergunningen registreert en deze preventief toetst op doelmatigheid van bevissing en de prijs. Verder bepleitte de Raad dat voor binnenwateren met gesplitst visrecht een gemengde commissie bestaande uit sport- en beroepsvissers moet worden ingesteld voor het beheer van de visstand, de zogenaamde visstandbeheerscommissies (CNHV, Piscator nr 3 1989).

Naast het behartigen van hun belangen via de Raad voor de Binnenvisserij, hebben de sportvisserij-organisaties hun standpunten en bezwaren kenbaar gemaakt via brieven en nota's aan de vaste Commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en aan de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze correspondentie had voornamelijk betrekking op de afschaffing van de Kamer voor de Binnenvisserij en de vrije hengel.

Uiteindelijk hebben de bezwaren met betrekking tot de afschaffing van de Kamer voor de Binnenvisserij gehoor gekregen. De politieke druk, voortkomend uit de Raad en de vaste Commissie, heeft ervoor gezorgd dat de Kamer behouden blijft, zij het in afgeslankte vorm. De bevoegdheden van de Kamer worden, via wijziging van het Reglement voor de Kamer voor de Binnenvisserij, verruimd om het mogelijk te maken dat het merendeel van de zaken die aan de Kamer worden voorgelegd, kunnen worden afgehandeld door de enkelvoudige afdeling van de Kamer. Alleen bij geheel nieuwe overeenkomsten die voor het eerst ten aanzien van een bepaald water worden gesloten, ingeval de huurder niet reeds huurder is van visrechten in aangrenzende wateren, zal beoordeling van deze nieuwe visserijkundige situatie door de meervoudige afdeling van de Kamer plaatsvinden.

Ook het voorstel van de Raad met betrekking tot de gemengde visstandbeheerscommissies heeft gehoor gekregen. Deze zullen verplicht worden ingesteld voor Staatsbinnenwateren en voor overige binnenwateren worden gestimuleerd (zie hoofdstuk 3).

8.2 De vrije hengel

De vrije hengel is een belangrijke uitzondering op de in de Visserijwet van 1963 genoemde hoofdregel in de binnenvisserij. Deze hoofdregel luidt dat het verboden is te vissen in een binnenwater, voor zover iemand anders rechthebbende is op het visrecht en men geen toestemming van de visrechthebbende heeft. De uitzondering bestaat hieruit dat volgens artikel 21, tweede lid, onder c, geen vergunning nodig is in de bij de artikelen 577 en 579 van het Burgerlijk wetboek bedoelde wateren mits men vist met één hengel voorzien van daarvoor aangewezen aas. De bij artikel 577 bedoelde wateren zijn "de bevaarbare en vlotbare stromen en rivieren" ofwel het vlot- en bevaarbaar water. De bij artikel 579 bedoelde wateren zijn de zogenaamde fortgrachten. Sinds de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek wordt in artikel 577 de term 'openbare vaarwateren' gehanteerd.

8.2.1 De geschiedenis van de vrije hengel

De vrije hengel heeft een lange voorgeschiedenis. In een artikel in het OVB-bericht 1988-1 schetst mr. drs. Bouquet deze geschiedenis in vogelvlucht. Volgens Bouquet was de eerste vermelding van wat wij nu de vrije hengel noemen, te vinden in de "Inleiding tot de Hollandsche Rechtsgeleerdheid" van Hugo de Groot. Hij maakt melding van het oud-vaderlandse recht "dat het visschen met de hengelroede yder een van 't landt vrij staet". Deze vrijheid gold echter alleen in de rivieren, meren en stromen; wateren die "de gantsche burgerlicke gemeenschap van Holland ende West-Vrieslandt toekomen". In de wet tot regeling van de jacht en visserij van 1852 wordt voor het eerst vermeld dat geen vergunning vereist is om te vissen in wateren waarvan de staat als rechthebbende beschouwd wordt. Men vond dat het hengelen geen wezenlijk nadeel toebreacht aan de visstand. De visserijwet van 1908 gebruikt bijna de huidige formulering waarbij het vissen met een hengel in de wateren die in het Burgerlijk Wetboek als zodanig zijn omschreven, wordt vrijgesteld van het vereiste van vergunning. Enkele wijzigingen van die wet hielden enkele beperkingen met betrekking tot de hengelsoort en de toegestane aassoorten in (Bouquet, OVB-bericht, 1988-I).

Sinds de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek wordt er in plaats van over bevaar- en vlotbare wateren gesproken over openbare vaarwateren. Dit houdt onder andere in dat nu ook in wateren die gebruikt worden voor recreatief verkeer met de vrije hengel gevestigd mag worden. Zowel de oude als de nieuwe term voor de wateren waarin vissen met de vrije hengel toegestaan is, levert volgens de NVVS onduidelijkheid op voor politie, controleurs en sportvissers. Er wordt namelijk geen eenduidige definitie gegeven van de term 'openbare vaarwateren'. Dit kan dus wat discussie opleveren, zowel aan de waterkant als op bestuurlijk niveau.

Behalve discussie over waar je nu wel en niet met de vrije hengel mag vissen, leeft er ook een discussie over het voortbestaan van de vrije hengel. Deze discussie kent een lange geschiedenis. Al in de jaren twintig veroorzaakte de discussie over de vrije hengel een schisma in de georganiseerde sportvisserij waardoor uiteindelijk het CNHV ontstond (zie hoofdstuk 3). In de jaren zestig en zeventig werd er in de verschillende verenigingsbladen van hengelsportorganisaties weer druk over de vrije hengel gedebatteerd. Het CNHV heeft zich altijd sterk gemaakt voor de vrijheid van keuze van de hengelaar en de vrijheid van meningsuiting en leverde menigmaal kritiek op de werkwijze van de toenmalige Algemene Hengelaars Bond (AHB). De AHB beperkte volgens het CNHV op verschillende manieren de door haar voorgestane vrijheden. Een van die vrijheden was bijvoorbeeld het wel of niet lid worden van een hengelsportvereniging. De AHB trachtte volgens het CNHV zoveel mogelijk de sportvisserijmogelijkheden te verbinden aan het lidmaatschap van een AHB-hengelsportvereniging. In dit licht kwam ook de discussie over de vrije hengel op gang. Het CNHV vond dat de vrije hengel moest blijven bestaan omdat het de hengelaar de vrijheid van keuze laat om lid te worden van een hengelsportvereniging of niet.

Een illustratie bij deze discussie vormt de beslissing van het ministerie van Landbouw en Visserij in 1975 om een hengel, geaasd met een stukje vis kleiner dan drie

centimeter, niet meer als gewone hengel te beschouwen. Het stukje vis behoorde vanaf dat moment dus niet meer tot de 'aangewezen aassoorten' en vissen met zo'n stukje vis behoorde dus niet meer tot het vrije hengelrecht. Het was dus niet meer mogelijk om met de gewone hengel in vlot- en bevaarbaar water, de vrije hengel dus, te vissen op snoekbaars (die vooral gevangen wordt met een stukje vis als aas). Daarvoor moest de hengelaar vanaf dat moment dus via een privaatrechtelijke vergunning toestemming hebben van de visrechthebbende.

De NVVS, de opvolger van de AHB, had op deze beslissing van het ministerie sterk aangedrongen. Er werd door haar bepleit dat het vissen met een stukje vis gezien moest worden als het vissen met een speciale hengel. Als argument hiervoor werd onder meer gebruikt dat op die manier roofvis beter beschermd zou kunnen worden. Deze beperking van de vrije hengel voor de bescherming van de roofvis strookte niet met de verlaging in 1978 van de minimummaat voor snoekbaars van 45 naar 42 centimeter.

In het Leidsch Dagblad van 7 oktober 1978 (in: Piscator nr 11) werd door Bram van Leeuwen aangegeven dat bij deze kwestie ook meespeelde dat de maatregel van het ministerie paste in het streven van de NVVS om het vrije hengelrecht beetje bij beetje uit te hollen en uiteindelijk af te schaffen. Hierdoor zou elke hengelaar in de toekomst zich verplicht aan moeten sluiten bij een bond, federatie of vereniging. Ook werd in het artikel gezegd dat het CNHV hier fel tegen in ging en zij het streven van de NVVS betitelde als 'organisatiedwang'.

Inmiddels staat het voortbestaan van de vrije hengel weer ter discussie, ditmaal in het kader van de herziening van de Visserijwet 1963 (zie paragraaf 8.2.5). Deze keer wordt de discussie gevoerd tussen de NVVS en de NASO. Deze laatste organisatie heeft de strijd voor behoud van de vrije hengel overgenomen van het inmiddels opgeheven CNHV.

8.2.2 De vrije hengel en de herziening van de Visserijwet 1963

In 1990 diende de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een wetsvoorstel in ter herziening van de Visserijwet 1963. In dit wetsvoorstel stond de vrije hengel in eerste instantie niet ter discussie. De voorgenomen wijziging van de Visserijwet 1963 werd echter door de NVVS aangegrepen om afschaffing van de vrije hengel te bepleiten. De NVVS pleitte al langer voor afschaffing van de vrije hengel maar zag in de voorgenomen wijziging een nieuwe mogelijkheid om de vrije hengel verboden te krijgen. In een artikel in haar kaderblad 'Bestuurskontakt' (nr 93, 1993) geeft de NVVS de volgende argumenten voor afschaffing van de vrije hengel:

- Aan het visstandbeheer door de sportvisserij-organisaties worden door samenwerking en overheid steeds meer eisen gesteld. Hierdoor stijgen de beheerskosten voor de sportvisserij-organisaties.
- De vrije hengel frustreert een goede controle op de visdocumenten. Sportvissers noch controle-ambtenaren is goed uit te leggen wat openbaar vaarwater is.
- Er kunnen geen bevissingsregels worden gesteld door de beheerder aan de bevissing met de vrije hengel.

- Er kunnen geen sancties zoals schorsing/royement worden toegepast op wan-gedrag.

Het voornaamste argument is dus dat ongeorganiseerden gratis meeprofiteren van het geld en de inspanningen van de georganiseerden. Een onderliggend argument is dat afschaffing van de vrije hengel de organisatiegraad in de sportvisserij flink zou kunnen verhogen. Wanneer je voor elk water in alle gevallen een vergunning moet hebben, lijkt het lid worden van een vereniging voor de hand te liggen. Toch kan hier niet zonder meer vanuit gegaan worden. De vrije hengelaar is over het algemeen een onregelmatige visser voor wie het lidmaatschap van een hengelsportvereniging relatief duur is.

In hetzelfde artikel in het 'Bestuurskontakt' (nr. 93, 1993), onderstreept de NVVS het belang van één landelijke organisatie. In dat artikel legt de NVVS ook uit waarom zij tegen de vrije hengel is. "De NVVS doet niets voor ongeorganiseerden. Was dat maar waar! Natuurlijk is de NVVS als organisatie niet in het leven geroepen om de belangen van ongeorganiseerden te behartigen. Maar welke organisatie stelt zich nu ten doel om de belangen van ongeorganiseerden te behartigen? Dat is te gek voor woorden. De NVVS behartigt tegen wil en dank met alle activiteiten ook de belangen van de ongeorganiseerden. De ellende is alleen dat deze ongeorganiseerden alleen profiteren en niet meebetalen. Voor alle wel georganiseerden die met hun guldens bijdragen aan het financieren van de NVVS is dat een hard gelag. Aan profiteurs heeft iedereen een broertje dood". De NVVS vraagt zich dus af welke organisatie zich ten doel stelt de belangen van ongeorganiseerden te behartigen. Echter, uit de doelstelling van de NVVS, verwoord in artikel 3, punt 1, lid c van de statuten van de NVVS (NVVS, 1993), blijkt dat de NVVS zelf zo'n organisatie is:

- c. het behartigen van de belangen van de aangesloten sportvisseren en van alle overige personen die in Nederland de sportvisserij beoefenen;**

Volgens deze doelstelling stelt de NVVS zich dus wel degelijk ten doel de belangen van ongeorganiseerden te behartigen.

De NVVS is dan ook niet tegen de vrije hengelaar maar wel tegen de vrije hengel. De vrije hengelaar hoeft zich niet te organiseren maar hij dient echter wel op één of andere wijze bij te dragen aan de kosten die het visstandbeheer en het onderhouden van de sportvisserijmogelijkheden met zich meebrengen.

De NVVS voerde voor afschaffing van de vrije hengel een lobby bij de Vaste Commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. In het verslag van het voorbereidend onderzoek van de vaste Commissie stellen de verschillende fracties enkele punten aan de orde en verzoeken zij met betrekking tot een aantal punten om een antwoord van de minister. Uit de vragen die de commissie aan de minister stelt, blijkt dat de PvdA, D66 en de VVD de NVVS steunden in haar voorstel tot afschaffing van de vrije hengel.

Als reactie hierop kwam de NASO met een brief en een begeleidende "Analyse van de uitgereikte visakten 1964-1994", gericht aan de vaste Commissie voor Landbouw,

Natuurbeheer en Visserij. Hierin wordt te kennen gegeven dat de NASO zich in hoofdlijnen kan verenigen met de Nota van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en waarin de NASO aangeeft dat enkele voor de afschaffing van de vrije hengel gebruikte argumenten haars inziens onjuist of onvolledig zijn. De passage met betrekking tot het 'meeliften' van de vrije hengelaar werd door de NASO onjuist geacht. 'Onvolledig' was volgens de NASO de passage met betrekking tot het punt dat naast in de openbare vaarwateren er ook in wateren van een aantal gemeenten, recreatie- en waterschappen met de vrije hengel gevist mag worden.

In de hierboven genoemde brief geeft de NASO ook de constatering weer dat in het verslag van het voorbereidend onderzoek aan de ene kant de afschaffing van de vrije hengel wordt bepleit 'ten behoeve van een doelmatig beheer' terwijl in een andere passage wordt voorgesteld 'een vergunningvereiste voor 2 (speciale) hengels af te schaffen aangezien verwacht wordt dat dit niet of nauwelijks de visstand zal aantasten'. Van vissers met een gewone, in vangstmogelijkheden beperkte hengel wordt wel rekening gehouden met een aantasting van de visstand, terwijl een bedreiging van de visstand door vissers met twee speciale hengels niet verwacht wordt.

In de discussie rond de vrije hengel neemt de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij niet echt een standpunt in. Volgens voorlichter Walder van de OVB (interview d.d. 22-9-1995) is voor het standpunt van beide partijen (NVVS en NASO) wat te zeggen. Aan de ene kant is het zo dat het voor de georganiseerde sportvisser misschien bitter is om te zien dat iemand met de vrije hengel zonder lidmaatschap kan vissen in wateren waar zijn vereniging de visrechten op heeft. Ook is het te begrijpen dat de NVVS hoopt met de afschaffing van de vrije hengel meer leden bij de bij hen aangesloten verenigingen te krijgen. De NVVS zou dan meer inkomsten krijgen. Aan de andere kant is het zo dat de geschatte 200 000 vrije hengelaars de OVB jaarlijks 3 miljoen gulden opleveren. Aangezien de OVB voornamelijk ten dienste staat van visrechthebbenden, onder andere de georganiseerde sportvisserij, komt maar weinig van dat geld ten goede aan de vrije hengelaar. Deze mag namelijk alleen vissen in openbare vaarwateren waar door verenigingen maar heel weinig aan visstandbeheer wordt gedaan. In ieder geval heeft de OVB tot nu toe het standpunt gehuldigd dat de vrije hengel een onvervreemdbaar recht is van degenen die daarvan gebruik willen maken. Dit recht heeft diepe historische wortels. Voorts is de OVB zich ervan bewust dat afschaffing van de vrije hengel naar alle waarschijnlijkheid nadelig zal zijn voor het verkochte aantal sportvisakten. Een deel van de vrije hengelaars zal naar verwachting stoppen met vissen of zwart gaan vissen en geen Sportvisakte meer kopen. Een ander deel van de vrije hengelaars zal inderdaad lid worden van een vereniging (een NVVS-, een NASO- of een onafhankelijke hengelsportvereniging). Wat de verhouding zal zijn tussen deze twee delen is moeilijk te voorspellen maar het zal in ieder geval een verlies voor de OVB en een winst voor de georganiseerde sportvisserij betekenen.

Op 29 november 1995 verscheen de Nota waarin de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij antwoord geeft op de door de Vaste Commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij gestelde vragen. Uit deze Nota blijkt dat de vrije hengel behouden blijft. De minister geeft hierin aan dat doorkruising van het integrale

visstandbeheer door het vissen met de vrije hengel niet voor de hand ligt omdat het vaak grote wateren betreft waar het vissen met de, in toegestane aassoorten beperkte, vrije hengel geen of zeer beperkt invloed zal hebben op de visstand. Wateren waarin dat wel het geval zou kunnen zijn, zijn of kunnen worden uitgezonderd van het recht van de vrije hengel. Met betrekking tot de financiering van het visstandbeheer, waaraan de vrije hengelaar volgens de NVVS niets bijdraagt, merkt de minister op dat de vrije hengelaar wel degelijk een bijdrage levert aan het visstandbeheer, namelijk via de Sportvisakte. Tot slot onderstreept de minister het recreatieve belang van de vrije hengel. Wanneer dit recht opgeheven zou worden, zouden velen die slechts af en toe vissen (met de vrije hengel) zich aan moeten sluiten bij een hengelsportvereniging tegen relatief hoge kosten. Dit zou niet alleen uit recreatief oogpunt ongewenst zijn, maar ook kunnen leiden tot een toename van het aantal zwartvissers. Het argument dat de vrije hengel de controle op visdocumenten zou bemoeilijken, wordt door de minister van de hand gewezen (Nota naar aanleiding van het verslag inzake wetsvoorstel Wijziging Visserijwet 1963, 29-11-1995).

8.3 Zwartvisserij

Het zwartvissen is een behoorlijk probleem in de sportvisserij. Sinds 1985 wordt een stijging geconstateerd in het aantal zwartvissers. Uit NIPO-onderzoek van 1994 blijkt dat het percentage personen dat in de binnenwateren vist zonder te zijn voorzien van de daarvoor wettelijk verplichte documenten (sportvisakte en visvergunning) te zijn gestegen van 10% in 1985 tot ruim 40% in 1990 met een geringe afname in 1993 tot 37%. Het controleren van sportvissers op het bezit van de sportvisakte is een taak van zowel politie als andere opsporingsdiensten. Tot de laatste behoren ook de controleurs van de hengelsportverenigingen die daarvoor een cursus hebben doorlopen van de NVVS en de OVB. In tegenstelling tot de politie hebben zij geen opsporingsbevoegdheid. Hun taak ligt meer op het vlak van signalering en voorlichting.

Het zwartvissen is zowel een probleem op financieel gebied als een probleem voor de controle op de naleving van de bepalingen met betrekking tot het vissen zelf. Op financieel gebied zijn de OVB en de hengelsportverenigingen afhankelijk van de verkoop van respectievelijk de sportvisaktes en de visvergunningen. Een toename van het aantal zwartvissers houdt in dat de OVB inkomsten misloopt. Het is dus zaak voor de OVB om de zwartvisserij terug te dringen. De OVB probeert daarom, gesteund door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de NVVS, via voorlichting en reclame voor de Sportvisakte, de zwartvisserij terug te dringen. Ook werken ze samen met de NVVS bij het geven van cursussen op het gebied van controle op visdocumenten.

Uit het hierboven genoemde NIPO-onderzoek blijkt ook dat maar een klein percentage van de zwartvissers een visvergunning heeft. Een toename van de zwartvisserij is dus ook nadelig voor de sportvisserij-organisaties.

In een brief van de NVVS aan de leden van de Vaste Commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van 13 april 1995 stelt de NVVS de zwartvisserij aan de

orde als bedreiging van de kerntaken van de sector. De NVVS vraagt dan ook om aandacht voor de door de NVVS en de OVB aangedragen mogelijkheden voor een structurele verbetering van de controle op visdocumenten. In de bij deze brief bijgesloten notitie 'Controleproblematiek sportvisdocumenten' gaat de NVVS ervan uit dat de zwartvissers (40% van alle sportvissers) ook allemaal zonder vergunning vissen en beschouwt die 40% zwartvissers dus als gemiste inkomstenbronnen. Hierbij wordt dus geen rekening gehouden met de vrije hengel. Wanneer dat percentage vissers een Sportvisakte zou kopen, zouden die vissers toch zonder vergunning kunnen vissen in bepaalde openbare vaarwateren. Het is dus maar de vraag hoeveel inkomsten de NVVS werkelijk misloopt. Daarnaast houdt de NVVS er ook geen rekening mee dat een deel van die zwartvissers lid zou kunnen worden van een NASO-hengelsportvereniging.

De NVVS bepleit een verbetering van de controle op visdocumenten omdat uit de verschillende NIPO-onderzoeken op dit gebied blijkt dat een groot deel (77% in 1993) van de sportvissers de kans op controle tamelijk klein tot zeer klein acht. De NVVS ziet de stijging van de zwartvisserij als een neerwaartse tendens in de bereidheid van legale vissers om de wettelijk vereiste documenten aan te schaffen.

Hoe denken de verschillende partijen de zwartvisserij terug te dringen? In de hierboven genoemde brief met bijgesloten notitie aan de Vaste Commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij geven de NVVS en de OVB, drie punten aan waarmee de voorgestelde verbetering van de controle op visdocumenten bereikt zou kunnen worden. Allereerst wordt voorgesteld om naast de continuering van de voorlichtingsacties, een landelijk opererend team van Buitengewone Opsporings Ambtenaren (BOA's) in te zetten. Ten tweede wordt gepleit voor benutting van de in het wetsvoorstel tot wijziging van de Visserijwet 1963 geopende mogelijkheid tot administratieve afhandeling van sancties. Hiermee zou een meer effectieve handhaving van de Visserijwet kunnen plaatsvinden. Ten derde wordt gepleit voor afschaffing van de vrije hengel omdat deze mogelijkheid de controle op visdocumenten bemoeilijkt.

Over deze laatste (deel)oplossing verscheen op 3 augustus 1995 een artikel in de Volkskrant. In dit artikel gaf de NVVS aan dat zij hoopte met de afschaffing van de vrije hengel eindelijk greep te kunnen krijgen op het aantal zwartvissers. "Als iedere visser in de toekomst gewoon twee papiertjes op zak moet hebben, vereenvoudigt dat de controle", aldus voorlichter J. Bongers van de NVVS. In een ander artikel in Bestuurkontakt nr. 93 (NVVS, 1993) gaf de NVVS aan dat zowel aan sportvissers als aan controleurs moeilijk is uit te leggen wat openbaar vaarwater is. Uit een gesprek met H. de Boer van de NASO (gesprek 4-9-1995) bleek echter dat het onderscheiden van openbaar vaarwater voor de controleurs van de NASO niet zo'n probleem is.

In het artikel in de Volkskrant van 3 augustus 1995 zei de heer Bongers van de NVVS ook dat het onzin is dat afschaffing van de vrije hengel zwartvissen in de hand zou werken, terwijl dat volgens H. de Boer van de NASO (gesprek 4-9-1995) geen vreemde verwachting is. Volgens de heer de Boer zullen de vrije hengelaars niet allemaal lid gaan worden van hengelsportverenigingen, zeker niet nu ze zo onder

vuur genomen worden door de NVVS. 'De vrije hengelaar is een sportvisser die spontaan besluit zijn viskoffertje te pakken', aldus de heer Dekker van de NASO (Volkskrant 3-8-1995). Een gedeelte van de zwartvisser zal inderdaad lid worden van een hengelsportvereniging maar er bestaat dus ook een kans dat de vrije hengelaar het vissen opgeeft, dagvergunningen koopt of besluit zwart te vissen. Per saldo zou het aantal zwartvisser dus juist toe kunnen nemen. Het is dus moeilijk te voorspellen welke gevolgen afschaffing van de vrije hengel zal hebben op zowel de zwartvisserij als op het aantal leden van hengelsportverenigingen. De NVVS gaat er in principe van uit dat het grootste gedeelte van de zwartvisser ook geen vergunning heeft en beschouwen dat gedeelte als schadepost, oftewel als misgelopen inkomsten. Het is echter dus maar de vraag of dit inderdaad een juiste veronderstelling is.

Naast de hierboven genoemde brief heeft de NVVS nog enkele andere brieven gestuurd aan zowel de Tweede Kamer als aan verschillende ministers en staatssecretarissen met betrekking tot de voorgenomen inkrimping van het Korps Landelijke Politiediensten. Inkrimping van het Korps zou onder andere gevolgen hebben voor de omvang van de waterpolitie en de veld- en milieupolitie. Deze hebben onder andere als taak de handhaving van de natuurbeschermings- en milieuwetten, waaronder de Visserijwet. Wanneer deze politiediensten worden verkleind, zou de handhaving van deze wetten nog verder bemoeilijkt worden, temeer daar de handhaving van deze wetten nu al lage prioriteit geniet. De NVVS spreekt in deze brieven haar bezorgdheid hierover uit en pleit juist voor het behouden en versterken van de handhaving van de natuurbeschermings- en milieuwetten als duidelijk herkenbaar onderdeel van het takenpakket van de water-, veld- en milieupolitie.

In een artikel in het DIBEVO Vakblad van juli 1992 komen zowel de OVB als de NVVS aan het woord over de zwartvisserij. Opvallend in dit artikel is dat de NVVS ten opzichte van de zwartvisser hetzelfde standpunt inneemt als ten opzichte van de vrije hengelaars. Ook de zwartvisser worden profiteurs genoemd. In de optiek van de NVVS is er tussen de vrije hengelaar en de zwartvisser geen verschil, beiden zijn niet lid van een hengelsportvereniging en hebben dus geen vergunning. Hierbij wordt van zwartvisser aangenomen dat wanneer zij geen Sportvisakte hebben, zij ook niet in het bezit zijn van een vergunning. Dit blijkt uit resultaten van controleprojecten van de NVVS uit diverse regio's. De NVVS maakt dus geen onderscheid tussen de legale vrije hengelaar en de illegale zwartvisser. Beide profiteren volgens de NVVS van de georganiseerde sportvisserij. De zwartvisser zouden ook verantwoordelijk zijn voor de stijgende contributies van de hengelsportverenigingen. Doordat de zwartvisser geen vergunning hebben, komen de kosten van onder andere het visstandbeheer voor rekening van de georganiseerde sportvisser.

8.4 Landinrichting

De laatste decennia worden bij de landinrichting behalve de belangen van de landbouw ook steeds meer de belangen van natuur, landschap, infrastructuur, cultuurhistorie en openluchtrecreatie meegenomen. Deze veranderde inzichten ten aanzien van het landelijk gebied komen duidelijk naar voren in de Landinrichtingswet

van 1985 die de Ruilverkavelingswet van 1954 vervangt. Waar landinrichting vroeger ten doel had de agrarische produktie-omstandigheden te verbeteren, dient het nu om de verschillende functies van het landelijk gebied op elkaar af te stemmen.

In het landelijk gebied is de sportvisserij één van de belangrijkste vormen van openluchtrecreatie. Landinrichtingswerken kunnen dan ook grote invloed hebben op de mogelijkheden voor de sportvisserij. Mogelijkheden die zowel de voorzieningen voor de visser als het milieu voor de vis kunnen betreffen. Via landinrichting kan kunnen de mogelijkheden voor de sportvisserij verbeterd worden. Doordat er echter ook andere belangen in het geding zijn, kan niet altijd even goed rekening worden gehouden met de belangen van de sportvisserij. Een landinrichtingsproject kan dus ook een verslechtering van de mogelijkheden voor de sportvisserij betekenen. Bij de voorbereiding van het landinrichtingsproject moet dus rekening worden gehouden met alle belanghebbenden.

De landinrichtingsprocedure begint met een verzoek tot landinrichting dat kan worden ingediend door de minister, door openbare lichamen (provincies, waterschappen en dergelijke), verenigingen en stichtingen die belangen behartigen die door landinrichting gediend kunnen worden en door particuliere grondeigenaren en gebruikers die samen tenminste 30% van het in te richten gebied in bezit of gebruik hebben. Het verzoek wordt vervolgens door de minister naar de Centrale Landinrichtingscommissie (CLC) gezonden. Deze commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de landbouw, waterhuishouding, recreatie, bosbouw en natuurbeschermingsorganisaties, laat door de Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden (LBL) een zienswijze opstellen omtrent het verzoek tot landinrichting. Deze zienswijze kan dan leiden tot plaatsing op het voorbereidingsschema. In dat geval wordt er een landinrichtingscommissie (LC) samengesteld die de planvoorbereiding ter hand moet nemen. Deze commissie dient zo samengesteld te zijn dat alle in het gebied aanwezige functies op evenwichtige wijze kunnen worden beoordeeld. De planvoorbereiding begint met het opstellen van een startnotitie waarin aangegeven wordt voor elke sector wat de feitelijke toestand is, waar de knelpunten liggen en welke wensen er zijn. Via een schetsontwerp wordt er een voorontwerpprogramma gemaakt, dat in de inspraak komt. Via publikatie in dagbladen wordt bekend gemaakt dat het voorontwerp gedurende een bepaalde periode ter visie ligt en dat inspraak mogelijk is en wanneer dat mogelijk is. Bij deze inspraak is het voor de sportvisserij belangrijk dat hengelsportverenigingen kennis nemen van het plan en zonodig reageren.

De inspraak wordt verwerkt in een inspraakrapport. Daarin worden alle reacties behandeld en wordt aangegeven of de reactie wel of niet in het Landinrichtingsplan wordt verwerkt. Na de stemming over het besluit tot uitvoering, wordt een lijst van rechthebbenden samengesteld. Het is hierbij van belang dat de eigenaren en huurders van visrechten deze rechten aanmelden, anders kunnen die rechten verloren gaan. Wanneer het uit te voeren plan ter visie wordt gelegd, is geen inspraak meer mogelijk maar wel kunnen er bezwaarschriften worden ingediend wanneer er sprake is van onvolkomenheden of onjuistheden en een persoonlijk belang door het plan zal worden geschaad. Het verschil tussen inspraak en bezwaar is dus dat inspraak kan plaatsvinden met betrekking tot de wensen en voorkeuren en een bezwaar kan worden ingediend wanneer een persoonlijk belang geschaad wordt.

Er bestaan dus voor de belanghebbenden in een gebied waarin landinrichting plaatsvindt of gaat plaatsvinden een aantal mogelijkheden om hun belangen te verdedigen. Of er inderdaad van die mogelijkheid gebruik gemaakt wordt door hengelsportverenigingen en hengelsportfederaties, is echter maar de vraag. De NVVS heeft in 1985 een onderzoek uitgevoerd naar de aandacht in ruilverkavelingsplannen voor de sportvisserij en naar de betrokkenheid van hengelsportorganisaties bij het ruilverkavelingsgebeuren. Voor dit onderzoek is allereerst geïnventariseerd welke ruilverkavelingsplannen belangrijk zijn voor de sportvisserij. Vervolgens zijn 49 recente ruilverkavelingsplannen geanalyseerd op de voor de sportvisserij relevante onderdelen. Tenslotte zijn 26 hengelsportorganisaties met viswater in de ruilverkavelingsblokken geïnterviewd over hun kennis van en inbreng bij de ruilverkavelingsplannen (NVVS, 1985).

Een van de conclusies van het onderzoek was dat veel voorgestelde maatregelen in de ruilverkavelingsplannen met betrekking tot de sportvisserij, van kwantitatieve aard zijn. Hoofdzakelijk zijn de maatregelen erop gericht het aantal visplaatsen te vergroten. Maar heel weinig maatregelen zijn gericht op de verbetering van de kwaliteit van het viswater. Reden temeer dus voor de hengelsportorganisaties om actief hun belangen bij landinrichtingsplannen te behartigen. Conclusies met betrekking tot de betrokkenheid van de hengelsportorganisaties bij de ruilverkaveling zijn dat ongeveer één-zesde niet op de hoogte is van de ruilverkavelingsplannen, de helft van de respondenten niet door de Visserijkundig Ambtenaar (een inmiddels opgeheven functie) betrokken werd bij de ruilverkaveling en niet werd gevraagd naar hun wensen, een kwart van de respondenten niet op de hoogte is van de inspraakmogelijkheid en dat een derde van de respondenten niet op de hoogte is van de mogelijkheid en noodzaak om de visrechten te laten registreren.

Om de belangen van de sportvisserij in de toekomst beter te waarborgen, is het dus van belang dat hengelsportorganisaties actiever inspelen op de ontwikkelingen op dit gebied. Van overheidswege heeft ter verbetering van de betrokkenheid van de hengelsport- en andere recreatie-organisaties bij de landinrichting, een vertegenwoordiger van deze sector (en ook van andere niet-agrarische sectoren) een plaats in de Centrale LandinrichtingsCommissie gekregen.

De NVVS spreekt in het onderzoek het voornemen uit om voor een betere betrokkenheid bij de landinrichting een activerende, voorlichtende en ondersteunende rol te gaan vervullen (NVVS, 1985).

9 Conclusies

Op grond van het voorgaande is een beeld van de georganiseerde sportvisserij ontstaan in historisch perspectief. Van de geschiedenis van de sportvisserij kan men leren dat er in de loop der tijd verschillende belangenbehartigingsorganisaties naast elkaar zijn ontstaan met elk haar eigen doelen, standpunten en belangen. Die organisaties, de Algemene Hengelaars Bond (1906) en het Centraal Nederlands Hengelaars Verbond (1922), hebben lang naast elkaar bestaan waarbij de verschillende doelen, standpunten en belangen af en toe tot flinke discussies hebben geleid. Daarnaast bestonden er regionale federaties waarin hengelsportverenigingen hun vis- en looprechten coördineerden. In de jaren zeventig werd gepoogd om door middel van een herstructurering tot één landelijke belangenorganisatie te komen. Reden hiervoor was onder andere dat de sportvisserij, gezien de toenemende decentralisering en afstoting van overheidstaken en de toenemende neiging tot privatisering, het meest gebaat zou zijn met een enkele, krachtige en geprofessionaliseerde belangenorganisatie. De beoogde kracht lijkt vooral te zijn gezocht in de combinatie van belangenbehartiging met coördinatie van vis- en looprechten en met overige dienstverlening. Het overleg met betrekking tot de herstructurering leidde uiteindelijk niet helemaal tot het gewenste resultaat. Enkele organisaties trokken zich voortijdig terug uit het herstructureringsoverleg. De herstructurering leidde wel tot een nieuwe organisatie, de Nederlandse Vereniging Van Sportvissers-federaties (NVVS), als voortzetting van de AHB met een nieuwe structuur. In plaats van een vereniging van verenigingen werd het nu een vereniging van federaties.

Na de herstructurering bestonden er echter nog steeds twee landelijke belangenorganisaties. Begin jaren negentig besloot het CNHV zichzelf op te heffen teneinde de belangen van de sportvissers door de NVVS te laten behartigen. Echter, een jaar later werd door de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij weer een landelijke organisatie erkend als belangenbehartigingsorganisatie, de Vereniging Nederlandse Autonome Sportvisserij Organisaties (NASO). Op dit moment zijn er dus weer twee landelijke organisaties actief die elkaar wegens verschillende doelen, standpunten en belangen regelmatig bestrijden. Naast de twee landelijke organisaties is er ook nog een zelfstandige federatie actief gebleven, de Federatie van Hengelsportverenigingen 'De Maas'. De structuur van de georganiseerde sportvisserij is er sinds de herstructurering dus niet uniformer of overzichtelijker op geworden.

Uit de geschiedenis van de sportvisserij valt ook af te leiden dat sportvissers zich in eerste instantie organiseerden in hengelsportverenigingen ter verkrijging van vis- en looprechten. In een later stadium werd de belangenbehartiging bij de (nationale) overheid belangrijker. Hengelsportverenigingen zijn zich vervolgens gaan organiseren tot landelijke organisaties. Deze landelijke organisaties hadden in de beginfase dus voornamelijk een belangenbehartigingsrol. Naarmate zo'n landelijke organisatie groeide en meer leden kreeg, werd het takenpakket uitgebreid met dienstverlenende taken en werd de interne (besluitvormings)structuur van zo'n organisatie steeds verder ontwikkeld. Uiteindelijk heeft dat geresulteerd in een geprofessionaliseerde organisatie

die zowel de belangenbehartigingsrol als de dienstverleningsrol in hoge mate vervult. Deze laatste rol is daarbij steeds belangrijker geworden.

In de sportvisserij ligt de basis van organisatie dus in het verkrijgen van vis- en looprechten, de mogelijkheden om die activiteit uit te oefenen. Het is daarbij opvallend dat in sommige regio's het initiatief daarvoor meer en meer genomen werd door federaties in plaats van door hengelsportverenigingen. Wanneer men eenmaal georganiseerd is en men gezamenlijk rechten verworven heeft, is het van belang die rechten te beschermen tegen de 'buitenwereld' door middel van belangenbehartiging. Naarmate die belangenbehartiging effectiever is en de verworven rechten beter beschermd worden, zal de organisatie uitbreiden. Door die uitbreiding zal het nodig zijn een betere besluitvormingsstructuur binnen de organisatie te krijgen. Wanneer die gerealiseerd is, zijn er meer mogelijkheden om diensten te verlenen aan de leden. De dienstverlening wordt dan een belangrijke kwaliteit van de organisatie waarbij de belangenbehartiging op een tweede plaats komt, ook gezien het feit dat er op dit gebied reeds posities verworven zijn bij overheden.

De ontwikkeling van regionale en landelijke organisaties zoals die hierboven beschreven is, is terug te vinden in de geschiedenis van de NVVS. Ook valt deze ontwikkeling waar te nemen bij de NASO. De NASO is in eerste instantie ontstaan als belangenbehartigende organisatie die steeds meer dienstverlenende taken is gaan vervullen. De NASO heeft bijvoorbeeld inmiddels een systeem opgezet ter uitwisseling van vergunningen. In deze lijn van ontwikkeling valt dan ook te verwachten dat naarmate de NASO meer leden krijgt, de interne structuur verder uitgebouwd wordt en de dienstverleningsrol groter wordt. Dit kan dan leiden tot professionalisering.

De verschillen tussen de landelijke organisaties en de Federatie van Hengelsportverenigingen 'De Maas' onderling zijn met name gebaseerd op de mate waarin deze organisaties de dienstverlenings- en belangenbehartigingsrol vervullen. De NVVS heeft een professioneel bureau van waaruit het beleid van de NVVS uitgevoerd wordt, de belangen van de aangesloten sportvisseren behartigd worden en diensten aan de leden worden verleend. De NASO daarentegen beschikt (nog) niet over een eigen bureau of een professioneel kader. De mate van dienstverlening door de NASO aan de leden zal hierdoor ook kleiner zijn dan de mate van dienstverlening door de NVVS. De NASO heeft dan ook met name een belangenbehartigingsrol. De zelfstandige Federatie 'De Maas' heeft wel een dienstverleningsrol voor haar leden maar behartigt geen belangen vanwege het standpunt dat volgens haar de belangenbehartiging en de dienstverlening met betrekking tot het viswater gescheiden moeten blijven. In dat opzicht verschilt de Federatie van de twee landelijke organisaties.

Nu door decentralisatie van beleid en taken van het rijk de provincies een meer prominente rol spelen, staan de sportvisserij-organisaties voor de opgave om ook op dat niveau de belangen te behartigen. Hiertoe dienen de landelijke sportvisserij-organisaties hun belangenbehartiging te regionaliseren. Een overzichtelijke structuur van de georganiseerde sportvisserij is hiervoor noodzakelijk. Aangezien de werkgebieden van de meeste federaties niet samenvallen met de provinciegrenzen en sommige provincies meerdere federaties kennen, zou een herstructurering hier gewenst

zijn. Ook met betrekking tot samenwerking met andere deelsectoren in de recreatie, is een herstructurering gewenst. In een advies van de Raad voor de Openluchtrecreatie met betrekking tot de regionale belangenbehartiging door recreatieve organisaties (ROR, 1995) geeft de Raad aan dat samenwerking tussen de organisaties in de recreatiesector de enige oplossing is om zich op het decentrale niveau van de provincies te manifesteren. Samenwerking tussen organisaties uit verschillende deelsectoren van de recreatie is gediend met goede samenwerking tussen de organisaties binnen één deelsector. De sportvisserij-organisaties zullen dan een bepaalde vorm van overeenstemming moeten bereiken met betrekking tot de behartiging van de belangen van de sportvissers binnen het geheel van de recreatie. Hier ligt, gezien de geschiedenis van de georganiseerde sportvisserij en gezien de huidige structuur van de georganiseerde sportvisserij, een grote opgave voor de sportvisserij-organisaties.

Een ander proces dat een aan decentralisering tegengestelde richting heeft, is de centralisering van de dienstverleningsrol van verenigingen. Steeds meer taken worden verricht en gecoördineerd door de federaties en de NVVS. Het betreft hierbij dan voornamelijk taken met betrekking tot het visstandbeheer en de verkrijging van vis- en looprechten.

In feite lijken beide genoemde processen zich te gaan concentreren op het regionale niveau, het niveau van de federaties. Overheid en landelijke organisaties (NVVS en NASO) zullen zich steeds meer richten op richtlijnen, voorwaarden en condities aangaande beleid en wet- en regelgeving. Hengelsportverenigingen zullen meer een functie krijgen met betrekking tot het praktisch uitvoeren van beheersplannen en beleidsplannen. De gezelligheidsfunctie van de hengelsportverenigingen zal daarbij belangrijker worden. De federaties zullen een centrale rol gaan vervullen in de sportvisserij. Bij deze rol moet gedacht worden aan het uitwerken van de richtlijnen, voorwaarden en condities die op landelijk niveau gesteld worden en aan het coördineren van de uitvoerende taken van de hengelsportverenigingen.

De resultaten van dit onderzoek suggereren dat belangenbehartiging naar overheden toe vooral gebaseerd is op gezamenlijk bezit/beheer van voorzieningen en op interne dienstverlening aan aangesloten federaties, hengelsportverenigingen of individuele leden. Vergelijkend onderzoek in andere deelsectoren zou kunnen uitwijzen in hoeverre hier sprake is van een algemene tendens. Als deze veronderstelling namelijk juist is, verklaart zij in belangrijke mate waarom recreanten zich niet of nauwelijks laten verenigen bij recreatievormen die genoeg hebben aan algemeen toegankelijke voorzieningen.

Literatuur

Berkers, R., 1995. Voorlopige onderzoeksopzet van onderzoek naar de veranderende rol van toeristisch-recreatieve verenigingen en belangenorganisaties in relatie tot het terugtreden van de overheid en de decentralisatie van het overheidsbeleid op het terrein van recreatie en toerisme en in relatie tot ontwikkelingen die met deze beide processen samenhangen, zoals bezuinigingen en privatiseringen. Wageningen, Vakgroep Sociologie van de Westerse gebieden/ Werkgroep Recreatie, Landbouw-universiteit Wageningen.

Bongers, J.J.A., 1993. 'Sportvissen'. Handboek Recreatie en Toerisme, 1024-1 t/m 1024-23. Houten, Bohn Stafleu Van Loghum.

Bouquet, H.G.J., 1974. 'Visstandsbeheer'. Visserij; voorlichtingsblad van de Nederlandse visserij, 1974 nr 7: 495-513 en nr 8: 554-595.

Centraal Nederlands Hengelaars Verbond, 1974-1990. Piscator. Bondsorgaan van het Centraal Nederlands Hengelaars Verbond, Barneveld, B.D.U. B.V.

Dekkers, M., 1983. 'Sportvisserij, een vergeten vorm van jacht'. Argus 1983 nr 1: 5-8.

DIBEVO, 1992. DIBEVO Vakblad. juli 1992.

Drimmelen, D.E. van, 1987. Schets van de Nederlandse rivier- en binnenvisserij tot het midden van de 20ste eeuw. Nieuwegein, Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij.

Geers, R., 1990. Van belang tot belangenbehartiging; een verkennend onderzoek onder recreanten-organisaties en organisaties voor natuurbehoud in Oost-Nederland. Doctoraalscriptie, Vakgroep Sociologie van de Westerse gebieden/Werkgroep Recreatie, Landbouwuniversiteit Wageningen.

Grontmij, 1989. Een nieuw planningsmodel voor de sportvisserij; een marketing-benadering. De Bilt.

Jolles, H.M., 1963. Verenigingsleven in Nederland; bijdragen tot de sociologie van het verenigingsverschijnsel. Zeist (etc.)

Krogt, T.W.P.M. van der, C.W. Vroom, 1988. Organisatie is beweging. Culemborg, Lemma.

Kruithof, C.L., 1973. De kollektieve belangenbehartiging in een lokale samenleving; Brussel, Institut de Sociologie (fondé par E. Solvay) Etudes d'agglomérations.

- Laermans, R., 1984. 'Bourdieu voor beginners'. Heibel, 1984 nr 3: 21-48.
- Lengkeek, J., 1989a. 'Maatschappelijke organisaties in het proces van privatisering'. Recreatie en Toerisme, 1989 nr 5: Wageningen XIII-XV.
- Lengkeek, J., 1989b. Sterk water; een onderzoek naar privatisering in de sportvisserij. Wageningen, Mededelingen van de Werkgroep Recreatie nr. 16, Landbouwuniversiteit Wageningen.
- Lengkeek, J., 1992. 'Recreatie en toerisme: wiens belang?; Over de beoordeling van ontwikkelingen in de sector recreatie en toerisme'. Wageningen, Mededelingen van de Werkgroep Recreatie nr. 19, Landbouwuniversiteit Wageningen.
- Lengkeek, J., 1994. Een meervoudige werkelijkheid; Een sociologisch-filosofisch essay over het collectieve belang van recreatie en toerisme. Wageningen, Mededelingen van de Werkgroep Recreatie nr.20, Landbouwuniversiteit Wageningen.
- Meijer, W.G.A., 1994. De openluchtrecreatiesector in beeld; Een verkennend onderzoek naar de georganiseerde participatie in de openluchtrecreatie. Wageningen, doctoraalscriptie, Vakgroep Sociologie van de Westerse gebieden/Werkgroep Recreatie, Landbouwuniversiteit Wageningen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1990. Vormgeving en inrichting viswater. 's Gravenhage.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1991. Notitie Beleid Beroepsbinnenvisserij. 's-Gravenhage, Kamerstukken II 1991/1992, 22300 XIV, nr 9, SDU.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1991. Kiezen voor recreatie: Beleidsnota Openluchtrecreatie 1991-2010. 's-Gravenhage, SDU.
- Nederlandse Vereniging van Sportvisserijfederaties, 1985. Praktische betekenis van ruilverkaveling voor de sportvisserij. Amersfoort.
- Nederlandse Vereniging van Sportvisserijfederaties, 1988.
- Nederlandse Vereniging Van Sportvisserijfederaties, 1993. Wetenswaardigheden over de sportvisserij in Nederland. Amersfoort.
- Nederlandse Vereniging van Sportvisserijfederaties, 1993. Bestuurskontakt nr 93; Officieel tijdschrift van de Nederlandse Vereniging van Sportvisserijfederaties. Amersfoort.
- Nederlandse Vereniging van Sportvisserijfederaties, 1995. NVVS-contact; Tijdschrift van de Nederlandse Vereniging van Sportvisserijfederaties voor het hengelsportkader. Amersfoort, nrs. 100 en 101.
- Nederlands Instituut voor de Publiek Opinie en het marktonderzoek b.v., 1995.

Onderzoek Sportvisakte 1994; I-tekstdeel. Nieuwegein.

Nederlands Instituut voor de Publiek Opinie en het marktonderzoek b.v., 1994
Onderzoek Visparticipatie 1994. Nieuwegein.

Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij, ... OVB-bericht; Voorlichtingsblad van de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij. Nieuwegein.

Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij, 1994. Subsidieregeling sport-en beroepsbinnenvisserij. Nieuwegein.

Raad voor de Openluchtrecreatie, 1995. Regionale belangenbehartiging openluchtrecreatie en toerisme. Amersfoort.

Schreiner, J., 1973. Encyclopedie van de sportvisserij. Amsterdam/Brussel, Elsevier.

Steur, M., 1989. Van reisgids tot spreekbuis; een onderzoek naar de belangenbehartiging door het Koninklijk Nederlands Watersport Verbond ten behoeve van de toeristische watersport. Amsterdam, Koninklijk Nederlands Watersport Verbond.

Niet-gepubliceerde bronnen

Brief van de NVVS aan de Vaste Commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van 13 april 1995, met bijgesloten notitie 'Controleproblematiek sportvisdocumenten'

Brief van de NASO aan de Vaste Commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van 8 juni 1995, met bijgesloten notitie 'Analyse van de uitgereikte visakten 1964-1994'

Brief van de minister van LNV aan de Vaste Commissie voor de Visserij, 24-4-1992

Interviews met H. de Boer van de Vereniging Nederlandse Autonome Sportvisserij Organisaties (NASO), d.d. 4 en 19 september 1995.

Interviews met P.J.den Bakker van de Nederlandse Vereniging Van Sportvisserijfederaties (NVVS), d.d. 17 augustus 1995 en 17 november 1995.

Interview met dhr. Walder van de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVB), d.d. 22 september 1995.

Interview met A.J. Sweep van de Federatie van Hengelsportverenigingen 'De Maas', d.d. 5 oktober 1995.

Interview met dhr. Steinmetz, d.d. 20 oktober 1995.

Interview met mr Paul Post van de directie Groene Ruimte en Recreatie van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, d.d. 15 augustus 1995.

Koninklijk Besluit d.d. 7 januari 1959, nr. 76.

Kamerstukken 21436, 1-6. Behandeling herziening Visserijwet 1963.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1995. Wijziging van de Visserijwet 1963; Nota naar aanleiding van het verslag inzake bovenvermeld wetsvoorstel d.d. 29-11-1995.